

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**Magistrski študij politologije
Smer ameriške študije**

Vlasta Kampoš Fazarinc

MAGISTRSKO DELO

**POLITIČNI POLOŽAJ HISPANSKE SKUPNOSTI
V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE**

**Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila
Somentorica: doc. dr. Alenka Krašovec**

Ljubljana 2006

KAZALO

1. UVOD.....	1
1.1 UTEMELJITEV PREDMETA RAZISKOVANJA	3
1.2 UTEMELJITEV ZNANSTVENE RELEVANTNOSTI	6
1.3 HIPOTEZE.....	8
1.4 METODE PROUČEVANJA	8
1.4.1 Problemi in dileme.....	9
2. TEORETIČNE PERSPEKTIVE RAZISKOVANJA POLITIČNEGA POLOŽAJA HISPANSKE SKUPNOSTI V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE	10
2.1 PLURALIZEM	11
2.2 ELITIZEM	12
2.3 NOTRANJI KOLONIALIZEM.....	14
2.4 TEORIJA DVOSLOJNEGA PLURALIZMA OZ. TEORIJA OMEJENEGA PLURALIZMA..	15
2.5 TEORETIČNI UVOD K POLITIČNI PARTICIPACIJI	19
2.6 HISPANSKA SKUPNOST ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE	23
2.6.1 <i>Opredelitev pojma.....</i>	23
2.6.2 <i>Obseg hispanske skupnosti</i>	25
2.6.3 <i>Demografski trendi hispanske populacije.....</i>	27
2.6.4 <i>Identiteta in pripadnost hispanski skupnosti.....</i>	28
3. ZGODOVINSKI POLOŽAJ HISPANSKE POPULACIJE.....	29
3.1 PRAVNO UREJANJE NASELJEVANJA POPULACIJE V ZDA.....	30
3.2 ZGODOVINSKI VIDIKI MEHIŠKE SKUPNOSTI V ZDA	35
3.2.1 <i>Obdobje do 1960. leta.....</i>	35
3.2.2 <i>Program Bracero.....</i>	39
3.2.3 <i>Obdobje po 1960. letu.....</i>	41
3.3 PORTORIČANI V ZDA.....	43
3.4 KUBANCI V ZDA	45
3.5 DRUGI HISPANCI.....	47
4. SOCIALNO-EKONOMSKI POLOŽAJ HISPANSKE SKUPNOSTI	48
4.1 IZOBRAZBA	49
4.2 PRIHODKI IN ZAPOSILITEV	51
4.3 JEZIK.....	56
4.3.1 <i>Normativno urejanje položaja jezika v ZDA.....</i>	57
4.3.2 <i>Omejevanje večjezikovnega izobraževanja.....</i>	59
4.4 ASIMILACIJA	61
4.5 KULTURA IN RELIGIJA	64
4.6 DRUŽINSKI STATUS	66
4.7 STEREOTIPI	68
4.8 POVZETEK.....	71

5.	POLITIČNA PARTICIPACIJA	73
5.1	OBSEG POLITIČNE PARTICIPACIJE HISPANSKE SKUPNOSTI V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE	73
5.2	ODNOS MED POLITIČNIMI STRANKAMI IN ETNIČNIMI MANJŠINAMI, MOBILIZACIJA HISPANCEV	83
5.3.1	<i>Demokrati ali republikanci</i>	86
5.4	HISPANSKO PREDSTAVNIŠTVO	90
5.4.1	<i>Arizona</i>	93
5.4.2	<i>Florida</i>	94
5.4.3	<i>Illinois</i>	94
5.4.4	<i>Kalifornija</i>	95
5.4.5	<i>Kolorado</i>	95
5.4.6	<i>New Mexico</i>	96
5.4.7	<i>New York</i>	96
5.4.8	<i>Teksas</i>	96
6.	POLITIČNE ORGANIZACIJE HISPANSKE SKUPNOSTI.....	97
6.1	ORGANIZACIJE MEHIŠKE SKUPNOSTI	100
6.1.1	<i>Mestna in zvezna združenja</i>	100
6.1.2	<i>Politične organizacije</i>	102
6.1.3	<i>Organizacije civilne družbe</i>	104
6.2	ORGANIZACIJE PORTORIŠKE SKUPNOSTI.....	105
6.3	ORGANIZACIJE KUBANSKE SKUPNOSTI.....	106
7.	SODOBNI SOCIALNO-EKONOMSKI TRENDI HISPANSKE POPULACIJE IN NJIHOV VPLIV NA POLITIČNO ŽIVLJENJE ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE.....	107
8.	ZAKLJUČNE UGOTOVITVE IN PREVERJANJE POSTAVLJENIH HIPOTEZ	112
8.1	ZAKLJUČNE UGOTOVITVE	112
8.2	PREVERJANJE POSTAVLJENIH HIPOTEZ	116
9.	LITERATURA.....	118
10.	PRILOGE	126

1. Uvod

Hispaniska populacija je s političnim angažiranjem že davno našla pot v ameriško politično življenje. Danes se postavljajo vprašanja, ali je politična participacija glede na delež prebivalstva zadostna in kako najti načine za večjo participacijo tega dela prebivalstva v političnem in ekonomskem življenju tako na zvezni ravni kot na ravni posameznih držav.

Poznavanje ameriške politike ne more biti zadostno brez poznavanja politične participacije hispanске skupnosti. V mnogih izložbah trgovin v hispanškem okolju se lahko vidi napis »Angleščino smo tu zlomili«.

Hispanizacija ameriške družbe je zaradi velikih migracij, predvsem iz Mehike, danes dejstvo. Razvidna je pri popularnosti tortilj in latinskih ritmov, ki odmevajo iz radijskih valov, ter vedno večjemu številu hispanске populacije v ZDA in ne le na njenem jugozahodu. Ne glede na zgodovinsko prisotnost hispanске populacije v ZDA je obsežno priseljevanje ključni razlog za povečano število hispanске populacije. Zaradi ekonomske krize, v kateri je Južna Amerika, ni pričakovati, da bi se pritisk priseljevanja z juga v ZDA zmanjšal. Prav nasprotno. Zvezna vlada ZDA vidi rešitev tega problema tudi v oblikovanju širšega prostotrgovinskega območja, ki bi zajemal tudi te države. Ob tem je ključni dejavnik prevelika razlika v gospodarski razvitosti držav.

Imigrantska politika ZDA skuša priseljevanje že dalj časa regulirati v smislu ohranjanja koncepta ameriške nacionalne identitete, s prevladovanjem anglosaškega vrednostnega koncepta. Ne glede na teoretično enakopravnost imigrantov, ki jo deklarira in uveljavlja zvezna vlada ZDA, je bistveno obvladovanje vprašanj ilegalnih migrantov. Ob povezavi s silnim bojem proti terorizmu po 11. septembru je pričakovati, da bo obvladovanje teh migracij marsikdaj zakrinkano tudi z bojem proti terorizmu. Ta dovoljuje uporabo praktičnih ukrepov in neobičajnega preverjanja, ki jih bodo deležni predvsem tisti, ki bodo želeli ilegalno imigrirati.

Prezemanje angleškega jezika je ključno orodje asimilacije hispanske populacije. Slabo znanje angleščine je večinoma dejavnik neuspešnosti hispanskih dijakov in študentov. Kot rešitev tega problema se nekateri zavzemajo za večje uvajanje večjezikovnega pouka ne le na osnovnošolski ravni, temveč tudi na srednješolski in visokošolski. Prav ustrezna izobrazba je ključni dejavnik uspešnosti vključevanja v ameriško družbo. Na politično participacijo pomembno vplivata izobrazba in dosežen socialno-ekonomski položaj.

Demografske projekcije kažejo, prav zaradi velikega števila hispanskih mladostnikov in hkratnega staranja bele populacije, da se bo trend povečevanja hispanske populacije nadaljeval, ne glede na restriktivnost imigrantske politike. To prinaša številna odprta vprašanja pri izvajanju konkretnih politik.

Negativni stereotipi, povezani s hispansko populacijo, so razširjeni tako v pravosodnem kot tudi v političnem sistemu. Stereotipi onemogočajo enakopravno vključevanje v družbo in upočasnjujejo socialno asimilacijo, ob tem pa dajejo hispanski populaciji občutek neenakopravnosti in deprivilegiranosti.

Hispanska populacija v ZDA je vezana na izvor migracije in je zato neuniformna. Zaradi kulturne različnosti je tako težko pričakovati enoten političen nastop. Prostor enotnemu političnemu nastopanju pa dajejo nove možnosti uporabe množičnih medijev. Ti lahko potencialno virtualno ustvarijo potreben etnični prostor, v katerem se bo oblikovala skupna hispanska identiteta, ki bi lahko našla tudi pot v politični prostor ZDA. V tem trenutku hispanska populacija v ZDA ne čuti potrebe po enotnem političnem nastopanju. Možnost, da bi se to udejanjilo, pa obstaja. Ravno zaradi tega je danes v ZDA raziskovanje politične participacije in politične angažiranosti hispanske populacije zelo razširjeno.

1.1 Utemeljitev predmeta raziskovanja

Imigracija spreminja Združene države Amerike in po podatkih ameriškega statističnega urada je glavni vzrok teh sprememb hispanska populacija. Hispanci so danes največja etnična manjšina Združenih držav Amerike, okoli 35 milijonov jih je, s Portoričani vred pa okoli 39 milijonov. V primerjavi z njimi je afriških Američanov le okoli 34,7 milijona. To število hispanske populacije predstavlja okoli 13% celotne populacije Združenih držav Amerike. Po demografskih projekcijah, ki izhajajo iz najvišjega odstotka rodnosti hispanske populacije, se bo število te populacije do okoli 2020. leta povzpelo na 70 milijonov, do 2050. leta pa se bo dvignilo na okoli 100 milijonov prebivalcev, kar predstavlja četrtno prebivalcev Združenih držav Amerike. V dveh desetletjih bodo Združene države Amerike imele drugo največjo hispansko populacijo takoj za Mehiko, ki je trenutno največji vir imigracije. To bo imelo velik vpliv na socialno, ekonomsko in politično življenje Združenih držav Amerike, dolgoročni politični učinki teh sprememb pa so nejasni (Census 2000).

Politični položaj hispanske skupnosti v Združenih državah Amerike je položaj manjšinske etnične skupine, ki ima omejen vpliv na politično odločanje in velike omejitve pri dostopu do politične moči in do področij, kjer bi se njena politična moč lahko uresničila. Na splošno v vsaki družbi obstaja več centrov moči in odločanja. Politično odločanje je zaradi tega razpršeno. Različne skupine tako lahko obvladujejo več skupin centrov moči ali pa le nekaj, posledica tega pa je pojmovanje, da so določene skupine na posameznih področjih slabo zastopane in da nimajo dostopa do odločanja ali vplivanja na centre moči na posameznih področjih, kljub formalno izkazani enakosti.

Hispanska skupnost v Združenih državah Amerike je raznolika skupnost, katere člani so se v Združene države Amerike večinoma priselili. Na različen položaj posameznih etničnih skupin znotraj hispanske skupnosti so v veliki meri vplivali različni zgodovinski vidiki priseljevanja posameznih etničnih skupin in težnje Združenih držav Amerike po oblikovanju ustrezne imigracijske zakonodaje, ki bi

regulirala priseljevanje. S te perspektive je v magistrski nalogi podan kratek pregled pravnega urejanja priseljevanja v Združene države Amerike in vpliva, ki so ga imele sprejete pravne norme na urejanje priseljevanja hispanske skupnosti.

Predstavniška demokracija pomeni, da akcije ustvarjalcev politike odražajo želje ljudi. Odnos med tem, kaj želijo državljani in kaj počno politični ustvarjalci, ni enostaven. Naveden odnos ni odvisen samo od harmonije ali naklonjenosti, temveč je tudi institucionaliziran, tako da določa povezavo med subjekti. Najbistvenejši in nezamenljiv institucionaliziran odnos so svobodne in tekmovalne nacionalne volitve, na katerih vsi državljani s pasivno oz. z aktivno volilno pravico sodelujejo enakopravno.

Politično participacijo lahko definiramo kot dejanja državljanov, ki nameravajo vplivati na izbor vladnih predstavnikov ali njihovih odločitev (Verba, Nie in Kim 1978). Verba in Nie (1972) in kasneje Verba, Nie in Kim (1978) so predstavili, da so v številnih demokratičnih sistemih najmanj štiri področja politične participacije: volitve, aktivnosti volilne kampanje, občinske aktivnosti in stiki med posamezniki. V ugotavljanju politične participacije se tako lahko posvetimo ugotavljanju obsega sodelovanja hispanskih državljanov na volitvah in v mobilizacijskih aktivnostih ter ugotavljanju obsega hispanskih kandidatov, ki so bili izvoljeni v zakonodajno predstavništvo.

Raziskovalci politične participacije razlagajo razlike v stopnji političnega vključevanja s socialno-ekonomskimi kazalci. Socialno-ekonomski model politične participacije, vpliv izobrazbe, prihodkov in zaposlitve so proučevali Verba, Nie in Kim (1978) in Verba, Scholzman in Brady (1995), vpliv mobilizacijskih dejavnikov pa Rosenstone in Hansen (1993). Milbrath (1965) je dokazal, da se višji socialno-ekonomski položaj kaže v večji politični participaciji pri različnih oblikah političnih dejanj. Osebe z višjim socialno-ekonomskim položajem bodo verjetneje volile, udeleževale se bodo sestankov, pridružile se bodo stranki in sodelovale pri politični

kampanji. Na splošno osebe, ki so aktivnejše v življenju skupnosti, v večji meri politično participirajo (Milbrath 1965: 16-17).

Na visok odstotek neudeležbe hispanske skupnosti na volitvah vpliva več spremenljivk, med njimi so socialno-demografske spremenljivke: prihodek, izobrazba, jezik, asimilacija (Hero 1992, Leighley 2001, Montoya 2002: 412).

Hispanska skupnost je v ZDA v socialnem in ekonomskem položaju podrejena, kar vpliva tudi na njen politični položaj in politično neenakost (Vigil 1987). Opazovanje socialnih spremenljivk in njihovega vpliva na udeležbo v političnem procesu ali na sodelovanje na volitvah ali na sodelovanje v drugih oblikah političnega odločanja je treba obravnavati v njihovi medsebojni primerjavi (Hero 1992: 55). Poenostavljeno zaključevanje, kot da uporaba španščine negativno vpliva na udeležbo hispanske skupnosti v volilnem udejstvovanju, je lahko zavajajoče. Na odnos skupnosti in posameznika do sodelovanja v političnem procesu istočasno vplivajo tudi drugi faktorji. V magistrski nalogi je socialno-ekonomski položaj hispanske skupnosti predstavljen kot dejavnik, ki izrazito vpliva na politično participacijo posamezne skupnosti.

Hispanska skupnost ima v primerjavi z belo populacijo manjše število izvoljenih predstavnikov. Od 436 sedežev v kongresu so v letu 2000 predstavniki hispanske skupnosti zasedali 22 sedežev, kar je manj kot 5%, v senatu pa hispanska skupnost ni imela svojih predstavnikov (NALEO¹ 2002).

V nalogi sem se omejila na hispansko populacijo, ki ima aktivno in pasivno pravico sodelovanja v volilnem procesu. Prikazan je obseg sodelovanja hispanske skupnosti na volitvah in obseg hispanskih kandidatov na različnih političnih ravneh (zvezni, državni, lokalni). V nalogi so opredeljena tista ključna vsebinska vprašanja, ki hispansko populacijo združujejo in ki jo vzpodbujajo k večjem političnem delovanju, ter ovire, s katerimi se pri tem srečujejo.

¹ National Association of Latinos Elected to Office

Za razumevanje politične participacije hispanske populacije v ZDA je nujno tudi poznavanje političnih organizacij, ki jih je ta skupnost oblikovala, kot so na primer: The Civic Front², COMMO³, CIME⁴ in PRD⁵ (Garza 2003). Hispanska skupnost ima veliko število političnih organizacij, ki so bile ustanovljene zaradi zelo različnih ciljev. V nalogi je oblikovan pregled različnih hispanskih organizacij glede na različne etnične skupnosti. Pregled vsebuje tudi združenja in civilne organizacije hispanske skupnosti, ker je razmejitev včasih težko podati, nekatera združenja so se namreč razvila tudi v politične organizacije.

Širši pomen proučevanja hispanske skupnosti je v proučevanju vpliva, ki ga ima ta zelo raznolika manjšinska skupnost na politično dogajanje in življenje Združenih držav Amerike.

1.2 Utemeljitev znanstvene relevantnosti

Dejanski vpliv posameznikov ali skupin na politično življenje in na delovanje oblasti upada (Zittel 2003), posledično je torej vpliv manjšinskih etničnih skupin še manjši. Majhen vpliv manjšinskih etničnih skupin je povezan tudi z njihovim manjšim deležem sodelovanja na volitvah, kot je ugotovil Dahl (1961). Manjše je število sodelujočih v političnih dejavnostih, večja je neenakost v participaciji (Verba, Scholzman in Brady 1995). Politična enakost in sorazmerna politična participacija pa sta temelja demokratičnih idealov, saj je demokratična dovzetnost izvoljenih predstavnikov odvisna od participacije državljanov.

Nizka volilna udeležba hispanske skupnosti na volitvah vodi v neenako zastopanost in posledično v manjši vpliv na politično življenje Združenih držav Amerike. V predstavniskem telesu naj bi se reprezentirali različne politične zahteve in interesi, ki se potem uveljavijo s političnimi odločitvami. Vladanje se v tej luči opredeljuje kot proces, v katerem se maksimalno razkrivajo in izražajo politična pričakovanja

² Civilna fronta

³ Koordinacija mehiških organizacij Srednjega zahoda

⁴ Mednarodno združenje Mehičanov v tujini

⁵ Stranka demokratične revolucije

državljanov. Pred tem se v političnem procesu pojavljajo številni interesi, ki jih posedujejo politične stranke, interesne skupine ali družbena gibanja. Hispanska skupnost je v političnem, socialnem in ekonomskem položaju podrejena večinski beli populaciji.

V slovenski javnosti je poznavanje hispanske skupnosti v Združenih državah Amerike omejeno in sorazmerno šibko. Nepoznavanje hispanske skupnosti povzroča nastanek nekaterih stereotipov, ki jih je možno preseči le z večjim vedenjem. Namen naloge je vsestranska in čim bolj poglobljena predstavitev in analiza političnega položaja hispanske skupnosti v Združenih državah Amerike, s poudarkom na politični participaciji te skupnosti, na opazovanju razlik posameznih etničnih skupin znotraj hispanske skupnosti v politični participaciji in analizi socioekonomskih spremenljivk, ki izrazito vplivajo na politično participacijo.

Cilj raziskave je na osnovi argumentirane analize:

- predstaviti hispansko skupnost v Združenih državah Amerike glede na različne etnične skupine, ki jo sestavljajo, in njihov zgodovinski vidik priseljevanja, njihov obseg in prihodnje demografske trende, in glede na vprašanja pripadnosti hispanski skupnosti;
- predstaviti teoretične vidike proučevanja političnega položaja hispanske populacije;
- predstaviti socialno-ekonomske značilnosti hispanske skupnosti (zaposlovanje, izobrazba, jezik, kultura, družinski status in stereotipi);
- prikazati obseg sodelovanja hispanske skupnosti v volilnem procesu glede na različne etnične skupine, mobilizacijski obseg hispanske skupnosti pri politični participaciji, analizirati podporo in odnos hispanske skupnosti do različnih političnih strank;
- podati pregled hispanskih predstavnikov;
- oblikovati pregled hispanskih organizacij, s poudarkom na političnih organizacijah;

- predstaviti sodobne socialne trende hispanske populacije, ki bodo vplivali tako na politični položaj hispanske skupnosti, kot na politično življenje celotnih Združenih držav Amerike.

1.3 Hipoteze

Glede na izhodišča naloge je **osnovna hipoteza** naslednja:

Nizka politična participacija hispanske skupnosti je vidna v nizki volilni udeležbi na volitvah in v majhnem številu izvoljenih kandidatov. To je posledica raznolikosti hispanske skupnosti ali kombinacije več dejavnikov, kot so zgodovinske okoliščine in dejstvo, da gre večinoma za imigracijsko skupnost.

Podhipoteze:

1. Med socialnim položajem hispanske skupnosti in njeno politično participacijo obstaja pozitivna korelacija.
2. Z naraščanjem hispanske populacije je pričakovati večji delež izvoljenih hispanskih predstavnikov, posledično se bo povečal vpliv hispanskih organizacij.
3. Različne oblike združevanja omogočajo večjo politično participacijo.
4. Nezmožnost oblikovanja enotnega političnega združenja, ki bi zastopalo enotne interese hispanske skupnosti, onemogoča hispanski skupnosti večjo politično participacijo.

1.4 Metode proučevanja

Raziskava zajema:

- študij relevantne literature, ki navedeno temo pojasnjuje. V izhodišču je bil to študij teoretičnih pojmov, kot so hispanizacija, migracije, večjezikovnost, oblike politične participacije etničnih manjšin. V širšem delu je obsegal študij literature, ki

obravnava demografske in socialne vidike hispanizacije ameriške družbe ter politično participacijo hispanske populacije v ZDA;

- pri opisovanju posameznih procesov demografskega naseljevanja hispanske populacije v različne dele ZDA je bila uporabljena deskriptivna metoda. Prav tako je bila ta metoda uporabljena za opis problematike večjezičnosti, procesov asimilacije, hispanske kulture, družinskega statusa, zaposlovanja hispanske skupnosti, izobrazbe, religije in stereotipov;

- za pojasnjevanje demografskega profila hispanske populacije in pravnega okvira sodelovanja hispanske populacije v socialnem in političnem življenju, političnega organiziranja in delovanja hispanske skupnosti je bila uporabljena analiza vsebine, formalnih dokumentov in podatkov. Analiza udeležbe hispanske populacije na volitvah in analiza hispanskih predstavnikov na različnih političnih ravneh sta bili uporabljeni za prikaz politične participacije te populacije. Analiza dokumentov demokratske stranke in republikanske stranke, drugih virov in relevantne literature bo pokazala, ali je demokratska stranka bolj naklonjena reševanju problematike hispanske populacije, kako se to izraža in uresničuje;

- v raziskavi je bila uporabljena sekundarna analiza dokumentov.

Cilj raziskave je bil preizkus hipotez.

1.4.1 Problemi in dileme

Že v osnovi je pojem hispanizacije težko omejiti na točno določeno populacijo. Te težave se kažejo že v zbiranju statističnih podatkov, ki jih je in jih izvaja Zvezni statistični urad (Bureau of the Census). Sam pojem je bil v statističnih raziskavah v različnih časovnih obdobjih različno uporabljen in je zajemal različne kriterije za umestitev določenega dela prebivalstva v statistična poročila. Pojem hispanizacija se je tudi zgodovinsko oblikoval, saj so se v preteklosti uporabljali različni izrazi, ki so zajemali različne etnične skupine prebivalstva ZDA.

Prav tako se kažejo problemi v enačenju demografskih trendov različnih hispanskih skupin. Ti niso nujno enaki pri priseljencih, ki izvirajo iz Portorika, Kube ali Mehike.

Naslednja dilema zajema tudi probleme, povezane z različnimi zahtevami priseljencev prve ali druge generacije ter naslednjih generacij, kot tudi dileme povezane z različnim pravnim statusom teh oseb.

Delitev različnih hispanskih organizacij na združenja, politične organizacije in organizacije civilne družbe je lahko problematična, ker oblike organiziranja niso povsem jasne oz. ker različne organizacije združujejo tako politično kot socialno delovanje. Dilema se lahko preseže z navedbo oblik delovanja pri posameznih organizacijah, ki delujejo na več ravneh, sama delitev pa pripomore k boljšemu razumevanju problematike. Kjer te organizacije niso dovolj razvite, delitve ni primerno uporabiti.

Opazovanje politične participacije hispanske skupnosti je v mnogo primerih problematično, saj bi bilo treba za natančno analizo pridobiti opredelitev vsakega posameznika, ali pripada tej skupnosti ali ne. Sklepanje o pripadnosti hispanski skupnosti na osnovi priimka ali imena lahko vodi do napak.

V raziskavi bodo uporabljeni sekundarni viri, tako da bodo problemi in dileme uporabljeni predvsem pri presojanju izvedenih raziskav, virov in dokumentov.

2. Teoretične perspektive raziskovanja političnega položaja hispanske skupnosti v Združenih državah Amerike

Politični položaj hispanske populacije se lahko proučuje prek številnih teorij, ki odslkujejo položaj zelo heterogene skupnosti. V zgodnjem obdobju se je večino proučevanja političnega položaja hispanske skupnosti orientiralo na proučevanje problematike z modificiranim modelom pluralizma, ki sta ga razvila Dahl (1982) in Lindblom (1980), z elitističnim modelom, ki so ga razvili Stone, Whelan in Murin (1986) in z notranjim kolonializmom Barrere (1979). R. E. Hero (1992) je na podlagi pluralizma razvil teorijo dvoslojnega pluralizma (Hero 1992). Herov model

dvoslojnega pluralizma zagovarja tezo, da ima hispanska skupnost, kljub povečanju političnega vpliva, velike omejitve pri dostopu do politične moči in do področij, kjer bi se njena politična moč lahko uresničila. Ob tem ugotavlja, da se multietnična oz. heterogena okolja po navadi razvijajo v tekmovalna pluralistična okolja (Hero 1998: 25).

2.1 Pluralizem

Pluralizem je bil prevladujoč način proučevanja politologije v raziskavah ameriške politike v sredini petdesetih let. Sčasoma se je pojmovanje pluralizma spremenilo, ne glede na to pa ima določene skupne karakteristike, ki temeljijo na osnovnem pojmovanju obstoja več centrov moči in odločanja v družbi in politiki. Politično odločanje je zaradi tega razpršeno med več centrov moči, skupin in institucij. Različne skupine tako lahko obvladujejo več skupin centrov moči ali pa le nekaj, kar povzroča pojmovanje, da so določene skupine na posameznih področjih slabo zastopane in da nimajo dostopa do odločanja ali vplivanja na centre moči na posameznih področjih. Takšno pojmovanje v nadaljevanju predpostavlja uporabo legitimnih poti vplivanja ne različne centre moči (Dahl 1982, Hero 1992).

Pri raziskovanju participacije oz. vpliva političnih manjšin lahko predpostavimo, da imajo te bistveno manjše znanje in manjšo sposobnost uporabe legitimnih poti političnega vplivanja. Že samo dejstvo, da v določeni skupnosti predstavljajo manjši del volilnega telesa, kaže na dejstvo, da je njihova volilna moč, kot osnova političnega vpliva in odločanja, v družbi manjša. Ob tem so raziskovalci opozarjali tudi na dejstvo, da imajo določene skupine, ne glede na rasno oz. etično pripadnost, več moči kot druge skupine. Ta lahko izhaja iz njihovega položaja v družbi, izobrazbe in povezanosti, kot primer se navaja, da imajo učitelji neprimerno večjo moč vpliva kot druge poklicne skupine. Pluralizem predpostavlja, da je proces političnega odločanja neprestano trgovanje med različno vplivnimi skupinami, ki zasledujejo svoje interese, velja pa, da prevladujejo interesi najmočnejše skupine. Ob tem je povezava s socialno-ekonomskim statusom in možnostjo političnega vplivanja izrazito izkazana (Dahl 1982, Vigil 1987, Hero 1992).

Vodilni znanstvenik pluralist Robert Dahl opozarja, da lahko interesne skupine s svojim močnim angažiranjem z zavzemanjem za posamezne ozke interese v škodo širših skupin večkrat povzročijo slabe efekte na celotno družbo, kar povečuje neenakost v posamezni družbi (Dahl 1982).

Pri proučevanju političnega vpliva manjšin je z vidika pluralistov hispanška populacija razumljena le kot ena izmed interesnih skupin vplivanja. Manjšinska politika je z vidika pluralistov razumljena kot ena izmed politik, ki tekmuje v izrazitem konkurenčnem okolju, da bi se lahko uveljavila. Ob tem pluralisti ne razlikujejo med različnimi etničnimi skupinami, kot so na primer Indijanci, črnci, hispanci oz. Italijani, Irci ... Indiferentni so tudi do zgodovinskega okvira posamezne skupnosti.

Teorija pluralizma pojasnjuje, da je primanjkljaj političnega vpliva faktor, ki povzroča neenakost med skupinami. Vzroki izhajajo iz nepopolne skupinske kohezije, slabega vodenja in neprepričljivih političnih stališč. Te vzroke lahko povežemo z vzroki, ki izhajajo iz notranje skupinske dinamike posameznih skupin, kot razlaga teorija pomanjkanja⁶. Teorija predsodkov razlaga kot vzroke neenakosti predsodke in diskriminacijo, teorija pluralizma pa pojmuje predsodke kot problem manjšinskih skupin, ki ga je mogoče rešiti z zadostnim angažiranjem. Strukturne teorije na drugi strani vidijo predsodke in diskriminacijo kot faktor za opravičevanje strukturne neenakosti (Barrera 1979). Jasnejše teoretično razumevanje problema hispanške populacije v ZDA pa dajejo primerjave med političnim in sociološkimi pogledi posameznih teorij.

2.2 Elitizem

Teorija elitizma v osnovi predpostavlja obstoj dveh skupin v družbi, na eni strani majhno, vendar močno in vplivno skupino, to je elito, in na drugi strani veliko in

⁶ Seveda ne z vsemi, saj so nekatere med njimi, predvsem teorija biološkega pomanjkanja, bile ovržene, ko se je z različnimi testi inteligence dokazala enaka stopnja inteligence med različnimi rasnimi skupinami;

obsežno, vendar nemočno maso. Skladno s to teorijo spadajo manjšine v nemočno maso, kjer nimajo posebnega statusa. Značilnost večinske skupine je, da je nehomogena, slabo organizirana in nima izraženih skupnih ciljev, tako je tudi vpliv te skupine manjši. Na drugi strani je majhna skupina, t.j. elita, dobro organizirana, z jasno izraženimi cilji, s pomembno družbeno močjo, ki se izraža tako na ekonomskem kot tudi na političnem prizorišču (Vigil 1987, Hero 1992).

Na političnem področju izraža svojo moč večinska skupina z volilnim rezultatom in s tem povezanimi procesi, kar ne ogroža dominacije elite, ki je prisotna ali ima vpliv v družbeno-ekonomskih institucijah. Teorija predpostavlja, da socialno-ekonomska neenakost povzroča skupinsko deprivilegiranost in s tem na drugi strani omogoča določenim skupinam boljši položaj oz. omogoča privilegiranost posameznih skupin pri vplivanju na politično odločanje. Različen socialno-ekonomski družbeni položaj ima nedvoumen vpliv na porazdelitev politične moči v družbi. Javni in državni uslužbenci, to je celotna državna sfera različnih ravni, so pod večjim vplivom posameznih močnih elit in interesnih združenj. Temeljni razlog moči elit izhaja iz njihovega posedovanja in razpolaganja z različnimi kvalitetnimi viri (Stone, Whelan in Murin 1986: 2003, Dahl 1982, Lindblom 1980).

Pri razumevanju manjšinske politike oz. moči manjšinskih skupin je teorija elit poskušala povezati vprašanja razredne oz. socialne diferenciacije z rasnim oz. etničnim vprašanjem. Družbeni položaj manjšinske skupine je tako močno povezan s statusom manjšine. Pri takšnem pojmovanju so manjšinske skupine lahko pripadnice posameznih privilegiranih skupin ali elit, na drugi strani pa so pogosteje razumljene kot pripadnice deprivilegirane mase brez velikih možnosti političnega vplivanja. Pri takšnem razumevanju se pojavlja vprašanje konstantnosti položaja posameznih manjšinskih skupin v deprivilegiranem položaju. Razumeva se, da se prav zaradi značilnosti manjšinskih skupin vzpostavljajo trajni mehanizmi oz. ostajajo trajni vzroki, ki deprivilegiranost manjšinskih skupin vzdržujejo. Skupine postajajo »outsiderji« brez možnosti prvenstvenega vplivanja na vladne oz. javne uslužbence. Večja težava se kaže tudi v tem, da tudi v masovni skupini, ki ji

pripadajo, predstavljajo manjši delež, zaradi tega je zmanjšan njihov volilni vpliv, saj tudi volilni rezultat ni odvisen od njih (Stone, Whelan in Murin 1986: 2003).

2.3 Notranji kolonializem

Teorija notranjega kolonializma je modificirana teorija klasičnega kolonializma, prilagojena in uporabljena za razumevanje situacije ameriških manjšin. Garcia in De la Garza (1977) ga opredeljujeta kot situacijo, kjer prevladuje ena skupina ljudi, ki izkorišča drugo, odnos oz. vzrok pripadnosti posamezni skupini pa izhaja iz pripadnosti različnim kulturnim skupinam. Glavna razlika med klasičnim kolonializmom, ki predstavlja prevlado posameznega naroda ali družbe znotraj območja teritorija druge družbe, je, da se notranji kolonializem pojavlja nad manjšinsko populacijo znotraj istega teritorija, kjer imajo manjšine enak pravnoformalni status kot prevladujoča večinska populacija, ki predstavlja t.i. »kolonizatorje«. Poleg tega manjšinska populacija v tak odnos vstopa prostovoljno, vendar zaradi procesov, ki jo silijo v tak odnos. Različni vidiki notranjega kolonializma se kažejo v oblikah:

- *kulturnega genocida*, politike, ki ponižuje kulturne vrednote manjšin, velikokrat tudi njihov jezik;
- *rasizma*, tako na individualni kot na kolektivni ravni;
- in *zunanji administraciji*, političnoadministrativni sistem je v rokah populacije izven manjšinskih skupin, ki obvladujejo uradne položaje in imajo tako politično moč (Garcia in De la Garza 1977, Vigil 1987).

Model notranjega kolonializma je v nekaterih pogledih tako le varianta modela elitizma, kljub temu pa predstavlja model, ki skuša vključiti v razlago pomembne razlike med pripadnostjo različnim rasnim ali etničnim skupinam. V primeru hispanske populacije v ZDA model notranjega kolonializma razlaga, da je sedanji deprivilegiran položaj te populacije rezultat preteklega zatiranja. To zatiranje se ne glede na spremenjene okoliščine tudi ko ga neposredno ne podpira formalna vladna politika, nadaljuje skozi ustaljene oblike praktičnega delovanja. Kljub formalni odprtosti političnega sistema je politični dostop manjšin še vedno zaprt. Glavni

vzroki izhajajo iz neenake dostopnosti socialno-ekonomskim virom, diskriminacije in predsodkov (Hero 1992).

2.4 Teorija dvoslojnega pluralizma oz. teorija omejenega pluralizma

R. E. Hero (1992) je prav zaradi pomanjkljivosti politoloških teorij, še najbolj teorije pluralizma, razvil teorijo dvoslojnega pluralizma⁷ oz. teorijo omejenega pluralizma, ki opisuje situacijo, v kateri je na eni strani formalnopravna enakost, na drugi strani pa dejanska praksa in pomanjkanje enakosti manjšinskih skupin, čeprav so posamezniki iz teh skupin znatno uspeli. Dvoslojni pluralizem zagovarja načelo pluralizma, ki obstoja v teoriji, vendar ne za vse skupine. V primeru hispanske populacije imajo ti formalne pravice državljanov, v posameznih primerih jim je lahko priznan tudi poseben položaj. Enak formalen položaj in enake formalne pravice so potreben, vendar ne zadosten pogoj za učinkovito politično moč. Politična moč in položaj močnejšega in zgornjega sloja obširno in globoko učinkuje na drug sloj in hkrati kaže na njuno soodvisnost. Drugi sloj je tako v političnem in socialnem vplivu močno omejen. Umik formalnih vezi tako še ne zadošča za družbene spremembe in ne omogoča večje politične moči, ker se te ohranjajo z neformalnimi mehanizmi in prakso (Hero 1992: 189-206) .

Hispanska populacija v primerjavi s črnsko populacijo ali s populacijo ameriških staroselcev v preteklosti ni imela jasnih formalnih političnih in socialnih omejitev. Formalne omejitve so se pojavljale v omejitvah razpolaganja z zemljišči, vodnogospodarsko politiko, v programu priseljevanja posamezne populacije, ko so jo ZDA potrebovale⁸. Večinoma se položaj hispanske populacije razlaga in utemeljuje zaradi različnih kulturoloških vrednot, kar opravičuje notranji kolonializem in uzakonja zasedbo in zgodovinska vprašanja hispanske populacije.⁹ Koncept ločenosti, a vendar enakosti ostaja. Deprivilegirane skupine imajo sedaj

⁷ two-tiered pluralism

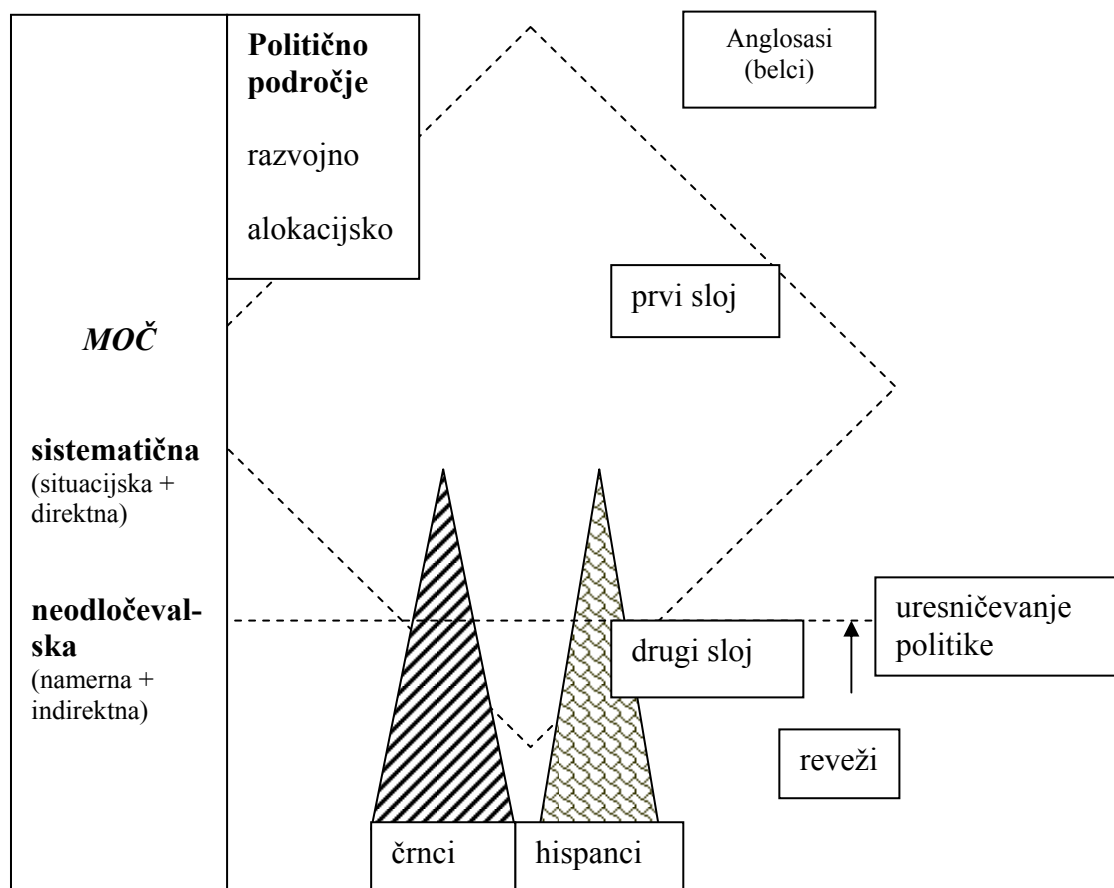
⁸ program Bracero, organizirano priseljevanje Mehičanov

⁹ to se posebno nanaša na položaj mehiških Američanov in Portoričanov

posebno socialno politiko, z njimi se ukvarjajo posebne institucije, kot so uradniki socialnih pomoči, največkrat na ravni nižjih uradnikov in neprofitne organizacije. Na drugi strani ima prevladujoča skupina oz. sloj opravke neposredno z vlado, včasih tudi z najvišjimi uradniki, ali z različnimi združenji ali agencijami, več ali manj opaznimi v političnem življenju, pa vendarle po moči izredno vplivnimi (Hero 1992).

Glede na to so politične zahteve manjšinske populacije večinoma vezane na vprašanja socialne pomoči in zahtev po povečanju oz. pritoževanju nad obstoječim stanjem. Na drugi strani so politična vprašanja večinske populacije razpoznana kot konstruktivna že zaradi razumevanja okoliščin in pogojev v družbi, saj se oblikujejo kot podpora obstoječemu sistemu (Hero 1992).

Shema dvoslojnega pluralizma

temelj = individualne pravice

Vir: Hero 1992: 195 (shema: Two-Tiered pluralism)

Dvoslojni pluralizem lahko deluje na različne skupine različno. Tako je na primer črnska populacija v ZDA razvila številne vzporedne institucije¹⁰ in privatne črnske institucije, ki pomagajo pri razvoju črnske populacije. Geografska strnjenost manjšinske populacije pa tej omogoča večjo zastopanost v vplivnih telesih, posebno v mestnih svetih, z volitvami v okrožjih. Volilni vpliv manjšinskih skupin se je s spremembami zakonodaje obrnil z vidika nesodelovanja v volilnem procesu, na vidik zamegljevanja manjšinske problematike, kar je zmanjšalo vpliv manjšinskih volivcev posebno na geografsko strnjenih območjih. K temu obratu so pripomogli subtilni mehanizmi uvrščanja političnih vprašanj na dnevni red politikov (De la Garza 2004).

Herov model dvoslojnega pluralizma zagovarja tezo, da ima hispanska skupnost kljub povečanju političnega vpliva velike omejitve pri dostopu do politične moči in do področij, kjer bi se njena politična moč lahko uresničila. Hero je model dodatno dopolnil s sporazumnim konsenzualnim pluralizmom, v katerem skupinska tekmovalnost zavzema milejše oblike in jo podpira širši kulturni konsenz. Na drugi strani je tekmovalen pluralizem, ki predstavlja skupinsko tekmovalnost na račun širšega združenja skupin. Ob tem ugotavlja, da se multietnična oz. heterogena okolja po navadi razvijajo v tekmovalna pluralistična okolja (Hero 1998: 25).

R. O. De la Garza (2004) označuje Herov pristop k teoretičnemu proučevanju hispanske skupnosti kot izjemno nevaren v tistem delu, ko trdi, da so skupinske politične izkušnje odvisne od etničnega izvora priseljene skupnosti. V nadaljevanju ugotavlja, da danes večinoma ne obstajajo institucionalne ovire, ki bi omejevale dostop hispanski skupnosti do vladnih institucij in do sodelovanja v volilnem sistemu. Enako je ugotovil tudi Guerra (1998).

Ne glede na formalno enakost je hispanska skupnost diskriminirana in se lahko počuti izolirana od organizacij in struktur, ki vzpodbujajo sodelovanje na volitvah. V tem pogledu ne tekmuje kot interesna skupina na enaki ravni kot anglosaška

¹⁰črnski kolidži in univerze posebno na jugu, kjer je bila segregacija izredno močna

skupnost. Ker je v več pogledih politično izolirana, nima dostopa do političnih elit, ki bi ji pomagale pri registraciji in sodelovanju na volitvah. Nove oblike omejevanja priseljevanja oz. reforme imigracijske zakonodaje lahko dodatno privedejo do ustanavljanja novih ovir pri vključevanju hispanске populacije v družbo. S tem se lahko vzpostavi nov trajen deprivilegiran hispanски razred, ki bo zaradi obstoja v družbi vplival na oblikovanje odnosa med hispanско in belo populacijo. Razvoj večjega trajnega deprivilegiranega hispanskega razreda je odvisen od zmanjšanja diskriminacije legalne hispanске populacije, uspešnosti zaježitve ilegalnega priseljevanja in smeri reforme imigracijske zakonodaje, ki bi nelegalnim priseljencem omogočala pridobitev legalnega statusa.

Teoretični vidiki participacije hispanске skupnosti tako ne bi smeli zanemariti diskriminacije in obsežnega števila obstoječe nelegalne hispanске populacije v ZDA. Ne glede na to, da tej skupini ni omogočena klasična politična participacija v smislu sodelovanja na volitvah, so vprašanja urejanja legalnega statusa in zaježitev nelegalnega priseljevanja vprašanja ignoriranja nerešenih problemov (De la Garza, 2004).

R. O. De la Garza (2004) v novejšem eseju trdi, da bi pred dvajsetimi leti ocenil pluralizem kot slab teoretični model za analizo hispanске politike, na podlagi današnjega razumevanja in znanja, ki si ga je pridobil o problematiki iz materialov, ki jih je prebral, pa trdi, da je pluralizem najboljši model za proučevanje hispanске politike. V nadaljevanju utemeljuje, da antihispanски rasizem še vedno obstaja, vendar v manjši meri.

Glavni problem prihodnosti pa se nanaša na vključevanje imigrantov. Ob tem trdi, da če država ne bo zagotovila imigrantom dostopa do političnega glavnega toka, se bo hispanška skupnost znašla v situaciji, v kateri je bila že pred 1980. letom. Takšno situacijo bi najlažje razumeli kot rasno zgrajeno nestabilno politiko, kjer bi dominirala angloelita, tako da situacije ne bi bilo možno več proučevati s pluralističnim modelom (De la Garza 2004).

2.5 ***Teoretični uvod k politični participaciji***

Predstavniška demokracija pomeni, da akcije ustvarjalcev politike odražajo želje ljudi. Odnos med tem, kaj želijo državljani in kaj počno politični ustvarjalci, pa ni enostaven. Naveden odnos ni odvisen samo od harmonije ali naklonjenosti, temveč je tudi institucionaliziran, tako da določa povezavo med subjekti. Najbistvenejši in nezamenljiv institucionaliziran odnos so svobodne in tekmovalne nacionalne volitve, na katerih vsi državljani sodelujejo enakopravno (Powell 2004).

Pri razlagi tega odnosa si lahko predstavljamo kot najpomembnejše državljane, te pa zastopajo predstavniki, katerim državljani začasno delegirajo moč za ustvarjanje javne politike. V demokraciji bi tako morali biti državljani v tem odnosu enakopravni. Za to so bili vzpostavljeni številni normativni standardi, ki se uporabljajo za doseg želenega stanja med državljani in njihovimi predstavniki (Powell 2004).

V nadaljevanju vodi izvolitev stranke v izvolitev zakonodajnih predstavnikov, demokratično predstavništvo pa se odraža v številu izvoljenih sedežev v zakonodajnem predstavništvu (Powell 2004).

Standardna metodologija za merjenje volilnega predstavništva je **paritetni rezultat**¹¹, ki ga različni teoretiki, kot so Robinson in Dye (1978), Browning, Marshall in Tabb (1984), tudi različno imenujejo, v osnovi pa predstavlja odstotek izvoljene specifične skupine, ki je deljen z izvoljenimi predstavniki, to dvoje skupaj pa je deljeno z odstotkom specifične skupine, ki je deljen s številom populacije¹² (Rosenfeld 1998: 1121).

¹¹ parity score

¹²

$\text{paritetni rezultat} = \frac{\text{številu izbranih hispanskih predstavnikov} / \text{skupaj številu}}{\text{številu hispanskih odraslih oseb} / \text{skupaj številu odraslih}}$

Vir: Michael Rosenfeld, Migration between Mexico and Unites States, Binational Study (1998,1121)

Stranke in kandidati zavzemajo v volilnem procesu stališča do posameznih vprašanj in oblikujejo politične zaveze do teh vprašanj, ki jih v nadaljevanju, ko so izvoljeni, poskušajo tudi uresničiti. V tem pogledu bi torej državljani pri odločanju na volitvah morali dati prednost kandidatom in strankam, ki imajo enaka ali podobna stališča do določenih vprašanj. Vsebinska skladnost odnosov do posameznih vprašanj pa po izvolitvi ne izgine, temveč daje legitimnost sprejetim odločitvah izvoljenih predstavnikov in legitimiteto oblikovanju in udejanjanju politike (Powell 2004).

Politična participacija daje možnost državljanov vplivati na proces odločanja v različnih sferah političnega življenja. Osnovni model politične participacije sta razvila Verba in Nie (1972), ki sta politično participacijo opredelila kot aktivnosti zasebnih državljanov, ki so usmerjene v vplivanje na selekcijo vladnega osebja in/ali akcij, ki se jih loteva vlada. Politična participacija je po mnenju Brezovška (Brezovšek 1995: 202) proces, ki vključuje vsaj štiri temeljne pogoje za delovanje:

- vključuje posameznike;
- je prostovoljna;
- nanaša se na specifično aktivnost, ki je
- usmerjena k vplivanju na vladne ali druge oblike odločitev političnih avtoritet.

Participacija je tako komunikacijski proces, v katerem državljani posredujejo svoje želje predstavnikom političnih oblasti (Brezovšek 1995: 199).

Verba in Nie (1972) sta v svoj model uvedla naslednje oblike politične participacije:

- sodelovanje pri volitvah;
- sodelovanje pri volilni kampanji;
- komunalne aktivnosti;
- posebne kontakte ¹³,

ki so bile tudi največkrat uporabljene v raziskavah. Adam (1987) ob sklicevanju na Asherja (1984) ugotavlja, da lahko politična participacija nastopa v raziskovalnem modelu bodisi kot odvisna, bodisi kot neodvisna variabla. V prvem primeru gre potemtakem za proučevanje determinant politične participacije, v drugem pa za konsekvence ali efekte politične participacije. Od determinant so bili najbolj

¹³ particularized contacts

upoštevani psihološki (politična kultura, interes za politiko, stališča) in socialni (socioekonomski status, način politične mobilizacije) dejavniki. Velika večina raziskav je temeljila v glavnem na proučevanju determinant in le redke so se ukvarjale z konsekvencami ali efekti (Adam 1987: 105).

Z gledišča državljanov pa je potreba po povečani politični participaciji povezana s pričakovanji, da bodo lahko vplivali na proces političnega odločanja. Pri tem se je precej raziskovalcev ukvarjalo z motivi za sodelovanje v političnih aktivnostih.

Po **modelu razumnega izbiranja**¹⁴ se državljani odločajo, da bodo volili na podlagi enostavnega izračuna med stroški in koristmi, torej v skladu s pričakovanimi koristmi. Model je razvil Downs (1957), razširila sta ga Riker in Ordeshook (1968) (Blais 2000: 1). Blais (2000) meni, da lahko model razumnega izbiranja pripomore k razumevanju, zakaj ljudje volijo, vendar je prispevek k temu razumevanju omejen. V zaključku Blais (2000) ugotavlja, da je model omejen v treh pogledih: ne daje razlage za volilno telo, ki voli iz občutka dolžnosti, ne pojasnjuje, zakaj volilna udeležba ne pade tudi, če volilna tekma ni tesna, in ne daje dovolj zadovoljivih odgovorov na vprašanja odločilnosti posameznega glasu. Kljub temu zaključuje, da je model razumnega izbiranja teoretično boljši od alternativnih modelov, saj predlaga kompleksnejšo sliko, v kateri ljudje upoštevajo prednosti in slabosti volitev. Model razumnega izbiranja tako vsaj malo pripomore k razumevanju, zakaj se tako mnogo ljudi odloči voliti na večini volitev (Blais 2000: 137-144).

Za model razumnega izbiranja je bilo oblikovanih več alternativ (Blais, 2000, 12-14):

- model, ki se je osredotočil na **vire**, so razvili Verba, Scholzman in Brady (1995). Po njem so odločitve za sodelovanje na volitvah odvisne od treh glavnih virov: **časa, denarja in družbenih veščin**. Po **socialnoekonomskem modelu** je verjetneje, da bodo na volitvah sodelovale osebe, ki imajo več prostega časa, denarja in imajo večje družbene veščine. Teorija se pri odločanju osredotoči na stroškovno raven, pri tem pa zanemarja koristi;

¹⁴ rational choice model

- model poudarjanja pomembnosti vloge **mobilizacije** sta razvila Rosenston in Hansen (1993). Skladno s takšnim razumevanjem je mogoče politično participacijo razložiti s pritiskom socialnega omrežja, ki ga tvorijo družina, prijatelji, sodelavci, politične stranke in interesne skupine;
- model **psihološke vključenosti** zagovarja, da je večja verjetnost politične participacije pri osebah, ki jih politika zanima;
- **sociološki model** poudarja, da se posamezniki obnašajo kot člani skupnosti. Pri tem imata odločilno vlogo **družbeni pritisk**, sorodniki ali prijatelji namreč na posameznika pritiskajo, da se udeleži volitev, ter **občutek dolžnosti**, ko posameznik dojema udeležbo na volitvah kot moralno obveznost, nujno za obstoj demokracije. Blais (2000: 54) ugotavlja, da bolj izobraženi, starejši, verni, bogatejši in poročeni verjetneje volijo, kar daje sociološkemu modelu določeno podporo.

V nadaljevanju Blais (2000) navaja, da na obseg udeležbe na volitvah vplivajo trije dejavniki: socialnoekonomsko okolje, institucionalne določitve in strankarski sistem (Blais 2000: 23). **Socialnoekonomsko okolje** se povezuje z naslednjimi spremenljivkami: BNP¹⁵, povprečna pričakovana življenjska doba, stopnja pismenosti, obseg in gostota populacije, pri čemer je višji BNP, večja pismenost in manjši obseg prebivalcev pozitivno vplivajo na obseg udeležbe na volitvah (Blais 2000: 24-26). **Institucionalna določenost** je povezana z volilno zakonodajo, registracija volivcev v ZDA negativno vpliva na obseg udeležbe na volitvah, in z odločilnostjo volitev, pri čemer je večja volilna udeležba na pomembnejših volitvah (Blais 2000: 27-29). **Strankarski sistem** je povezan s številom političnih strank, kjer je število političnih strank manjše, je manjša volilna udeležba (Blais 2000: 30-32).

Prevladujoči model proučevanja politične participacije je **socialnoekonomski model**, ki sta ga opisala Verba in Nie 1972. leta, dopolnjen je bil z delom Verbe, Schlozmana in Bradyja 1995. leta. Socialnoekonomski model zagovarja, da bodo posamezniki z večjimi prihodki verjetneje sodelovali v političnem odločanju, ker

¹⁵ bruto nacionalni produkt

pričakujejo, da bodo lahko povrnili stroške svoje politične participacije. Standardni analitični pristop pri proučevanju je torej uporaba kazalcev, kot so raven izobrazbe, višina prihodkov in opazovanje kazalcev družbene orientiranosti (politična uspešnost, strankarska moč, politični interes) (Verba, Schlozman in Bradley 1995).

Tudi Milbrath (1965) ugotavlja, da so z različnimi političnimi dejanji povezane različne neodvisne spremenljivke in da **višji socialnoekonomski status pozitivno vpliva na večjo verjetnost participacije v različnih političnih dejanjih. Osebe z višjim socioekonomskim statusom bodo verjetneje volile, se udeleževale sestankov, se pridružile politični stranki, sodelovale v volilni kampanji in podobno** (Milbrath 1965: 17).

Milbrath (1965) ob tem opozarja, da je povezanost socialnih spremenljivk in politične participacije očitna in da je bila ta povezava tudi največkrat uporabljena pri raziskavah politične participacije (Milbrath 1965: 110). V nadaljevanju opozarja, da ima socialno okolje velik vpliv na politično participacijo, da pa se ob raziskovanju ne sme pozabiti na osebne značilnosti posameznika. Socialnoekonomski model proučevanja je bil uporabljen v številnih študijah etničnih manjšin v širšem časovnem obdobju.

2. 6 *Hispanska skupnost Združenih držav Amerike*

2.6.1 *Opredelitev pojma*

Špansko izvirajoča populacija v ZDA ali hispanška populacija je definirana kot populacija tistih priseljencev, ki so prišli iz Mehike, Portorika, Kube ali druge špansko/hispanško govoreče države. Za to vrsto populacije se uporablja tudi izraz »latinola« ali »latinosi«, ki se prav tako nanaša na posameznike iz omenjenih latinskoameriških držav. Kljub različnemu poimenovanju se kažejo skupne karakteristike teh imigrantov. Večinoma se izraz hispanski ali Latinskoameričani nanaša na imigrante, ki so prispeli iz Latinske Amerike ali iz špansko govorečih držav. Izraz »**hispanosi**« je začela v 70-ih letih uporabljati Zvezna vlada ZDA, da bi

lahko ustrezneje obdelovala statistične podatke prebivalstva ZDA. Statistična fikcija se je tako spremenila v socialno realnost.

Ob popisu prebivalstva Censusa 1920. leta je bilo anketarjem podano navodilo, da uvrščajo med črnce tiste, ki imajo kapljo črne krvi, tiste, ki so imeli nekaj indijanske krvi, pa so šteli med Indijance. Uveljavljen je bil princip »ena kaplja krvi«, v angleščini »one drop of blood«. Do 1960. leta so se ljudje sami opredeljevali, katere rase so. 1970. leta je Vladni urad ZDA za popis prebivalstva¹⁶ začel klasificiranje hispanske rase. Za pripadnost hispanski skupnosti je štela izpolnitev enega od 4 kriterijev: španski priimek, hispanske korenine, španska kultura ali španščina kot materin jezik.

To terminologijo in kriterije je uvedel Jacob **Siegel**, ki je bil takrat višji statistik za demografske analize v Vladnem uradu ZDA za popis prebivalstva, končno odločitev za uporabo termina pa je sprejel Tobia Bressler, ki je bil vodja oddelka za statistiko etničnega izvora, ki je odločitev pojasnil: »Iskal sem termin, ki ne bi imel vrednostne opredelitve, ki ne bi imel posebnega pomena izobraženi populaciji in bi tehnično ustrezal skupini, ki se meri.« (Fox 1996: 28). Štetje leta 1970 je bilo narejeno na 5% nacionalnem vzorcu. Uspešno se je pokazalo na JZ ZDA, na SV pa je bilo več zmede, saj so k hispanski populaciji prištevali tudi priseljence italijanskega rodu, ker so imeli podobne priimke.

V letu 1980 so anketarji dobili napotke, da ne smejo označiti rase na podlagi opazovanja, temveč samoopredelitve. Takrat je bilo okoli 96% tistih, ki so se opredelili za »druge«, hispanskih imigrantov (Fox 1996: 25). Ko je termin začel veljati za potrebe statističnega merjenja, so ga začeli uporabljati tudi v vladnih ustanovah in dokumentih, v zakonodaji in med družboslovnimi znanstveniki.

Hispanska populacija je torej sestavljena iz različnih skupin prebivalcev ZDA, z različnimi izkušnjami dojemanja življenja v ZDA. Najprej so to posamezniki, rojeni v ZDA, ki imajo družinske korenine v Mehiki ali kateri drugi špansko govoreči

¹⁶ Census biro

državi Južne Amerike. Večinoma so ti pripadniki v zveznih državah, ki so bile nekdaj del Mehike. Na drugem mestu so to posamezniki, ki so se neposredno preselili iz teh držav in so postali državljani ZDA, ne glede na to, ali so legalni ali nelegalni priseljenci. V raziskovanju se bomo omejili predvsem na hispanske državljane ZDA in priseljence, ki lahko legalno sodelujejo v političnem in socialnem soodločanju v skupnosti, v kateri živijo.

2.6.2 Obseg hispanske skupnosti

Obseg hispanske skupnosti v ZDA je težko opredeliti, sploh če se ga zasleduje skozi daljše časovno obdobje, saj je bilo zbiranje podatkov v različnih obdobjih odvisno od več različnih opredelitev o tem, kaj je in kaj zajema hispanska skupnost. Vladni urad ZDA za popis prebivalstva je večkrat menjal metodologijo. Prav zaradi spremenljive in nedefinirane metodologije se večkrat zgodi, da hispanski pripadniki enostavno poniknejo v ameriškem talilnem loncu. Bolj kot rasne značilnosti jih opredeljujejo druge etnične značilnosti, med njimi je najpomembnejši jezik. Ne glede na težave pri merjenju obsega hispanske skupnosti je bilo povečanje števila hispanskih prebivalcev v ZDA zelo obsežno in ga ni moč prezreti. Večinoma je bil vzrok povečanja števila obsežno priseljevanje.

Oktobra 1965. leta je prišlo do velike spremembe v imigracijski politiki ZDA. V tem času je prišlo do spremembe zakonodaje priseljevanja na podlagi nacionalnega izvora, ki je bil uporabljen v prejšnjih desetletjih, in do uvedbe sistema viznih dovoljenj, ki je temeljil na družinskem združevanju, poklicni izobrazbi in politiki znotraj kvote 20.000 imigrantov letno. V letu 1970 je bila celotna imigracijska populacija najnižja in je zajemala okoli 9.4 milijone ljudi ali v celoti 5% prebivalcev. Spremembe zakonodaje so prinesle velike spremembe v nacionalnem izvoru priseljencev, kar je povzročilo velik val priseljencev iz Latinske Amerike in Azije. Od tega trenutka se je število priseljencev močno dvignilo. Število priseljencev je tako v letu 2000 doseglo okoli 31 milijonov ljudi, kar predstavlja okoli 11% celotne populacije. Od te priseljske populacije je okoli 52% priseljencev iz Latinske Amerike. 1990 je bilo priseljencev iz Latinske Amerike 44,3% celotnega števila priseljencev, pet let prej so ti priseljenci predstavljali tretjo

največjo priseljsko skupino. 1970. leta so dosegli komaj peto največjo priseljsko skupino prebivalcev (Census 2000).

V popisu prebivalstva leta 2000 se je okoli 35 milijonov oseb, ki živi v ZDA, opredelilo, da so hispanci, kar predstavlja okoli 13% celotne populacije. Od popisa prebivalstva v letu 1980 je delež hispanske populacije narasel za 142% (Census 2000). Obseg hispanske skupnosti je viden v **Prilogi: Tabela 2**.

Hispanko populacijo v ZDA predstavljajo imigrantje in njihovi potomci iz naslednjih držav: Mehika, Kuba, Dominikanska republika, Salvador, Kolumbija, Portoriko in na splošno iz držav Južne Amerike. Mehiški Američani žive predvsem na jugozahodu ZDA na območjih, ki so jih osvojile ZDA po vojni z Mehiko. Portoričani naseljujejo predvsem severovzhod ZDA, medtem ko so Kubanci najštevilčnejši na Floridi. Ne glede na to so se hispanci začeli po II svetovni vojni naseljevati izven tradicionalnih območij naselitve. Mehiški Američani so se tako začeli naseljevati na srednjem zahodu in ob Velikih jezerih, tako kot Portoričani.

Kar **64% celotne hispanske populacije izhaja iz Mehike**, 9% iz Portorika, 5% iz Kube in Dominikanske Republike, 4% iz Salvadorja, 3% iz Kolumbije, 7% iz Srednje Amerike, 5% iz Južne Amerike in 6% od drugod.¹⁷ **Velika večina teh ljudi se ni rodila v ZDA.** Od tega je največ rojenih izven ZDA: 83% Kolumbijcev, 85% iz Dominikanske Republike, 91% iz Salvadorja ter 78% Kubancev, 62% Mehičanov in 57% Portoričanov. Veliko večino hispanske populacije torej predstavljajo priseljenci prve generacije. Temu ustrezen je tudi delež špansko govoreče populacije

¹⁷ V raziskavi centra Pew Hispanic center »Nacionalna raziskava latinov 2002« dodatno navajajo, da iz Srednje Amerike izhaja 65% priseljencev iz El Salvadorja, 14% iz Gvatemale, 10% iz Hondurasa, 6% iz Nikaragve, 4% iz Paname in 1% iz Kostarike. Iz Južne Amerike je 58% priseljencev iz Kolumbije, 11% iz Ekvadorja, 8% iz Argentine, 7% iz Peruja, 6% iz Brazilije, 4% iz Čila, 3% iz Gvajane, 2% iz Venezuele, 1% iz Bolivije in 1% iz Urugvaja; med priseljenci iz drugih držav pa prednjačijo s 47% Španci.

med hispanci, saj jih večina govori samo špansko, okoli 30% je dvojezičnih (ti govorijo tudi angleščino¹⁸) (Pew Hispanic Center 2002).

2.6.3 Demografski trendi hispanske populacije

Povečan obseg hispanske populacije je danes v ZDA predmet številnih raziskav, saj vpliva na socialno, ekonomsko in politično življenje ZDA. Hispanska skupnost v popisu prebivalstva leta 2000 beleži 53-odstotno porast, kar predstavlja skoraj 13 milijonov prebivalcev. Več kot tri četrtine jih živi na področjih jugozahodne meje.

Polovica hispanske populacije živi v Kaliforniji ali Teksasu. Če primerjamo njihovo geografsko distribucijo, trije izmed štirih hispancev živijo ali v Kaliforniji, Teksasu, New Yorku, Floridi, Illinoisu, Arizoni ali New Jerseyu (glej **Priloga: Tabela 1**). Največja portoriška skupnost živi v severnovzhodnih državah v mestih New York, Florida, New Jersey in Pennsylvania, dve tretjini kubanskih hispancev živi na Floridi, več kot polovica (52%) kubanskih hispancev pa živi v Miamiju - Dade Country (Census 2001).

V **New Mexicu** predstavljajo hispanski prebivalci okoli 40% populacije, kar je največji delež te populacije v katerikoli zvezni državi v ZDA (Census 2001).

Bolj kot katera koli druga država v ZDA se je v zadnjih letih spremenila **Kalifornija**. Kalifornija je za Havaji in Novo Mehiko postala tretja država z največjim deležem manjšine. Silne demografske spremembe so v veliki večini rezultat povečane hispanske in kitajske imigracije. Ti dve skupini prebivalcev sta v letu 1990 predstavljali 57% celotne populacije Kalifornije. V letu 2000 je odstotek bele populacije celo padel na 46,7%. V istem obdobju se je odstotek hispanske populacije dvignil z 25,8% v letu 1990 na 32,4% v letu 2000. Odstotek afriških

¹⁸ V raziskavi centra Pew Hispanic center »2002 nacionalna raziskava latinov« dodatno navajajo: med priseljenci iz Mehike je dvojezičnih 26% in 51% špansko govorečih, med Portoričani je 40% dvojezičnih in 21% špansko govorečih, med Kubanci je 25% dvojezičnih in 53% špansko govorečih, iz Salvadorja je 25% dvojezičnih in 63% špansko govorečih, iz Dominikanske republike je 34% dvojezičnih in 61% špansko govorečih in iz Kolumbije je 30% dvojezičnih in 58% špansko govorečih, iz Centralne Amerike je 25% dvojezičnih in 65% špansko govorečih ter iz Južne Amerike je 34% dvojezičnih in 63% špansko govorečih.

Američanov se je zelo malo zvišal, sedanje število pa kaže celo rahlo upadanje. Podatki v tem obdobju kažejo, da je hispanska populacija najhitreje rastoča populacija v Kaliforniji. Pri tem statistični podatki istega avtorja kažejo, da je največ pripadnikov hispanske populacije starih manj kot 18 let (Ramirez 2001).

Če zasledujemo geografsko poselitev hispancev v mestih, ugotovimo, da je več kot 500.000 hispancev v New Yorku, Los Angelesu¹⁹, Chicagu, Houstonu in San Antoniu, kjer večino, razen v New Yorku, predstavljajo mehiški Američani.

2.6.4 Identiteta in pripadnost hispanski skupnosti

Oblikovanje hispanske identitete v ZDA izhaja predvsem na podlagi tega, iz katere države so se priselili v ZDA, ne glede na to, ali gre za prvi ali drugi rod priseljencev. Tako se opredeljujejo kot Mehičani, Kubanci ali Portoričani.²⁰ Pri izbiri, kateri termin bi jih najboljše opredelil, se je 54% vprašanih opisalo najprej na podlagi države, iz katere prihajajo, 24% se jih je opredelilo za hispance in samo eden od petih oz. 21% se jih je opredelilo za Američane (The Pew Hispanic Center 2002).

Opazne razlike se pojavljajo tudi glede na to, katera generacija priseljencev je bila proučevana oz. ali je bila oseba rojena v ZDA. Največji delež ljudi izmed tistih, ki so bili rojeni v tujini in so se sami preselili v ZDA, kar 68%, se je opredelil za hispance. Izmed tistih, ki so se rodili v ZDA priseljenjskim staršem, se je za hispance opredelilo 38% priseljencev 2. generacije, v 3. generaciji pa se je kar 57% vprašanih hispancev opredelilo za Američane (The Pew Hispanic Center 2002).

Vprašanje rasne pripadnosti med hispanci ni tako izraženo prvenstveno, ker jih je zelo težko opredeliti in identificirati kot posebno raso. Ob vprašanjih, v katero raso bi se lahko razvrstili, se je za hispance odločilo 56%, medtem ko se je za belce opredelilo 20%, prav takšen delež se je opredelil za drugo opcijo, če bi jo imeli, za

¹⁹ V Los Angelesu predstavljajo mehiški Američani veliko večino v predelu mesta East Los Angeles.

²⁰ V raziskavi centra Pew Hispanic center »2002 nacionalna raziskava latinov« je ugotovljeno, da je kar 88% hispancev opredelilo svojo identiteto, na podlagi države, iz katere prihajajo sami ali so prišli njihovi starši. Ob tem se jih je le 53% opredelilo za Američane.

črnce se jih je opredelilo 2% , prav tako 2% pa ne veda, katere rase sta (The Pew Hispanic Center 2002).

Glede na to, da je vprašanje uporabe termina hispanci ali latinosi težavno in da povzroča precej zmede in metodološke netočnosti, je bila v citirani raziskavi opravljena tudi primerjava, kakšen termin bi raje uporabili, ali bi se opisali kot hispanci ali kot latinosi. Večina, 53% vprašanih, ni kazala nobenih preferenc pri uporabi enega ali drugega termina, termin hispanci je bil bliže 34% vprašanih in termin latino bi raje uporabilo 13% vprašanih. Uporaba termina se razlikuje tudi glede na geografsko okolje, iz katerega izhajajo. Skupine iz Teksasa preferirajo uporabo besede hispanci, iz Kalifornije pa uporabo besede latinosi. V celoti je uporaba besede hispanci bolj razširjena na severovzhodu, na jugu pa se bolj uporablja beseda latinosi (The Pew Hispanic Center 2002).

Vprašanje kulturne identitete je prav zaradi različnih držav, iz katerih so priseljenci prišli v ZDA, zelo pomembno. Zanimanje, ali hispanci opredeljujejo svojo kulturo kot enotno ali menijo, da pripadajo različnim kulturam, je prikazalo naslednje stanje: kar 85% od skupno vprašanih je menilo, da imajo hispanci ločene in različne kulture, le pri Portoričanih je bil ta delež za spoznanje večji, kar 91%.

Večje razlike se pojavljajo pri vprašanju, ali naj hispanci delujejo politično skupaj ali ne. 49% vprašanih se jih zavzema za to, da politično ne delujejo skupaj, in 43%, da naj delujejo skupaj, da lahko dosežejo skupne politične cilje (The Pew Hispanic Center 2002).

3. Zgodovinski položaj hispanske populacije

Za razumevanje politične participacije sodobne hispanske populacije v ZDA je nujno potrebno tudi razumevanje njenega zgodovinskosocialnega vidika. Današnje razlike med hispansko populacijo v glavnem izvirajo iz različnih zgodovinskih

dejstev, predvsem glede na to, iz katere države so se priseljevale različne hispanske skupnosti oz. iz dejstva, da je bil južni del ZDA z vojno leta 1848 priključen ZDA. Prav različne zgodovinske okoliščine so povzročile tudi različen socialno-ekonomski status različnih hispanskih etničnih skupin. Ne glede na različno zgodovinsko ozadje je možno med njimi vzpostaviti nekatere skupne značilnosti.

3.1 Pravno urejanje naseljevanja populacije v ZDA

Formulacija imigrantske politike v zgodnjih letih dvajsetega stoletja se je v osnovi osredotočala na trajnost in količino priseljencev, ki so prihajali v pristanišča ZDA. Večina politične usmerjenosti je bila dana razlikovanju med priseljenci iz severnih in južnih delov Evrope. Tako se je splošna pravica do vstopa začela omejevati.

1783 je George Washington razglasil odprtost ZDA vsem, ki se žele priseliti, kmalu potem, 1790. leta, pa je bila z Zakonom o naturalizaciji dovoljena naturalizacija samo belcem. 1819 je zvezna vlada začela letno preštevanje priseljencev. Omejevanje priseljevanja se je začelo v ZDA 1875. leta z omejevanjem priseljevanja obsojenih in prostitutk (Samora in Vandel 1977, King 2000).

1842 se je začelo osvajanje ozemlja na zahodu ZDA z incidentom in osvojitvijo Montereyja v Kaliforniji.²¹ Osvajanje je bilo začasno ustavljeno, stopnjevala pa se je napetost, ki je vrh dosegla z izbruhom vojne med Mehiko in ZDA spomladi 1846. leta. Ob koncu poletja so ZDA zasegle Kalifornijo, kmalu zatem pa tudi Novo Mehiko. Vojna se je zaključila 1848. leta s porazom Mehike in s podpisom sporazuma februarja 1848. leta, ki ga je za Mehiko podpisal **Guadalupe Hidalgo** (sporazum dobi po njem ime). Na podlagi tega sporazuma so bili ozemlju ZDA priključeni: Teksas, Kalifornija, Arizona, Nova Mehika, Nevada, Kolorado, Utah in del Wyominga. Med drugim so ZDA na podlagi tega sporazuma Mehiki plačale

²¹ Thomas Catesby Jones je na podlagi informacije, da se želi Mehika odreči pravici do posedovanja Kalifornije in želi ozemlje prepustiti Angliji, ukazal napad svoji mornariški floti. Ko je opazil zmoto, se je umaknil, vendar je incident povzročil, da je mehiška vlada nemudoma prekinila vsa pogajanja z ZDA o prodaji Kalifornije.

odškodnino v višini 15 milijonov dolarjev.²² Sporazum je končal vojno, ozemlje ZDA se je močno povečalo, hkrati pa so ZDA prevzele tudi skrb za Mehičane, ki so živeli tam. Ljudem je bila dana možnost, da se iz novoosvojenega ozemlja odselijo ali pa da ostanejo tam. Tisti, ki so ostali, so tako postali državljani ZDA. Sporazum je tem prebivalcem zagotavljal tudi določene civilne pravice, kot so uporaba lastnega jezika, kulture in religije, izdajanje dokumentov v obeh jezikih in izvajanje ekonomskih aktivnosti tako v španščini kot v angleščini. Civilne pravice iz tega sporazuma so bile kmalu kršene in na ozemlju je začela prevladovati angleščina. Prav tako je začel prevladovati anglosaški pravni sistem, kar je posledično vplivalo na veliko izgubo zemljišč mehiških Američanov. Sporazum ni določil meje med državama, to delo je prenesel na mešano komisijo predvsem zaradi nepoznavanja teritorija ameriških pogajalcev. Kasneje, leta 1849, je bila meja določena z osnovno linijo na reki Rio Grande. Tako je meja med državama postala v bistvu umetna meja, ki je ločevala prebivalce istega kulturnega okolja, ki so se še naprej gibali nemoteno na obeh straneh meje. Mejne kontrole, ki bi nadzorovala mejo, ni bilo (Samora in Vandel 1977, King 2000).

Med državama je bila še vedno napetost. Vlada ZDA je tako v Mehiko 1853. leta poslala Jamesa Gadsdena. Njegova naloga je bila rešiti odprta vprašanja med državama. Prav tako se je začelo pogajanje o nakupu ozemlja južno od reke Rio Grande. Pogajanja so se zaključila z **Gadsdenovim sporazumom**²³, ki je pomenil več kot le nakup zemlje. V bistvu je dopolnjeval sporazum Guadalupe Hildago. V njem so bila določila, ki so dovoljevala Američanom prečkanje reke Isthums Tehuantepec, in tista, ki so ponovno vzpostavljala trgovanje med ZDA in Mehiko. Sporazum je pomemben za mehiške Američane, ker je ponovno potrdil njihove civilne pravice, ki so bile določene v prejšnjem sporazumu, z njim pa so se ZDA zavezale mehiškimi Američanom tudi zagotavljati pravno varnost njihovih zemljišč. Sporazum je dal tudi pravno osnovo za zmanjšanje denarne odškodnine ZDA za pridobljena ozemlja (Samora in Vandel 1977, King 2000).

²² V amandmajih k sporazumu je bila kasneje dogovorjena višina 10 milijonov dolarjev, ki je bila plačana v dveh delih, najprej 7 milijonov in potem še 3 milijone.

²³ Sporazum se imenuje po ameriškem pogajalcu: Gadsden Treaty

1882 pa so bili iz priseljevanja izključeni Kitajci (Zakon o izključitvi Kitajcev)²⁴, obsojenci in duševno prizadeti. Omejevanje priseljevanja je bilo nadalje omejeno z Zakonom o delavskih pogodbah 1885. leta, ki je prepovedoval delodajalcem sklepanje pogodb za novačenje delavcem iz Evrope in ki je pristojnost prenesel na Združene države. Zvezna vlada je pridobila temeljno pristojnost urejanja priseljevanja 1891. leta z Zakonom o priseljevanju, katerega glavni element je v praksi pomenil uvajanje medicinskih pregledov. 1897. leta je bil v kongresu sprejet test pismenosti za nove imigrante, ki pa mu je z vetom nasprotoval predsednik Grover Cleveland. 1903. leta so bili na seznam prepovedi priseljevanja dodani anarhisti, epileptiki in berači. 1906. leta je bil sprejet Zakon o naturalizaciji, s katerim je bil postavljeno znanje angleščine kot pogoj za naturalizacijo osebe, 1907 pa je bil sprejet Zakon o priseljencih. Ta zakon je ustanovil znano **Dillinghamovo komisijo**, ki je leta 1911 izdala obširno poročilo. Na podlagi tega so bili povečane pristojbine za priseljence, prav tako so bili dodani na seznam prepovedi priseljevanja tisti s psihičnimi ali fizičnimi okvarami. ZDA so v tem času z Japonsko sklenile sporazum, ki je omejeval priseljevanje Japoncev. 1917. leta je bil uveden test pismenosti (prvič so ga poskušali uvesti 1913. in nato 1915. leta - veto predsednika), ki so ga morali izpolnjevati vsi priseljenci nad 16. letom starosti. Prav tako so se podvojile pristojbine za vsakega priseljenca. Resno se je tudi omejilo priseljevanje iz Azije (King 2000: 59-79).

Zakonodaja, ki je omejevala priseljevanje, je bila uveljavljena v letu 1920. 1921. leta je bil sprejet **Zakon o nujnih kvotah**, ki je omejeval evropsko priseljevanje z uvedbo sistema kvot. Osnovno izhodišče za izračunavanje kvot je bila uvedba letnega odstotkovnega deleža za vsako evropsko nacijo, ki je bil sorazmeren deležu nacionalnosti prebivalcev, ki so že bili državljani ZDA. Osnova za izračun je bil statistični pregled Zveznega urada za statistiko iz 1910. leta. Omejeno je bilo tudi skupno število priseljencev na 350.000 letno, od tega 55% iz severozahodne Evrope in 45% iz jugovzhodne Evrope. Zakon je bil dopolnjen 1922. leta in odpravljen

²⁴ 1882 je bil sprejet Zakon o izključitvi Kitajcev (Chinese Exclusion Act), ki je onemogočal priseljevanje kitajskih delavcev, prenovljen je bil 1892, 1902, 1904 in dopolnjen 1943. leta.

1924. leta. V istem letu je bil sprejet **Johnson-Reedov zakon**²⁵, ki je uvajal sistem ugotavljanja izvora priseljencev. Na njegovi podlagi je bila ustanovljena komisija, ki je oblikovala kvote na podlagi nacionalnega izvora. Prav tako je zakon dajal pristojnost zveznim svetovalcem, da so začeli izvajati predhodne medicinske teste in teste ugotavljanja dobrega značaja tistim, ki so zaprosili za vize (King 2000: 87-88, 137, 206).

V letu 1924 je bila ustanovljena mejna kontrola, ki je nadzorovala meje²⁶. 1927. leta je bila uporaba plana nacionalnega izvora odložena, prav tako 1928. leta. 1929. leta je sistem kvot nacionalnega izvora uspešno zaživel na podlagi populacijske distribucije prebivalcev, ugotovljene v statističnem poročilu iz leta 1920. Kvot za Mehiko in Kanado ni bilo (King 2000: 206-212).

1940 je bil uveden **Zakon o registraciji tujcev**, ki je zahteval registracijo in odvzem prstnih odtisov vseh tujcev in je okrepil zakonsko omejevanje priseljevanja z možnostjo deportacije tujcev. 1952. leta je bil sprejet **Zakon o priseljevanju in nacionalnosti**, ki je revidiral sistem kvot iz 1929. leta, kljub temu pa je še vedno ohranil večje možnosti priseljevanja iz zahodne Evrope. Zakon je ohranil ogrodje ugotavljanja nacionalnega izvora s tem, da je dodeljeval vsaki nacionalnosti ustrezno kvoto ekvivalentno deležu te nacionalne populacije v ZDA v 1920. letu, omejeval je priseljevanje iz vzhodne poloble na 150.000 priseljencev letno brez omejitev, ki bi se nanašale na priseljevanje iz zahodne poloble. Prednost je dajal usposobljenim delavcem in sorodnikom državljanov ZDA ob tem, da je zaostрил pregledne teste in poostрил varnostne pogoje. Do 1950. leta se je za stalno priseljevalo v ZDA le malo Mehičanov (King 2000: 229-235).

1965. leta je bil sprejet **Zakon o priseljevanju in državljanstvu**²⁷, ki je zaključil sistem nacionalnega izvora in sistem, ki je izhajal iz razlikovanja po rasah²⁸. Zakon

²⁵ Johnson-Reed Act

²⁶ U.S. Border Control

²⁷ Immigration and Nationality (Hart-Celler) Act

²⁸ Zakon so sprejemali več let. 1961. leta je predsednik J. F. Kennedy začel aktivnosti za zaključitev sistema nacionalnih kvot, ki je temeljil na rasah. Pred njegovim umorom je bil pripravljen osnutek, ki ga je 32. julija 1963 predstavil v kongresu (King 2000: 243,367).

je dovoljeval priseljevanje 170.000 ljudem iz vzhodne poloble, z omejitvijo na vsako državo na 20.000 ljudi. Oblikoval je sedem kategorij prebivalcev, ki so imeli prednost pri naseljevanju. Za zahodno poloblo je bilo število ljudi omejeno na 120.000 ljudi brez preferenčnega sistema ali omejitev na katerikoli državo. 1978. leta so bili sprejeti amandmaji k Zakonu o priseljevanju in državljanstvu, ki so oblikovali maksimalno število ljudi za obe polobli in so ga omejili na 290.000 ljudi iz vsega sveta, s sedmimi kategorijami ljudi, ki so imeli pri priseljevanju prednost, hkrati pa so omejili število priseljencev iz vsake države enako na 20.000 ljudi (King 2000: 243-248).

V letu 1986 je bil sprejet **Zakon o reformi in kontroli priseljevanja**²⁹. Zakon je zagotavljal zakonitost priseljevanja sezonskim kmetijskim delavcem, ki so bili zaposleni najmanj 90 dni v letu maja 1986, in tujcem brez dokumentov, ki so stalno prebivali v ZDA od 1. januarja 1982. leta. S tem je okoli tri milijone nelegalnih tujcev lahko uredilo dokumentacijo. Zakon je prav tako prepovedoval zaposlovanje delavcev brez urejenega statusa, a je bil v izvedbenem delu šibak. V veliki meri je zakon pomagal urediti pravni položaj prav hispanski populaciji. 1990 je bil sprejet Zakon o priseljevanju³⁰, ki je povečal priseljevanje visoko usposobljenih priseljencev. V nadaljevanju je bil 1996. leta sprejet **Zakon o reformi nelegalnega naseljevanja in odgovornosti priseljevanja**³¹, ki je dajal večja pooblastila mejnim kontrolam z uvedbo izselitvenih ukrepov za nelegalne priseljence. Zakon je sankcioniral tudi nelegalne prihode glede na dohodek (King 2000: 249-252, Weintraub 1998).

Te omejitve so odražale željo po ustvarjanju koncepta ameriške nacionalne identitete, s prevladovanjem anglosaškega vrednostnega koncepta. Pri tem se je v veliki meri pozabljal na tiste prebivalce ZDA, ki so tam živeli že pred priseljevanjem belcev (staroselske skupnosti), na skupine prebivalcev, ki so bile prisilno privedene v ZDA (črnski sužnji), in na tiste dele prebivalcev, ki so jih ZDA zavzele v vojni (mehiški Američani). Za hispansko skupnost je bil najpomembnejši

²⁹ Immigration Reform and Control Act

³⁰ Immigration Act

³¹ Illegal Immigration Reform and Immigration Responsibility Act

sprejem Zakona o reformi in kontroli priseljevanja, ki ga je 1986 podpisal predsednik Ronald Reagan, saj je prinašal amnestijo nelegalnim delavcem in je omogočal kmetijskim delavcem, ki so bili večinoma hispanci, da so uspeli pridobiti legalen status. To jim je v nadaljevanju omogočalo stalno naselitev in možnost, da so konkurirali za boljše plačana delovna mesta (King 2000).

1990 je bil podpisan sporazum NAFTA, ki je oblikoval ekonomsko unijo ZDA in Mehike ter pomembno vplival na položaj hispanske skupnosti v ZDA. Sporazum je zmanjšal pritisk na migracijo Mehičanov, saj je omogočal gospodarske aktivnosti tudi na revnem podeželju, velikih pričakovanj o omejevanju priseljevanja iz Mehike pa ni izpolnil (Suro 1998: 267).

3.2 Zgodovinski vidiki mehiške skupnosti v ZDA

3.2.1 Obdobje do 1960. leta

Mehiška skupnost v ZDA predstavlja najštevilčnejšo hispansko skupnost. To skupnost zaznamujeta dva pojavi: kolonizacija in imigracija. Prvotna mehiška skupnost se je naselila na jugozahodu okoli 1598 najprej okoli Nove Mehike, v južnem Koloradu ter v Teksasu in Kaliforniji. Leta 1848 sta ZDA in Mehika končali vojno s sporazumom Guadalupe Hidalgo, po katerem je okoli 75.000 mehiških ljudi spadalo pod ZDA. Ti so bili v sedanjih državah Teksas, Nova Mehika, Arizona, Kolorado, Kalifornija, Nevada in Utah (Samora in Vandel 1977, Vigil 1987: 19, King 2000). Število prvotnih naseljencev je samo okvirno, ne glede na to pa je razumljivo, da so se prvotni naseljenci, sklicujoč se na sporazum Guadalupe Hidalgo, razlikovali od kasnejših mehiških priseljencev, ki so se priselili v to območje po letu 1848. Meja med državama praktično ni bila določena, poleg tega na mejnem območju ni bilo enot, ki bi nadzorovale priseljevanje Mehičanov³².

³² Kasneje je bila meja določena v 1849. letu z osnovno linijo na reki Rio Grande. Tako je meja med državama postala v bistvu umetna meja, ki je ločevala prebivalce istega kulturnega okolja, ki so se še naprej gibali nemoteno na obeh straneh meje. Mejne kontrole, ki bi nadzorovala mejo, ni bilo.

Mehičani so se v ZDA priseljevali precej svobodno, čeprav so celotne ZDA skušale nadzorovati priseljevanje v ZDA.

Glavni vzroki za obsežno priseljevanje so bili v povečanih potrebah ZDA po delovni sili, ki je izhajala iz hitrega razvoja kmetijstva, gradnje železnice in razvoja rudarstva. Obsežni pritiski na mehiške priseljence in slabi življenjski pogoji so povzročali, da se je selitveni val usmerjal tudi proti severu. Določila sporazuma Guadalupe Hidalgo, ki je zagotavljal osnovne pravice, kot so svoboda veroizpovedi, enakopravna uporaba lastnega jezika, pravica do lastnine, politične svoboščine, ..., v večini primerov niso bila uresničena. Mehški priseljenci so bili večinoma majhni kmetje z omejenim znanjem, ki jim je ameriški davčni sistem onemogočal, da bi obdržali zemljo.

Sporazum Guadalupe Hildago je ustvaril pogoje za prihod novih naseljencev z vzhoda ZDA, ki so se množično naseljevali na zahodnih predelih. Mehški Američani so bili z novopridobljenimi civilnimi pravicami kmalu diskriminirani nasproti novim priseljencem, obravnavani so bili kot tujci, v veliko primerih so jim bila brezpravno odvzeta zemljišča (King 2000).

Dominacija anglosaškega prebivalstva nad mehiškim ni bila vseskozi sprejeta povsem mirno. Mehški prebivalci so se upirali na različne načine. Upor se je kazal v obliki omejenih vstaj, neposrednih napadov, gverilskih akcij, ... Sistematičnemu izgubljanju zemlje je med prvimi nasprotovala mehiška skupina »**Las Gorras Blanco**«³³, ki je podirala ograje in zažigala posesti belih kmetov, ki so zasedli kmetije prejšnjih mehiških lastnikov. Mehška elita je medtem živela v sožitju z belo skupnostjo in je sodelovala v njenem političnem življenju. Tako si je uspela obdržati svoj socialni in politični položaj. V največji meri je bila zainteresirana obdržati svoj položaj in je zagovarjala svoje ozke interese, pred interesi širše podrejene mehiške skupnosti (Samora in Vandel 1977: 91, Hero 1992: 34).

³³ skupina čikano - beli policisti

Nadaljnji upor je izhajal iz skupine »**mutualistas**«³⁴. Njihove aktivnosti je povzročila obširna imigracija iz Mehike, ki jo je povzročilo nemirno politično stanje v Mehiki in mehiška revolucija 1910. leta.

Te skupine so izvajale obširne socialne aktivnosti, kot je ustanovitev agencij za zaposlovanje, izobraževale so odrasle, ustanovljale so zdravstvene postaje in knjižnice (Barrera 1985). V glavnem pa so se mehiški Američani med obdobjem od 1815. do 1920. leta poskušali vklopiti in prilagoditi ameriški družbi tako, da so bili upori prej izjema kot pravilo.

1929. leta je nastalo najpomembnejše združenje mehiških oz. latinskih državljanov **LULAC**³⁵. Pojav tega združenja pomeni prve zahteve po enakopravnem obravnavanju mehiških Američanov pri civilnih in javnih institucijah. LULAC je, čeprav je zagovarjal pravice mehiških Američanov, temeljil na ameriških vrednotah, prvenstveno je poudarjal individualizem in patriotizem. Združenje je nasprotovalo aktivnostim, ki bi v osnovi temeljile samo na rasi oz. etničnosti. Združenje je največ prispevalo v lažjemu vključevanju novih priseljencev v obstoječo ameriško družbo in je povezovalo te priseljence z mehiškim srednjim razredom. Glavno razmišljanje je temeljilo na tem, da bo revščina in nezaposlenost obstajala še naprej, bistveno pa je, da do nje ne bo prihajalo na temeljih rasnih in etničnih razlik.

Podobno je bilo tudi z drugimi organizacijami, ki so delovale v tistem času, saj niso neposredno vstopale v direktno politično areno, temveč so se osredotočile na socialna vprašanja. Srednji razred mehiških Američanov je ogrožal val mehiških priseljencev tako, da so se ti osredotočili na vprašanja prilagajanja obstoječemu sistemu (Barrera 1985, Marquez 1988, Hero 1992). Mehiški Američani v tem obdobju niso bili sposobni vplivati na družbene organizacije, ki so jih ustanovili, da bi zmanjšali diskriminacijo in prenesti boj na politično področje, čeprav so bili na primer v New Mexicu večinsko prebivalstvo.

³⁴ vzajemna socialna pomoč

³⁵ League of United Latin American Citizens

Obdobje II. svetovne vojne je bilo obdobje sprememb. Mehiški Američani so imeli v vojni izenačen status z belimi vojaki. V tem obdobju so bili prisiljeni zapustiti kmetije, vasi in majhna mesta, v katerih so do tedaj večinoma živeli. Ko so se po vojni vrnil, so bili bolj izobraženi, razširilo se jim je obzorje in niso hoteli sprejeti dotedanje diskriminacije in neenakosti, ki so ji bili podvrženi pred vojno. Dokazali so lojalnost ZDA tako, da niso bili pripravljene sprejeti nič manj kot polnopraven enakopraven status, kot ga imajo ameriški državljani (Vigil 1987, Hero 1992, King 2000).

V obdobju po II. svetovni vojni je bilo mladim mehiškim Američanom omogočeno obiskovanje kolidžev in poklicnih šol tako, da so se po šolanju lahko zaposlili v različnih poklicih. Rezultat vojne in dodatnega izobraževanja se je kazal v preseljevanju mehiških Američanov v mesta in v njihovi urbanizaciji. Vsi ti dejavniki so pripomogli k temu, da je mehiška skupnost v ZDA postala aktivnejša, bolj izobražena in bolj povezana skupnost. Pojavile so se nove politične organizacije mehiških Američanov, medtem ko je obstoječi LULAC postal bolj politično usmerjen kot prej. Kot primer sta v letu 1948 nastala **G.I. Forum** in **CSO**³⁶ (Vigil 1987, Hero 1992, King 2000).

Forum se je v osnovi osredotočil na probleme vladnih ugodnosti do vojnih veteranov in je deloval na več socialnih področjih, med drugim tudi na šolski segregaciji. Čeprav forum v osnovi ni bilo politično gibanje, se je aktivno vključeval v politične kampanje demokratskih kandidatov. CSO je nastal v Los Angelesu, bil je bolj lokalno orientiran, nastopal je na lokalnih volitvah kot odgovor na nastali socialni položaj. Politična participacija je tako postala večja in se je kazala v volilnih rezultatih tako v Coloradu, Kaliforniji, Arizoni in v Teksasu (Vigil 1987, Hero 1992, King 2000).

³⁶ Community Service Organization

To obdobje je bilo tudi obdobje napetosti z Mehiko, odprta vprašanja prejšnjega sporazuma Guadalupe Hidalgo sta državi poskušali rešiti z **Gadsdenovim sporazumom**³⁷, ki je prejšnji sporazum dopolnjeval (Ramirez 2001). Sporazum ni prinesel v vsakdanje življenje ljudi na jugozahodu veliko novosti, ljudje so bili izolirani kot prej. Glavni namen sporazuma je bil rešiti napetosti, ki so nastale med vladama obeh držav, katerih predstavniki so le poredko obiskali območje ob meji. Konflikti med prebivalci tega območja pa so rasli. Rezultat teh konfliktov se je kazal tudi na političnem področju. V poznih 50-ih letih je nastala organizacija, ki se je prva opredelila kot zgolj politična organizacija mehiških Američanov. 1959 je v Kaliforniji nastala **MAPA**³⁸, v Teksasu pa je 1960. leta nastal **PASSO**³⁹. Obe organizaciji sta bili v delovanju usmerjeni v aktivnosti za povečevanje registriranih mehiško ameriških volivcev, dejavni sta bili v političnem izobraževanju in lobiranju. V tem obdobju je bila večina aktivnosti hispanskih organizacij usmerjena v uresničevanje ameriškega sna, ob zagotavljanju enakih možnosti za populacijo mehiških Američanov. O resničnih temeljih ameriškega sna se politične organizacije niso spraševale (Hero 1992).

3.2.2 *Program Bracero*

Z obdobjem II. svetovne vojne in naseljevanjem mehiških delavcev v ZDA je močno povezan **program Bracero**. Med letoma 1942 in 1963 so se ZDA z Mehiko pogajale v več sporazumih, ki so omogočali zaposlovanje več kot 4.6 milijonov mehiških kmetijskih delavcev znanih kot **bracerosi**. Obe državi sta med letoma 1943 in 1945 uspeli urediti zaposlovanje železniških delavcev, obsežno sta

³⁷ Vlada ZDA je tako 1953. leta v Mehiko poslala Jamesa Gadsdena. Njegova naloga je bilo rešiti odprta vprašanja, ki so še vedno obstajala med državama. Prav tako se je začelo pogajanje o nakupu ozemlja južno od reke Rio Grande. Pogajanja so se zaključila z **Gadsdenovim sporazumom** (sporazum se imenuje po ameriškem pogajalcu), ki je pomenil več kot le nakup zemlje. V bistvu je dopolnjeval sporazum Guadalupe Hildaho. V njem so bila določila, ki so dovoljevala Američanom prečkanje reke Isthums Tehuantepec, in tista, ki so ponovno vzpostavljala trgovanje med ZDA in Mehiko. Sporazum je pomemben za mehiške Američane, ker je ponovno potrdil njihove civilne pravice, ki so bile določene v prejšnjem sporazumu, z njim pa so se ZDA zavezale mehiškemu Američanom tudi zagotavljati pravno varnost njihovih zemljišč. Sporazum je dal tudi pravno osnovo za zmanjšanje denarne odškodnine ZDA za pridobljena ozemlja.

³⁸ Mexican American Political Association

³⁹ Political Association of Spanish-Speaking Organizations

sodelovali tudi pri vračanju nelegalnih priseljencev iz Mehike. V zgodnjih 50-ih letih je začela mehiška stran s poskusi kontrole meje, na njeno zahtevo pa naj bi kongres sprejel prve kazni za delodajalce, ki so zaposlovali nelegalne tujce, kar mu ni uspelo vse do leta 1986. Med letoma 1942 in 1964 sta tako obe vladi uspeli skupno upravljati migracije med obema državama (Hero 1992, Vigil 1987, Griego 1998, King 2000).

Čeprav se je program med leti spreminjal, so ostale nekatere skupne karakteristike. Mehiška stran je upravljala s selitvenimi postajami, kjer so bili kmetijski delavci izbrani za kandidate za preselitev. Od tam so bili delavci preseljeni v sprejemne priselitvene centre na meji, kjer so jih za krajše obdobje najeli večji delodajalci⁴⁰. Njihovo zaposlovanje in življenjski pogoji so bili predmet urejanja meddržavnega sporazuma. V posameznih primerih so bile pogodbe posameznim delavcem podaljšane oz. obnovljene. Sporazum je določal, da je zakonski delodajalec bracerosev dejansko ameriška vlada, večji delodajalci pa so bili njeni podpogodbeniki⁴¹.

Val legalnih mehiških delavcev pa je spremljal velik val nelegalnih delavcev. Vlada je za to krivila predvsem kongres, ki ni sprejel zakonodaje, ki bi sankcionirala delodajalce, ki zaposlujejo nelegalne delavce, oz. niso bili vzpostavljeni mehanizmi za izvajanje predpisanih sankcij. Ameriška vlada je večkrat poskušala prepričati mehiško, da bi vzpostavila mehanizme omejevanje nelegalnega preseljevanja v ZDA tako, da bi bili nelegalni imigrantje ustavljeni še pred prihodom na mejo, kar je mehiška vlada zavrnila, ker bi takšno omejevanje pomenilo kršitev ustavnih pravic (Samora in Vandel 1977).

V letu 1953 naj bi prišlo pod ameriškim pritiskom do sprememb določil sporazuma, ki so koristile predvsem velikim delodajalcem, kar je mehiška stran zavrnila. V

⁴⁰ v največ primerih za 6 tednov

⁴¹ Številni večji delodajalci so bili nezadovoljni z določili sporazuma, ker so morali mehiškim delavcem kriti stroške transporta in življenja, medtem ko domačim delavcem tega ni bilo treba kriti. Zaradi tega so poskušali 1943 vlado in Kongres prepričati, da bi podoben sporazum, seveda brez takšnih finančnih obligacij delodajalcev, podpisali tudi z drugimi državami, predvsem s karibskimi.

nadaljevanju so ZDA enostransko zaposlovale mehiške priseljence, mehiška stran pa je pozivala svoje delavce, naj ne odhajajo v ZDA. Mehiška vlada je izdelala tudi program preprečevanja izseljevanja, ki je vključeval tudi uporabo sile na mejah. Dogajanje se je sprevrglo v fiasko, delavci so na meji povzročili nemire, ameriška uprava pa ni uspela upravljati z veliko množico, ki je naenkrat hotela vstopiti v ZDA. Poleg tega je ameriški nadzorni sistem ugotovil, da vladni stroški za enostransko zaposlovanje niso v skladu z obstoječo zakonodajo tako, da je bilo enostransko zaposlovanje ustavljeno. Obe vladi sta bili deležni številnih kritik zaradi nastale situacije, kar je povzročilo nadaljnja pogajanja, in tako je bil v začetku 1954. leta sprejet nov sporazum, ki je bil za ameriško stran ustrežnejši, pogodbe so se sklepale za obdobje 4 tednov, manjše so bile tudi finančne obveze velikih delodajalcev. Konec 1954. leta se je začel izvajati masovni program vračanja nelegalnih mehiških delavcev⁴². 1959 je ameriško ministrstvo za delo izvedlo študijo, ki je pokazala, da je imel program negativne posledice za domače kmete. To je bil prvi izmed korakov k zaključku programa (Samora in Vandell 1977, Griego 1998, King 2000).

K njegovemu zaključku so veliko prispevale tudi povečane zahteve velikih delodajalcev, zmanjšalo se je število pogodbenih delavcev, potrebnih v kmetijstvu, predvsem zaradi večje uporabe mehanizacije, povečalo pa se je tudi zaposlovanje nelegalnih priseljencev. Program Bracero je bil načrtovan do leta 1964, zaradi obsežnega nasprotovanja pa je prenehal marca 1963, ko je Predstavniški dom ZDA izglasoval ukinitvev programa (Griego 1998: 1215). Prenehanje programa je odprlo vrata nelegalnemu priseljevanju, kar je negativno vplivalo na ameriške delavce, ravno to pa je skušal zakonodajalec z ukinitvijo programa preprečiti.

3.2.3 Obdobje po 1960. letu

V obdobju po 1960. letu so hispanci podprli Kennedyja med njegovo predsedniško kampanjo. Gibanja hispanske populacije so bila bolj lokalna oz. so se osredotočila

⁴² Operacija je bila znana pod imenom »Operation Wetback«. Mehiška vlada je v tem programu izvajala Transporte nelegalnih imigrantov tako, da je bilo z meje prepeljano v notranjost Mehike okoli 2.000 delavcev dnevno.

na specifična vprašanja. Eno izmed njih, **Alianza Federal de Mercedes**⁴³, se je zavzemalo za vrnitev ozemlja hispancem (Mehičanom), ki so ga izgubili med ameriško zasedbo. To gibanje je vodil Reis Lopez Tijerina, za dosego svojih ciljev pa so pripadniki uporabljali tudi neposredne akcije. V zgodnjih 60-letih je nastalo v Kaliforniji tudi **Združenje kmetijskih delavcev**⁴⁴, ki je v osnovi bilo sindikalno združenje, opozarjalo pa je na povsem specifične probleme mehiških Američanov. Za dosego svojih ciljev so izvajali stavke, demonstracijske pohode in bojkote (Samora in Vandel 1977, Vigil 1987).

Posebno pozornost v tem obdobju zasluži **gibanje čikano**⁴⁵, ki je predstavljalo gibanje za pravice mehiških Američanov in je imelo številne podobne značilnosti kot gibanje za črnske pravice. V sredini 60-let se je zavzemalo za enake civilne pravice, saj je postalo jasno, da rešitev problematike mehiških Američanov zahteva drugačen pristop. Uspehi črnkega gibanja so navdihnili tudi voditelje gibanja čikano. Gibanje je sestavljalo več skupin in je imelo več idejnih osnov tako, da so se v njem znašle paravojaške skupine, študentske skupine in politične stranke, kot na primer **La Raza Unida**⁴⁶. Kljub različnim ideološkim pogledom so vse strani ugotovljale, da je politični sistem ignoriral in diskriminiral mehiške Američane. Vstop te populacije v običajne oblike političnega delovanja so ocenjevali kot nepopolnega za potrebne spremembe, saj se je večina skupin osredotočila le na volitve. Gibanje in sam izraz čikano je postalo sinonim za mehiško skupnost v ZDA, kljub različnostim pa se je uspelo izraziti kot enotno socialno gibanje.

Svoj politični naboj in razpoznavnost, predvsem pa vodilno vlogo v reševanju mehiško ameriškega vprašanja, je uspelo gibanje ohraniti tudi v 70- in 80-letih, čeprav je v začetku 70-let začelo upadati. Za njegovo pojemanje navajajo več vzrokov (Hero 1992, De la Garza 2003):

- splošno upadanje popularnosti gibanj za civilne pravice,
- stalni pritiski vlade na gibanje,

⁴³ Gibanje je nastalo v New Mexico

⁴⁴ United farm Workers (UFW), ki ga je vodil Cezar Chavez.

⁴⁵ Chicano movement

⁴⁶ politično stranko La Raza Unida (imenovana v angleščini tudi United Race ali United People/Cultural party) je ustanovil Jose Angel Gutierrez v Texasu

- ideološke različnosti znotraj gibanja samega,
- različni pogledi na to, kako doseči enakopraven status mehiških Američanov v ZDA.

Z upadanjem gibanja čikano in manjšim delovanjem njegovih organizacij so se njegovi številni pripadniki vrnili k politiki liberalnih reform, ki je prevladovala v sredini 70-let. Njihova glavna pozornost je bila usmerjena v povečevanje števila registriranih volivcev, zmanjševanje pravnih ovir pri volitvah in lobiranje za posamezna politična vprašanja naklonjena hispanski problematiki. Tako je postala spet pomembnejša starejša organizacija LULAC, čeprav ji nekateri očitajo določene vrste konzervativizma, in posamezne socialno organizirane skupine, ki so delovale na lokalnih ravneh⁴⁷ (Barrera 1985).

3.3 Portoričani v ZDA

Portoriko je postalo ozemlje ZDA v letu 1898 po špansko-ameriški vojni. Od leta 1898 do leta 1952 je bil ameriška kolonija. Po osvojitvi 1898 Portoričani niso bili niti državljani ZDA niti niso bili samostojni. Otok je prvotno naseljevalo indijansko pleme Boriquen, ki so ga kmalu po drugem postanku Krištofa Kolumba, zavojevali Španci. Indijanci, ki niso umrli zaradi težkega dela in nalezljivih bolezni, so se v kasnejšem obdobju pomešali s svojimi zavojevalci, kar je povzročilo, da je na otoku začela prevladovati rasna mešanica t.i. mestici. V začetnem obdobju španske vladavine je bilo na otoku uvedeno črnsko suženjstvo⁴⁸, sužnji so delali večinoma na plantažah sladkorja. Črnski in mulatski del prebivalstva na otoku izhaja prav iz te populacije (Vigil 1987).

S sprejetjem posebnega zakona so 1917. leta Portoričani postali ameriški državljani⁴⁹. Priseljevanje z otoka v ZDA je bilo med letoma 1920 in 1930 zmerno, po II. svetovni vojni pa je znatno naraslo. Glavni razlog za priseljevanje je bil ekonomske narave, in tudi povečana industrializacija v ZDA (Hero 1992). 1947. leta

⁴⁷ v San Antoniu **COPS** = Citizens Organized for Public Services in v Los Angeles, **UNO** = United Neighborhood Organizations

⁴⁸ sužnji so bili pripeljani iz Afrike

⁴⁹ leta 1917 je bil sprejet **Jones Act**

so bile izvedene prve volitve samostojnega predsednika vlade, 1950 pa je bila na otoku sprejeta ustava, ki je oblikovala samostojno vlado. 1952 je otok dobil status Commonwealtha, kar je po ameriških standardih najbližja oblika povezovanja države.

Danes so prebivalci tega otoka ameriški državljani, ki ne plačujejo zveznih uvoznih taks in ne sodelujejo polno v zveznih vladnih socialnih programih, zagotovljene so jim skupna obrambna politika, skupna trgovina in skupna valuta. Kot državljani ZDA lahko svobodno potujejo in se selijo znotraj ZDA. Imigracija je bila prav zaradi različnega ekonomskega statusa precej velika. Nekateri to obliko imigracije pojmujejo kot prisilno, saj je bila dogovorjena med vladama, podobno kot v primeru programa Bracero (Jennings 1988: 66-67). Portoriški imigrantje so se v velikem delu naselili v New Yorku, kjer so ustanovili močno enklavo.

Prvi portoriški uradnik v New Yorku je tako bil izbran že v letu 1937, kljub številnemu prebivalstvu v mestu pa tudi v prihodnjih letih politična participacija Portoričanov v mestu ni bila obsežna. Glavni razlog je izhajal iz odnosa demokratov do njih, ki so dojemali Portoričane kot nebelce, ki ogrožajo populacijo belcev v mestu. Prav tako je bila skupina pojmovana kot težavna v smislu socialno-političnega prilagajanja. Portoričani so na volitvah v New Yorku podpirali leve kandidate za kongres, prav tako pa so napadli predsednika Harryja S. Trumana in ameriškega kongresnika. Takšna dejanja so vodila v dogovor med vladama ZDA in Portorika, ki je zagotavljal vladi Portorika, da se imigrantje v ZDA ne bodo vrnili na otok. Zaradi tega je portoriška vlada v New Yorku ustanovila **Priseljensko agencijo**⁵⁰, za katero Baver (Baver 1984: 44-45) ocenjuje, da je nudila pomoč priseljencem, hkrati pa je upočasnila oblikovanje vodilne politične moči Portoričanov v mestu. Temeljna ovira večjemu političnemu delovanju Portoričanov kljub vsemu še vedno obstaja znotraj pojmovanja in dojemanja Portoričanov kot državljanov ZDA. Svoj položaj v mestu in v ZDA gledajo kot prehodno stanje in upajo, da se bodo kmalu vrnili domov na otok, takšno dojemanje pa jih najbolj omejuje prav pri političnem delovanju in zavzemanju za svoje politične pravice.

⁵⁰ Migration Division

Politično delovanje Portoričanov se je povečalo ob splošnem političnem angažiranju v ZDA v 60- letih. Večjo možnost je pomenilo tudi sprejetje programa Boj proti lakoti, ki ga je bil oblikoval predsednik Lyndon Johnson⁵¹. Agencije za boj proti revščini so zagotavljale socialne in politične vire, ki jih ni mogla zagotoviti lokalna demokratska stranka. Različna pravila, birokratski odnos in procedure pa so omejevali reševanje posebnih etnično rasnih problemov te skupnosti (Jennings 1988). To je izbruhnilo v militantnem obnašanju skupnosti v 60-letih, ki se je najbolj izrazila v obliki organizacije **Young Lords**. Člani skupine so se predstavljali kot socialistični in revolucionarni nacionalisti, v svoji dejavnosti pa so združevali oblike nudenja občinskih storitev in nasprotovanja. Prav tako so svoj boj za socialno pravičnost v mestu povezovali z bojem za politično neodvisnost otoka. Položaj portoriške skupnosti se tako lahko pojmuje kot položaj notranjega kolonializma (Baver 1984, Hero 1992).

V 60-letih je s pomočjo demokratske stranke prišlo do preboja Portoričanov tudi v politični areni. Najpomembnejši je bil uspeh **Hermana Badilla**, ki je kasneje postal tudi ameriški kongresnik (Baver 1984). Od sredine 70-let je portoriška skupnost uspela povečati svoj politični vpliv, posebno z lokalno demokratsko stranko, ki je uspela v mestu doseči oblikovanje mestnih svetov tako, da je lahko imela portoriška skupnost odločilnejši vpliv. Portoriška skupnost v New Yorku danes predstavlja okoli 10% prebivalstva, vendar je le 30% te skupnosti registriranih volivcev. Njihov vpliv v mestni vladi in število uradnikov je tako še vedno zelo omejen (Baver 1984, Hero 1992).

3.4 Kubanci v ZDA

Kubo je na prvem potovanju odkril Krištof Kolumb leta 1492, na njej so bile kasneje ustanovljene številne naselbine. Prav tako kot v Portoriku je prvotne Indijance, v tem primeru pleme Arawak, zdesetkala bolezen, preostali pa so se pomešali s španskimi osvajalci. Nastali so kubanski mestici. 1822. leta se je na Kubi

⁵¹ War on Poverty programs je bil de Lyndon Johnson's Great Society

začelo črnsko sužnjelastništvo, ti sužnji pa so po mešanju z belci ustvarili mulatsko skupnost.

Kubanski priseljenci v ZDA prihajajo iz otoka Kuba, priseljevanje je največje prav v zadnjem času. Kar se močno razlikuje od drugih oblik priseljevanja v ZDA, glavni vzrok priseljevanja ni bil, tako kot v drugih primerih ekonomski, temveč politični. Enako kot Portoriko, so ZDA Kubo zasedle po ameriško-španski vojni 1898⁵². V začetnem obdobju treh let je imela Kuba vojaško vlado, potem pa je 1902. leta postala samostojna republika, pod močnim vplivom sosednjih ZDA. Kubanska ustava je dovoljevala ZDA ukrepanje tudi v primeru njenih notranjih zadev (Vigil 1987). V naslednjem obdobju je na Kubi prevladovalo nestabilno politično ozračje številnih političnih zamenjav in vlad, ki se je končalo z diktatorsko vladavino predsednika **Fulgencia Batista** 1952. leta. Temu je sledila **socialistična revolucija 1959. leta, ki jo je vodil Fidel Castro**, spor z ZDA 1961 in prekinitev diplomatskih odnosov: 1961. leta je bila ponesrečena operacija ZDA v Prašičjem zalivu⁵³, ki sta ji sledili blokada Kube in politična naslonitev na Sovjetsko zvezo (Vigil 1987, Torress 1988).

Zgodnji kubanski imigrantje v ZDA so bili tobačni delavci, ki so se priselili v obdobju okoli leta 1800, večinoma okoli Key Westa, in kasneje v Tampo na Floridi. Imigrantje v Tampu so v zgodnjih letih 1900 predstavljali ogrodje kubanskega gibanja in so bili organizirani kot radikalno krilo **Ameriške zveze dela**⁵⁴ (Torress 1988).

Večji val priseljevanja s Kube je povezan s političnimi spremembami na Kubi in predstavlja porevolucionarno imigrantstvo po vzpostavitvi komunistične oblasti na Kubi v sredini 60-let. Ti prvi imigrantje so bili v svojem političnem prepričanju konzervativni, večinoma pa so bili dobro izobraženi in vplivni. Njihov namen ni bil ostati v ZDA, saj so se nameravali vrniti na Kubo po spremembi oblasti, ki pa je ni bilo, tako so postali stalni priseljenci. Naselitev teh imigrantov v ZDA je v veliki

⁵² Vojna se je končala s pariškim sporazumom

⁵³ Invazija v Bay of Pigs

⁵⁴ American Federation of Labour

meri pozdravljala in omogočila ameriška vlada, ki je za njih sprejela poseben naselitveni program, ki je vseboval zagotavljanje hrane, obleke, medicinske preskrbe in posebne finančne ugodnosti z namenom diskriminiranja političnega sistema na Kubi (Vigil 1887, Torress 1988).

Drugi val izseljevanja s Kube sega v leto 1980, ko je s Kube imigriralo okoli 120.000 ljudi, t.i. »marielitos«: ti so bili večinoma nižjega socialnega statusa, temnejše kože in večkrat tudi s kriminalno preteklostjo. Politično delovanje kubanske skupnosti se je v tistem obdobju okrepilo. Ustanovljena je bila Kubansko-ameriška nacionalna ustanova⁵⁵, ki je lobirala za več projektov in programov, povezanih s cilji Reaganove administracije. Med njimi je najvidnejši projekt ustanovitve radia José Martí⁵⁶. Skupen nastop kubanskega volilnega bloka je odigral pomembno vlogo v izvolitvi republikanskega kandidata iz območja Miamija v državni zakonodajni zbor države Florida (Torress 1988).

3.5 Drugi hispanci

V ZDA so številni tudi pripadniki hispanske skupnosti, ki ne izhajajo iz zgoraj navedenih držav. Nekateri izmed njih izhajajo neposredno iz Španije, še več pa iz drugih držav Latinske Amerike, med njimi so najštevilčnejši imigrantje iz Salvadorja, Nikaragve... Zgodnja zakonodaja ZDA, ki je omejevala priseljevanje, se ni uporabljala za priseljevanje iz zahodne Evrope, omejevanje se je začelo šele z zakonodajo, sprejeto 1960. leta tako, da je bilo priseljevanje iz Španije do takrat neregulirano (King 2000).

Nekatere skupine imigrantov označuje politični motiv, večina pripadnikov pa se lahko opredeli kot ekonomske imigrante, ki so želeli izboljšati svoj socialno-ekonomski položaj v novi državi. Ekonomski imigrantje iz Latinske Amerike so večinoma ilegalno vstopili v državo, pridružili so se namreč valu ilegalnih

⁵⁵ Cuban-American National Foundation je bila ustanovljena 1980. leta

⁵⁶ radio José Martí je slišen tudi na Kubi (Torres 1988: 90-92)

imigrantov iz Mehike. V celotni sliki hispanske skupnosti v ZDA pomenijo le manjši del populacije, v populaciji ZDA pa predstavljajo neznamenit del.

4. Socialno-ekonomski položaj hispanske skupnosti

Čeprav se lahko glede socialnega položaja hispanske skupnosti v ZDA v splošnem govori o napredku, je ta glede na socialni položaj celotnega prebivalstva ZDA ostal nizek, posebno če primerjamo njihov položaj z belo populacijo. Takšno sliko kažejo predvsem prihodki hispanske populacije. Povprečni letni prihodki hispancev so v letu 1981 predstavljali 70% prihodkov povprečnega belca v ZDA. Najslabši so bili v tem pogledu pripadniki portoriške skupnosti, katerih povprečni prihodki so bili v tistem obdobju le nekaj nad povprečno ravniyo revščine v državi. Najvišje prihodke hispanske skupnosti je v tistem obdobju beležila kubanska skupnost v ZDA (Vigil 1987: 28).

V prikazovanju socialnega položaja hispanske skupnosti moramo, če želimo dobiti čim bolj popolno sliko, primerjati kazalce med seboj. V proučevanju posameznih kategorij se ob interpretaciji zaključkov ali podatkov lahko zgodi, da izhajamo iz predstave in stereotipov, ki jo imamo o hispanski skupnosti, ki niso nujno pravilni. Tako kot druge etnične ali rasne skupine v ZDA, je hispanska skupnost izpostavljena dinamičnim trendom sodobnega preoblikovanja.

Za manjšinske etnične skupine, ki so močno zaznamovane z imigracijo, so poleg klasičnih socialno-ekonomskih dejavnikov, ki vplivajo na politični položaj in politično participacijo posamezne skupine, pomembni tudi dejavniki, kot so asimilacija, jezik, kultura in religija, družinski status in stereotipi, ki v večinski skupnosti niso tako pomembni.

4.1 Izobrazba

Izobrazba pomembno vpliva na položaj posameznika in skupnosti v določeni družbi. Višja izobrazbena stopnja omogoča na individualni ravni socialno mobilnost, na skupinski ravni pa boljši ekonomski razvoj in socialno stabilnost. Prihodek posameznika je v neposredni odvisnosti od izobrazbe posameznika, saj izobraženi posamezniki letno in dosmrtno zaslužijo več.

Hispanka skupnost je večinoma imigrantska skupnost, kar opredeljuje, da je tudi v izobrazbenem smislu bila ali še vedno je neprilagojena novemu okolju. Tudi, če ima določena znanja že pred imigracijo, je v novem okolju vprašljiva uporabnost tega znanja in s tem povezano priznavanje poklicnih kvalifikacij. Zaradi imigrantskega značaja hispanke skupnosti pa je pričakovanje zaposlitve vrzeli v drugi ali tretji generaciji priseljencev.

Do 1950. leta, ko je prišlo v zvezi s tem do več sodb Vrhovnega sodišča, so bili otroci pripadnikov etničnih in rasnih manjšin ločeni od drugih, zato se je njihov pouk izvajal v ločenih šolah. Na podlagi tega je črnska skupnost začela izvajati desegregacijo, hispanka skupnost pa se je v večji meri usmerila v večjezikovno in multikulturno izobraževanje.

V letu 1987 je izobrazbena struktura hispanke populacije dosegala okoli 94% splošne izobrazbene strukture nehispanke populacije, čeprav se kaže trend zviševanja povprečne stopnje izobrazbene strukture hispanke populacije (Hero 1992: 53).

Med daljšim časovnim obdobjem se je delež izobražene hispanke populacije zvišal. Od leta 1972 je delež hispancev, ki so končali srednješolsko izobrazbo zrasel s 56,2% na 64,1% v letu 2000. Čeprav se je delež hispankih srednješolcev, ki so končali izobraževanje, povečal, še vedno beležijo njihov zaostanek v primerjavi z ostalimi srednješolci. Skupno se je v ZDA delež srednješolcev, ki so zaključili šolanje, dvignil z 82,8% v letu 1972, na 86,5% v letu 2000. Beli srednješolci so v istem opazovanem obdobju v letu 1972 zaključili šolanje na tej ravni 86-odstotno, v

letu 2000 je ta delež bil 91,8%. Za belci še vedno zaostajajo črnski srednješolci, vendar so delež uspeli zvišati z 72,1% v letu 1972, na 83,7% v letu 2000 (President's Advisory Commission on Educational Excellence for Hispanic Americans 2003: 2).

V navedenem poročilu komisija ugotavlja, da je oktobra 2000 uspešno zaključilo srednješolsko izobraževanje 81,37% pripadnikov hispanske populacije, ki so bili rojeni v ZDA, 70% pripadnikov hispanske populacije, ki so bili rojeni v tujini in so državljani ZDA z naturalizacijo, in le 40,25-odstotni delež hispanskih srednješolcev, ki so bili rojeni izven ZDA in tudi niso državljani ZDA. Navedeni podatki kažejo na neposredno povezavo med uspešnostjo izobraževanja in imigracijskim statusom. Nadaljnja primerjava uspešnosti posameznih etničnih manjšin znotraj hispanske skupnosti kaže, da je izstop iz srednješolskega izobraževanja zabeležilo kar 61,14% mehiških imigrantov. Najnižji izstop so beležili kubanski Američani, in sicer 28,79%, mehiški Američani, rojeni v ZDA, so beležili 30,96%, portoriški Američani 35,18%, centralno- in južnoameriški srednješolci pa so imeli 35,71%. Podatki so zaskrbljujoči, ker mehiški imigrantje predstavljajo 54% celotnih hispanskih imigrantov in tvorijo največji delež celotnih priseljencev. Ta velika priseljska skupina bo v prihodnosti imela znaten vpliv na svoje otroke in nadaljnje generacije.

V pogledu nadaljnjega šolanja ugotavljamo, da hispanski srednješolci še vedno zaostajajo za svojimi belimi vrstniki, saj neposredno šolanje nadaljuje 52,9% hispancev in 65,7% belih srednješolcev. Razkorak v nadaljevanju šolanja ni tako velik, kot v dokončanju srednješolskega šolanja, in ga je možno povezati tudi z drugimi faktorji, kot so finančne zmožnosti družine.

Glede na visoke stopnje izstopanja iz srednješolskega izobraževanja med mladimi hispanci bi lahko predpostavili, da skušajo zamujene priložnosti v izobraževanju nadoknaditi v zrelejšem obdobju. Takšen trend je v preteklih 30-letih zabeležila bela populacija, pri kateri se je odstotek odraslih, ki so zaključili srednješolsko izobraževanje skokovito povzpeli in danes znaša okoli 85% celotne bele populacije. Prav takšno skokovito rast so zabeležili tudi hispanci, vendar znaša njihov delež okoli 55% (Lowell in Suro 2002). V prihodnosti ni pričakovati skokovite rasti bele

populacije, saj je njihov uspeh pri dokončanju srednješolske izobrazbe že danes nad 90%. Pri hispanški populaciji je ob optimističnih napovedih pričakovati, da bodo pri izobraževanju v odraslem obdobju njeni pripadniki uspeli doseči enak trend, kot ga je v preteklosti imela bela populacija.

4.2 Prihodki in zaposlitev

Zaposlitev je ena najpomembnejših kategorij, ki določa socioekonomski status. Za hispanško populacijo sta še vedno značilna prisotnost v nižjih socialnih plasteh in večinoma slabše plačana delovna mesta. Večina podatkov o stopnji zaposlenosti in prihodkih hispanške skupnosti izhaja iz podatkov Zveznega biroja za statistiko.

Ob tem velja opozoriti, da so predpostavke, da so hispanške družine večje kot pri pripadnikih drugih etničnih skupin, zaradi tega pa naj bi bil prihodek na družinskega člana hispanške skupnosti verjetneje nižji, brez hkratne analize družinskega statusa hispanške skupnosti, lahko zavajajoče. Takšne predpostavke posledično prikazujejo nižji socialno-ekonomski status celotne hispanške skupnosti, kot izhaja iz prikazanih podatkov.

Odstotkovno število zaposlenih hispanških moških je bilo v letu 1983 85,2%, kar je v primerjavi s celotnim številom zaposlenih moških, ki je predstavljalo 79,4%, večja stopnja zaposlenosti. Ne glede na tako veliko število je bil dohodek še vedno nizek, ker so bili moški večinoma zaposleni kot neizučeni delavci, v storitvah in operativi. Delež zaposlenih hispanških žensk je predstavljal okoli 48,8%, kar je primerjalno s celotno populacijo nekoliko nižje, saj je delež zaposlenih žensk obsegal okoli 51,3%. Enako kot pri moških je bil njihov letni prihodek podpovprečno nizek, saj so bile ženske v glavnem zaposlene v storitvenem sektorju, kot neizučena delovna sila. Do leta 1982 je delež zaposlenih moških v tehničnih upravnih in profesionalnih službah z 32% leta 1973 zrasel na 36%. V istem obdobju se je delež zaposlenih žensk na uradniških delovnih mestih povzpел z 41% v letu 1973 na 49% v letu 1982. Od splošnega povprečja izstopajo pripadniki kubanske skupnosti, ki so imeli več

zaposlenih v tehničnih, upravnih in profesionalnih službah, primerjalno pa je na enakih delovnih mestih bilo zaposleno manj pripadnikov portoriške skupnosti (Population Reference Bureau 1983).

V primerjavi letnih prihodkov je dejstvo, da manjšinske skupnosti povprečno zaslužijo manj kot anglosaška populacija in da manjšinska skupnost prav tako zaseda manj izobražena delovna mesta. Podatki kažejo, da je bilo v letu 1991 33,6% pripadnikov etničnih manjšin, rojenih v ZDA, zaposlenih na delovnih mestih z nižjo izobrazbeno stopnjo. Zaradi tega so etnične manjšine v 56% bolj izpostavljene konkurenčnim trendom, ki izhajajo iz imigracijskih pritiskov (Camarota 1998: 30). Učinek imigracije je zaradi tega večji pri etničnih manjšinah. Hispanska populacija ima zaradi tega dve vlogi: je imigrantska skupnost, ki povzroča negativne trende na trgu dela v smislu znižanja prihodkov delavcev, in skupnost, ki jo imigracija najbolj prizadene.

Hispanska populacija je značilna imigracijska populacija in zaradi tega neposredno vpliva na trg dela. Ekonomska teorija predvideva, da se z imigrantskim povečanim pritiskom na trg dela neposredno zmanjšuje zaslužek državljanov, ki morajo na trgu dela tekmovati z imigranti. Analize kažejo, da se v panogah, na katere pritiskajo imigrantski delavci, znižujejo zaslužki. Splošne ugotovitve Centra za imigracijske študije⁵⁷ (Borjas 2004) kažejo:

- s povečevanjem števila imigrantskih delavcev med letoma 1980 in 2000 so imigracije povzročile, da se je letni prihodek rojenega Američana zmanjšal za okoli 4%;
- zmanjšanje prihodkov je bilo pri zaposlenih z visokošolsko izobrazbo zaradi pritiska imigrantov večje in je znašalo okoli 7,4%;
- povečana tekmovalnost na trgu dela se pojavlja pri okoli 10 milijonov rojenih Američanov brez srednješolske izobrazbe, okoli 8 milijonov mladih rojenih

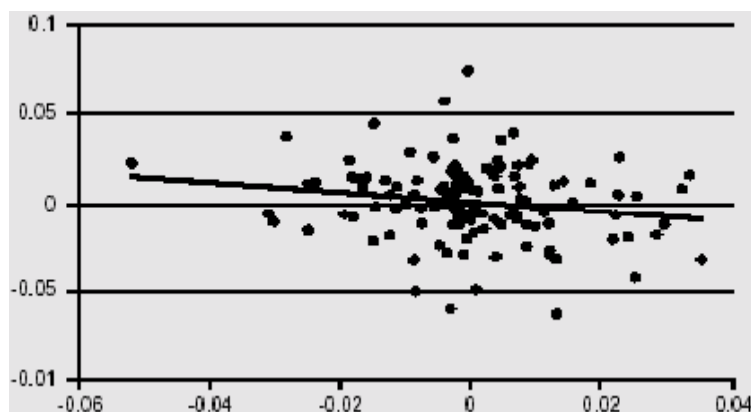
⁵⁷ Center za imigracijske študije je del Oddelka za delo Nacionalne akademije za znanost. Dr. Borjas je raziskavo pripravil kot nadaljevanje članka »*The labor demand curve is downward sloping: reexamining the impact of immigration on the labour market*«, ki je bil objavljen novembra 2003 v *Quarterly Journal of Economics* (str. 1335-1374).

Američanov s samo srednješolsko izobrazbo in pri 12 milijonih mladih diplomantov;

- negativnim trendom so najbolj izpostavljeni prav mladi rojeni črnski in hispanski ameriški delavci, ki vstopajo v neposredno tekmo za delovno mesto z imigranti;
- zmanjšanje letnih prihodkov se pojavlja ne glede na to, ali je imigracija zakonita ali nezakonita, trajna ali začasna; pogojena je z večjim številom razpoložljivih delavcev in ne z njihovim statusom.

V nadaljevanju se trg dela in kapitala prilagodi spremembam ali pričakovanju sprememb, ki jih povzročajo imigrantje tudi tako, da se delo ali kapital preseli v druga mesta, kot je na primer selitev kapitala v južno Kalifornijo, kjer je ponudba neizobraženih delavcev večja in delodajalci plačujejo manjše plače zaposlenim. Delavci razmišljajo obratno, zaradi tega se pred pričakovanim pritiskom imigrantskih delavcev selijo proti severu. Borjas v izvedeni raziskavi ugotavlja, da je pritisk imigrantskih delavcev največji na manjšinske etnične skupnosti rojene v ZDA, tako da so se od leta 1980 do leta 2000 letni prihodki hispanskih delavcev znižali za 5%⁵⁸ (Borjas 2004).

Odnos med spremembami plač in imigracijo⁵⁹

Vir: Borjas 2004

⁵⁸ V istem obdobju so se letni prihodki črncev znižali za 4,5%, belcev za 3,5% in Azijcev za 3,1%.

⁵⁹ Odnos med spremembami plač in imigracijo je Borjas izračunal na podlagi statističnega modela po formuli: $y_{ijt} = \beta p_{ijt} + s_i + x_j + B_t + (s_i \bullet x_j) + (s_i \bullet B_t) + (x_j \bullet B_t) + n_{ijt}$
 y_{ijt} predstavlja odvisno spremenljivko interesa, kot je pomen zaslужka delavcev z i leti šolanja, j leti izkušenj, v času t . p_{ijt} prikazuje delitev delavcev v določeni izobrazbeni skupini, ki so rojeni v tujini, s_i je vektor stalnih učinkov, ki prikazuje izobrazbeni dosežek skupine, x_j je vektor vpliva, ki prikazuje delovne dosežke skupine in B_t je vektor stalnih učinkov, ki prikazuje časovno obdobje opazovanja.

S problematiko vpliva imigracije na letne prihodke so se v ZDA ukvarjali številni raziskovalci. Poleg zgoraj navedenega Borjasa tudi Freeman in Katz (1997) ter Jaeger (1996), ki ugotavljajo podobne vplive. Nekatere študije, ki so proučevale neposreden vpliv priseljencev na etnične manjšine, rojene v ZDA, pa so imele tudi nasprotujoče ugotovitve. Kposowa (1995) je v svojem proučevanju potrdila, da se zaposlenost in prihodki rasnih in etničnih manjšin, rojenih v ZDA, v mestih z velikim številom imigrantov zmanjšajo, kot vzrok pa navaja, nizko izobrazbeno strukturo teh delavcev, ki so bolj izpostavljeni imigracijskim pritiskom (Camarota 1998).

Ob tem Camarota (1998) opozarja na dejstvo, da so dosedanje raziskave res potrdile zmanjševanje letnih prihodkov, niso pa zajele pozitivnih učinkov, ki jih imigrantje imajo na celotno ekonomijo, še manj pa so bili proučevani možni pozitivni učinki, kot je na primer prenos znanja, ki jih imajo imigrantje na etnične skupnosti ZDA. Glede na zgoraj navedeno lahko zaključimo, da imigracija neposredno vpliva na prihodke hispanske skupnosti v smislu zniževanja njihovih letnih prihodkov. Negativni vplivi povečane imigracije na hispansko skupnost, rojeno v ZDA, so dokazani, na drugi strani pa raziskave v smer ugotavljanja pozitivnih vplivov niso bile izvedene.

Glavni razlog nizkih prihodkov hispanske populacije ni v veliki konkurenčnosti, ki nastaja na trgu dela zaradi imigracij, temveč v nizki izobrazbeni strukturi in v delovnih mestih, ki jih hispanska populacija posledično temu zaseda. Višina prihodkov pri hispanski skupnosti ne odraža nujno stopnje blaginje. Vrsta delodajalca, pri katerem je delavec zaposlen, ima poleg višine prihodkov tudi vpliv na možnost sklepanja zdravstvenega zavarovanja. Zaposlitev je namreč najpomembnejši pogoj privatnega zdravstvenega zavarovanja, zaradi tega, ker prispevki delodajalcev in davčne olajšave omogočajo večjo dostopnost zdravstvenega zavarovanja tako posameznikom kot tudi družinam.

Izobrazbena stopnja je neposredno povezana z delovnim mestom, ki ga zasedajo posamezniki na trgu dela. Večina hispancev je še vedno zaposlena na delovnih mestih, kjer izobrazba ni potrebna. Samo 2% hispanskih delavcev letno zasluži več kot 75.000 \$, medtem ko je takšnih kar 11% belcev. V letu 2002 je bilo po podatkih Zvezne komisije za enakopravne možnosti zaposlovanja kar 61% hispancev zaposlenih v kmetijskem sektorju.

Z nizko izobrazbeno stopnjo je povezana tudi socialna mobilnost. V letu 1998 je 58,5% vseh zaposlenih v privatnem sektorju zasedalo delovna mesta t.i. belih ovratnikov, to je uradniška delovna mesta. Samo 37,5% takšnih delovnih mest so zasedali hispanci. V nadaljevanju torej ni presenetljivo, da 41,5% delovnih mest v privatnem sektorju pripada t.i. modrim ovratnikom, torej neposrednim delavcem. Delež hispancev je na takšnih delovnih mestih 63,5% (U. S. Equal Employment Opportunity Commission 2001).

V zvezi z zaposlitvijo je za hispansko skupnost značilno, da so 3 od 5 hispanskih pripadnikov zaposleni pri delodajalcih, ki ne nudijo zdravstvenega zavarovanja. Delež celotne hispanske populacije, ki je zaposlena pri takšnih delodajalcih, je tako 60%, medtem ko je le 13,6% bele populacije zaposleno pri takšnih delodajalcih. Primerjalno po etničnih skupinah znotraj hispanske skupnosti ugotavljamo, da je delež tako zaposlene mehiške skupnosti 30,3%, delež zaposlenih hispancev iz centralne in južne Amerike pri takšnih delodajalcih je 39,0%, kubanska in portoriška skupnost sta primerjalno v tem pogledu zaposleni pri boljših delodajalcih, saj je delež zaposlenih kubanskih Američanov 29,7%, še nižji pa je delež Portoričanov, ki znaša 16,6% in se pri tej problematiki približuje anglosaški beli populaciji (Brown in Yu 2002: 243). Tako lahko posledično z vrsto zaposlitve, ki jo zavzemajo hispanski pripadniki, razložimo podatek, da kar 37% hispanskih pripadnikov v ZDA nima javnega ali privatnega zdravstvenega zavarovanja. Belih prebivalcev brez zdravstvenega zavarovanja je okoli 14% (Brown in Yu 2002: 236).

Vprašanj ekonomskih prihodkov in zaposlitve glede na navedeno ne moremo obravnavati ločeno od vprašanj izobrazbene strukture in posrednih učinkov, ki jih ima zasedba določenih delovnih mest pri določeni vrsti delodajalcev.

Struktura zaposlitev hispancev je za njih neugodna. Če se ne bo spremenila, bodo ekonomske posledice, ki izhajajo iz tega, vplivale na celotno gospodarstvo ZDA.

Hispanška skupnost, glede na navedeno, ne maksimizira potencialnih prihodkov in ne razvija finančne varnosti. Na nacionalni ravni to vodi v zmanjšanje davčnih prihodkov, zmanjšuje celotno raven potrošnje, onemogoča varčevanje in povečuje socialne stroške države v celoti. Ustrezno usposobljena delovna sila bo imela tudi pomemben vpliv na programe socialne varnosti. Do leta 2050 bo delež hispanških delavcev predstavljal okoli eno četrtno aktivne populacije. Hispanci, rojeni v ZDA, bodo po nekaterih ocenah v 25 letih imeli okoli 14 milijonov delavcev. Ob staranju sedanje bele populacije in podaljševanju življenjske dobe bo hispanška delovna sila v veliki meri vzdrževala bodoče bele upokojence, zato je ustrezna zaposlitev hispanške populacije za ZDA zelo pomembno vprašanje.

4.3 Jezik

Možnost uporabe jezika manjšine je pomembno politično vprašanje. Prav tako je znanje jezika večinske skupnosti pomemben pokazatelj vključenosti manjšine in predstavlja pomembno spremenljivko, ki v veliki meri določa socialno-ekonomski položaj, ki ga manjšinska skupnost zaseda v posamezni družbi, in ki kaže hitrost skupinske asimilacije.

Proučevalci političnega obnašanja dodatno ugotavljajo, da primarna uporaba drugih jezikov, kot je angleščina, v ZDA vpliva na več oblik politične participacije (MacManus in Cassell 1982, Calvo in Rosenstone 1989). Člani različnih etničnih skupin tako sprejemajo različne informacije o javnih zadevah in jih lahko različno dojemajo. Posebno posamezniki, ki v svojem komuniciranju uporabljajo drug jezik, kot je angleščina, pridobivajo različne informacije o politiki (Leighley 2001). Glede

na to je pomembno opazovanje, kako izbira oz. znanje jezika večinske skupnosti, v medsebojnem odnosu s socialnimi spremenljivkami, vpliva na proces političnega odločanja. Pri tem jezik oziroma uporaba drugega jezika posameznika postavlja v položaj, v katerem ima o politiki povsem drugačno znanje. To je rezultat uporabe jezika manjšinske skupnosti. Primarna uporaba drugega jezika kot angleščine vpliva na več oblik politične participacije v ZDA.

V dosedanjem procesu hispanizacije ameriške družbe je bilo opaziti največjo spremembo prav v večji uporabi španskega jezika. V letu 1990 je 86% državljanov ZDA govorilo samo angleško, medtem ko je 7,5% govorilo samo špansko ali špansko in angleško. V nekaterih državah, kot so Arizona, Kalifornija, Florida, New Mexico, New York in Teksas, je delež špansko govorečih prebivalcev znašal okoli 10% in več. Podrobneje, v Kaliforniji, New Mexicu in Texasu več kot ena od petih družin govori špansko (Census 2000). Španščina je bila najprej prisotna v največjem delu na trgu dela, prav zaradi razširjenosti njene uporabe pa lahko v zadnjem času zasledimo tudi poskuse omejevanja uporabe tega jezika.

Več raziskovalcev je potrdilo, da je uporaba španščine v domačem okolju povezana z manjšo ravno političnega zanimanja in posledično z manjšo politično participacijo med hispanci (Mac Manus in Cassell 1982, Calvo in Rosenstone 1989, De Sipio 1996). Iz zgoraj navedenega sledi, da prevladovanje angleščine v političnih diskusijah v ZDA pri volivcih, ki ne morejo dojeti in obravnavati informacij oz. ne morejo komunicirati v angleščini, povzroča težave in se volivci zaradi tega ne bodo udeleževali v volilnem procesu ali v drugih oblikah politične participacije. Na udeležbo na volitvah pri špansko govorečih pripadnikih v povezavi z jezikom vpliva tudi dolžina obdobja prebivanja v ZDA.

4.3.1 Normativno urejanje položaja jezika v ZDA

Združene države Amerike nikoli niso imele uradne jezikovne politike (Linton 2002: 4). Tako tudi v ustavi ni opredeljen uradni jezik. Kot uradni jezik se je oblikovala angleščina, čeprav je bila ameriška družba vseskozi izrazito emigrantska družba in so priseljenci prihajali iz zelo različnih jezikovnih področij. Angleščina je

zaradi tega bila na začetku uporabljena kot skupni jezik iz praktičnih razlogov, kasneje pa je postala združujoč element nacionalne identitete in državljanstva. Za državo je nemogoče, da bi bila do jezika nevtralna. Vlada tako odloča, v katerem jeziku bo komunicirala. V nadaljevanju vladne odločitve vplivajo na vrednote, na različne skupine in na svoje državljane, tudi na imigrante, katerih jezik je drugačen, kar je predvsem pomembno v sferi izobraževanja (Linton 2002, King 2000).

V ZDA je tako postala **angleščina dominantna** v vladni sferi, industriji, izobraževanju in v popularni kulturi. V letu 1906 se je znanje angleščine začelo upoštevati kot pogoj za pridobitev državljanstva. Leta 1921 so se začele uporabljati tudi rasne in številčne kvote za nove emigrante⁶⁰. Temu je sledilo obdobje, v katerem ni bilo stalnega pritoka novih emigrantov⁶¹, kar je vzpodbujalo tiste, ki so že bili v ZDA, k asimilaciji ter opustitvi jezikov in navad, ki so bile drugačne od prevladujoče kulture (King 2000: 229-223). Ustvaril se je močan pritisk na otroke imigrantov, da so začeli uporabljati samo angleščino. Večjezičnost je postala nezaželjena, čeprav so nekateri starši srednjega in višjega razreda vzpodbujali svoje otroke k znanju več jezikov. Tako so v veliki meri emigranti sami vzpodbujali svoje otroke samo k uporabi angleščine, kar je postal prevladujoč vzorec obnašanja znotraj imigrantske kulture.

Položaj španščine in špansko govoreče populacije v ZDA pa je bil vseskozi drugačen od jezika drugih emigrantskih skupin. V obdobju med letoma 1925 in 1965, ko je bilo malo priseljencev iz evropskih držav in od drugod, je bil naraščujoč tok imigracije iz Mehike. Ta je nastal zaradi stalne potrebe po novih delavcih v kmetijstvu, saj je vladno organiziran program zagotavljal delovna mesta na jugozahodu države. Velik delež pri naraščajočem toku imigracij so imele ilegalne migracije. Ti imigrantje so imeli ločene pogoje od ostale družbe, bili so izrazito deprivilegirani, njihove otroke je ameriška družba učinkovito omejevala pri

⁶⁰ Zakon, ki je bil sprejet 1927. leta je določal letno kvoto za katerikoli državo ali nacionalnost na število 150.000 prebivalcev, ki se lahko preselijo v ZDA. Iz te kvote so bile izvzete soproge in otroci pod 18. letom starosti in priseljenci iz držav zahodne Evrope.

⁶¹ Vzroka za to sta bila uvedba kvot in recesija.

polnopravnem vključevanju v družbo. Pod temi pogoji je španščina ostala prevladujoč jezik naraščajoče mehiško ameriške skupnosti (King 2000).

V 60-ih letih je prišlo do **imigrantske reforme**. Sprejeta sta bila Zakon o civilnih pravicah in Zakon o volilnih pravicah⁶². Ta dva zakona sta zagotavljala osnovo manjšinskim skupinam, da politično in kulturno izražajo svojo etnično identiteto. Tako je bila dana možnost drugim jezikom, poleg angleščine, da postanejo pomemben del ameriške skupnosti. Uporaba španščine je v ameriškem življenju postala del državljanskih pravic in je omogočala državljanom, ki so živeli in odrasli v špansko govorečem okolju, pravičnejšo vključitev v ameriško družbo. Tako je bilo na primer v New Yorku omogočeno Portoričanom glasovanje v španščini, saj so bile glasovnice v več jezikih (King 2000: 243-251, Duignan 1998).

1968 je kongres sprejel **Zakon o večjezikovnem izobraževanju**⁶³, ki je prinesel špansko govoreči skupnosti v ZDA večje možnosti za uporabo jezika. Osnovni cilj zakona je bil izboljšati slabe šolske uspehe imigrantske skupnosti z zagotavljanjem prehodnih programov, ki so pomagali otrokom z omejenim znanjem angleščine pred vključitvijo v redne šolske programe dobro naučiti ta jezik. Ti programi so imeli v večini primerov navodila v maternem jeziku. Revizija navedenega zakona je razširila njegovo uporabo. V različnih časovnih obdobjih je imela različne posledice (Crawford 1997, King 2000: 258–282, Crawford 2002, Duignan 1998).

Tako je v 70-ih letih zagotavljal večje etnično zavedanje, v 80-ih je povzročil večjo uporabo v akademskem okolju, v 90-ih letih pa je pomenil več svobode pri odločanju na lokalni in državni ravni (Duignan 1998).

4.3.2 Omejevanje večjezikovnega izobraževanja

Angleščina je še vedno prevladujoči jezik ZDA. Ker je socialno in ekonomsko najbolj cenjen jezik, številni imigrantje ne učijo svojih otrok izvirnega maternega jezika. Prvenstveno prihaja do razlik zaradi naslednjih vzrokov: odvisno je od tega,

⁶² Civil Rights Act in Voting Rights Act

⁶³ The Bilingual Education Act (BEA)

iz katere države prihajajo imigrantje, kateremu socialnemu razredu pripadajo in kateri rasi, tako da opustitev maternega jezika ni nujno pogoj za socialno vključitev v okolje in socialno mobilnost.

Na primer kubanski Američani še vedno uporabljajo španščino, kar pa ne predstavlja ovire pri vključevanju v družbo. Kubanski Američani so v glavnem naseljeni v Miamiju. Tam živijo prostorsko koncentrirano. To skupino so ob prihodu sprejeli v relativno gostoljubno okolje. Njeni pripadniki so imeli dostop do relativno dobrih šol in bili so relativno ugodno nameščeni. Prostorska koncentracija jim je dovoljevala uporabo socialnega kapitala, od njih se ni pričakovalo, da bodo z opuščanjem španščine dokazali pripadnost ZDA, ker je že sam njihov prihod iz Kube to dokazoval. Prav tako je španščina postala močan jezik ekonomske skupnosti Miamija. Kljub temu pa primer kubanske skupnosti v ZDA ni splošen. Pri skupnosti imigrantov iz Nikaragve namreč opažajo obratne procese (Duignan 1998).

Hitrost uporabe in privzemanje angleščine pri imigrantskih skupnostih se še vedno ocenjuje kot del uspešnosti šolskega sistema. 34 let staro zakonodajo o večjezikovnem izobraževanju, t.j. Poglavje VII Zakona o osnovnem in srednješolskem izobraževanju⁶⁴, je leta 2002 Busheva administracija dopolnila s šolsko reformo, znano kot iniciativa »**Noben otrok ne sme ostati zadaj**«⁶⁵. Večjezikovno izobraževanje se je tako preoblikovalo v izobraževanje o znanju angleščine. Zvezna finančna sredstva bodo vzpodbujala izobraževanje angleškega jezika, programi bodo usmerjeni v hitro učenje angleščine z letnim preverjanjem napredka (Crawford 2002).

V letu 2002 je bila v **Koloradu** sprožena kampanja za omejitev večjezikovnega izobraževanja z **Amandmajem 31**. V osnovi je Amandma 31 predlagala skupina 20 staršev, ki se niso strinjali, da bi v javni šoli v Denverju učili imigrantske otroke v španščini. Pri predlogu zakona je sodeloval tudi eden od staršev – to je bila ga. Rita Montero, pri pripravi zakona ji je pomagal kalifornijski poslovnež Ronald Unz, ki je

⁶⁴ Title VII of the Elementary and Secondary Education Act

⁶⁵ No Child Left Behind

sponsoriral sprejemanje podobne zakonodaje tako v Kaliforniji, Arizoni in Massachusettsu⁶⁶. V predlogu zakona Amandma 31 je bila predlagana državna omejitev izvajanja večjezikovnega izobraževanja, vključno s kaznimi za kršitelje. Omejitev bi se nanašala na vse javne šole. Otroci, ki znanja angleščine ne bi imeli, bi se morali najprej eno leto učiti angleškega jezika, v nadaljevanju pa bi bili premeščeni v normalen razred, kjer bi jih učili v angleščini (Zentella 2002: 333).

Ne glede na resne pomisleke, da je zakon neustaven, saj je pravica do uporabe španščine v šolah v Koloradu zagotovljena v sporazumu **Guadalupe Hidalgo**, tega vidika v kampanji ni izpostavila niti mehiška skupnost. Zakon ni bil sprejet, v tej državi izvedena raziskava pa je pokazala, da je v okoljih, kjer prevladuje večinsko belo prebivalstvo, okoli 45% prebivalstva nasprotovalo sprejemu zakona, ostali so predlagani zakon podpirali (Hundsorfer 2003).

Tendence po omejevanju večjezikovnega izobraževanja negativno vplivajo na vključevanje manjšinske etnične skupnosti v večinsko skupnost. Predstavljajo resno oviro izenačevanju sociekonomskih kazalcev in s tem posledično manjšajo možnosti manjšinski skupnosti za enakopravno politično vključevanje v večinsko skupnost. V Koloradu pa je prišlo celo do odločanja o neustavnem zakonu. Ne glede na navedeno je treba poudariti, da je ustrezno znanje jezika večinske skupnosti pomembno za večjo politično participacijo posamezne etnične skupnosti.

4.4 Asimilacija

Hispansko populacijo označuje različen imigrantski izvor, zato je tudi prilagajanje novim socialnim okoliščinam močno povezano z izvorom, torej z državo, iz katere so njeni pripadniki prišli. Pri tem se kaže, da želita mehiška in kubanska skupnost v ZDA oblikovati skupnost, ki bo živela v ZDA trajno. Pri portoriški skupnosti je pojmovanje začasnosti njihovega bivanja temeljni element, zaradi česar potem tudi oblikujejo svoj odnos do celotne družbe. Prilagajanje skupnosti je tudi močno

⁶⁶ v Massachusettsu je bil Zakon o omejevanju večjezikovnega izobraževanja sprejet.

povezano s statusom, ki ga imajo imigrantje, saj je pri ilegalni imigraciji težko pričakovati ustvarjanje stalnih oblik bivanja, vprašljivi so učenje tujega jezika oz. jezika nove skupnosti, vključevanje otrok v različne nivoje izobraževanja, sodelovanje v novi skupnosti ...

Manjšinska etnična skupnost se želi s hitro asimilicijo vključiti v večinsko okolje in tako izboljšati svoj socialno-ekonomski položaj. Prav tako pa v manjšinski etnični skupnosti obstajajo težnje po ohranjanju etničnih kulturnih vrednot in jezika. Na drugi strani so želje po hitri asimilaciji prisotne tudi pri državi. Hero (1992) navaja, da se v ZDA asimilacija še vedno kaže kot povzetek treh načel:

- imigrantje morajo sprejeti angleščino kot materni jezik;
- ponosni morajo biti na ameriško identiteto ter morajo verjeti v principe ameriške liberalne demokracije in principe enakopravnosti;
- pričakuje se, da so samostojni, da so delavni in moralni.

Z asimilacijo imigrantske skupnosti je povezanih več spremenljivk, s katerimi je mogoče opazovati obseg in hitrost asimilacije posamezne skupine, saj gre za zelo kompleksen večdimenzionalen fenomen. **Etnična skupina, ki se je asimilirala, je skupina oseb s skupnimi tujimi etničnimi koreninami, ki postaja z asimilacijo v večinsko družbo vedno manj opazna, tako socialno, politično, kot tudi ekonomsko** (Hero 1992: 45). Hispanska skupnost teži k določeni stopnji asimilacije ali integracije z večinskim okoljem. Večjo stopnjo asimilacije etnične skupine lahko povežemo z večjo politično participacijo, kar pomeni, da je asimilacija dejavnik večje politične participacije.

Yinger (1985) je v raziskavi asimilacije hispanske skupnosti opazoval naslednje spremenljivke, ki jih je raziskoval v mehiški, portoriški in kubanski skupnosti (Yinger 1985: 29-55):

- velikost skupine (na mehiško in portoriško skupnost je bil vpliv velik, na kubansko majhen)
- regionalna koncentracija (največji vpliv je na kubansko skupnost, na ostali dve je srednji)

- nastanitvena segregacija⁶⁷ (največji delež je beležen pri portoriški, najmanjši pa pri kubanski skupnosti)
- delež novoprišpelih (pri vseh hispanskih skupnostih je bil srednji delež)
- težave z vrnitvijo v domovino (izrazito izstopa kubanska skupnost)
- kar dobro znanje jezika večine (pri tem je izstopala portoriška skupnost z najslabšim znanjem)
- večinska religija (celotna hispanska skupnost pripada večinski religiji)
- pripadnost večinski rasi (kubanska skupnost se je opredelila, da pripada večinski rasi, mehiška skupnost se je opredelila mešano, portoriška skupnost pa, da ne pripada večinski rasi)
- prostovoljen vstop v ZDA (kubanska in mehiška skupnost beležita prostovoljen vstop, portoriška skupnost pa se do tega vprašanja opredeljuje mešano)
- kulturna podobnost (kubanska skupnost se je opredelila z da, ostali dve pa mešano)
- zanimanje za domačo politiko (portoriška in kubanska skupnost kažeta zanimanje, mehiška skupnost pa ne)
- raznolikost v zaposlitvi (mehiška in kubanska skupnost kažeta raznolikost, portoriška pa manj)
- doživeta diskriminacija (največjo diskriminacijo beleži kubanska skupnost, najmanjšo pa portoriška)
- bivanje v odprti družbi (samo portoriška skupnost ameriško družbo zaznava kot bolj zaprto, ostali dve pa kot odprto).

Z asimilacijo so povezane tudi druge spremenljivke, ki se v veliki meri vežejo na socialno-ekonomski položaj posamezne skupnosti. Eden izmed faktorjev asimilacije, ki ga je sorazmerno lahko opazovati, je posest ali najem hiš, in s tem povezano urejanje bivanja. Pripadniki mehiške in kubanske skupnosti v ZDA si zaradi svoje opredelitve, da se trajno vključijo v življenje ZDA, želijo v ZDA ustvariti svoj dom. Za ilustracijo podajam, da je v letu 1994 85% družinskih hiš v ZDA od 68,5 milijonov bilo v posesti ali najemu belcev, okoli 9% pa so jih imeli v

⁶⁷ ali getoizacija, v hispanski skupnosti se geto imenuje »barrio«

najemni pripadniki hispanske populacije, kar je okoli 5,9 milijonov družinskih hiš. Od leta 1970 se je delež družinskih hiš v posesti ali najemu hispanske populacije zvišal za okoli 196%, saj so v letu 1970 živeli v okoli 2 milijona hiš. Delež je veliko manjši v primerjavi z belci, kljub temu pa je ta delež veliko večji kot pri črnih (Rawlings in Saluter 1994: xii).

Asimilacijske težnje hispanske skupnosti so glede na navedeno precej obsežne. Veliko manj jih je v okoljih, kjer je koncentracija posamezne etnične skupnosti manjša. Ob navedbah, da se hispanska skupnost v posameznih okoljih pojavlja kot večinska skupnost, je pričakovati, da bodo asimilacijske težnje manjše. Ne le to, v prihodnje bo treba opazovati obraten proces, v katerem se bo prej večinska populacija prilagajala novi spremenjeni večinski skupnosti.

4.5 *Kultura in religija*

Pri proučevanju vpliva kulturnih razlik na politično vključevanje hispanske populacije Hero zagovarja stališče, da ta spremenljivka nima posebnega vpliva na angažiranost hispanske skupnosti, saj je hispanska skupnost v kulturnem pogledu postala podobna ameriški družbi (Hero 1992: 49). Kulturne razlike pri imigrantih, ki so se preselili nedavno, se s časovno distanco prihoda manjšajo. Pri kubanski skupnosti (Hero 1992) so opravili primerjavo med priseljenci iz obdobja 1960 let in iz obdobja 1980 leta. Oba priseljska vala izhajata iz istega kulturnega območja, vendar je bilo vključevanje v prevladujočo skupnost med njima različno. Razlike pri vključevanju pojasnjuje s spremenljivko različnega ekonomskega statusa imigrantov teh dveh različnih obdobj. Priseljenci iz istega kulturnega okolja so v različnih časovnih obdobjih pred imigracijo pripadali različnim ekonomskim razredom. Kulturna spremenljivka je tako povezana z drugimi spremenljivkami, kot je pripadnost različnemu ekonomskemu razredu in poklicu.

Ainslie dodatno navaja, da je stopnja sprejemanja kulturnih vrednot imigrantske skupnosti odvisna od okolja, v katerega so se priseljenci priselili, karakterja skupnosti, v kateri živijo, in od dejstva, ali so prišli sami, s prijatelji ali z družino (Ainslie 2002: 289).

Vpliv kulturnih vrednot je nedvoumno velik pri asimilacijskih procesih imigrantske skupine. Močno določa način vključevanja v družbo in sprejemanje kulturnih vrednot prevladujoče skupnosti. Ob tem kultura najbolj neposredno vpliva na sprejemanje tujega jezika. Ne glede na navedeno je treba opozoriti, da hispanska kultura v neki meri ni le kultura imigrantske skupnosti, temveč pri mehiški skupnosti tudi avtohtona kultura ZDA. Zaradi obsežnega vpliva priseljevanja prav v predele, kjer je hispanska skupnost avtohtona, je merjenje vpliva kulturnih razlik na politično udejstvovanje oteženo.

Večina hispanskih pripadnikov je pripadnikov rimskokatoliške cerkve. Vpliv religije se v sodobnem svetu zmanjšuje, po navadi ljudje neposredno ne povezujejo verskega življenja s političnim. Čeprav so nekatera politična vprašanja tesno povezana s temeljnimi religioznimi dogmami in cerkvenimi nauki, v večini primerov pripadnost rimskokatoliški cerkvi ne predstavlja temelja, iz katerega so izpeljane politične odločitve posameznikov. Današnji pripadniki rimskokatoliške skupnosti so ločenost vsakodnevnega življenja od religioznega življenja vpeljali v posameznikovo življenje in odločanje. Tako lahko trdimo, da je ločenost cerkve in države izpeljana ne le na formalnopravnem nivoju in na nivoju organiziranja širše skupnosti, temveč tudi na individualnem nivoju.

Oblikovanje odnosa do političnih vprašanj, ki so občutljiva za cerkev, so seveda pod vplivom pripadnosti posamezni religiji, vendar je v današnjem času to bolj vprašanje, kako so se cerkvene norme vpletle v del splošne kulture. Med takšna vprašanja spada oblikovanje odnosa do istospolnih partnerskih zvez, problematika umetne prekinitve nosečnosti in problematika, povezana z razvojem genetike. Cerkvna skupnost bi seveda želela imeti odločilen vpliv pri oblikovanju odnosa do teh vprašanj, bolj pa bi lahko odnos do teh vprašanj povezali z možnostjo

sprejemanja korenitih sprememb v družbi, kot razkorak med tradicionalnim in modernim pojmovanjem družbe.

4.6 Družinski status

Proučevanje družinske skupnosti je treba vključiti v proučevanje etničnih skupin, saj odraža sposobnost razvoja socialno odgovornega družinskega okolja pri vključevanju imigrantske etnične skupine v novo okolje. Družinski status je prav tako temelj oblikovanja političnih vrednot, ki vplivajo na politično vključevanje in odločanje.

Tradicionalno je hispanska družina povezovalna vez in najpomembnejša socialna enota. Pojem družine se pojmuje veliko širše od nuklearne dvostarševske družine. Hispanska družina ne vsebuje le staršev in otrok, temveč tudi člane razširjene družine. V večini družin ima glavno in vodilno vlogo oče kot glava družine, medtem ko ima mati glavno odgovornost znotraj doma. Posamezniki znotraj družine imajo moralno odgovornost pomagati drugim članom družine, ko se družina srečuje s finančnimi težavami, nezaposlenostjo, zdravstvenimi težavami in z drugimi življenjskimi preizkušnjami. Trdnost družinskih vezi hispanske skupnosti pride do izraza pri praznovanju družinskih praznikov⁶⁸. Koliko je živ še običaj, da sorodniki na krajših potovanjih stanujejo pri sorodnikih ali pri prijateljih sorodnikov, je v današnjem času bolj vprašanje ekonomskega statusa in predsodkov opazovalcev, ne pa toliko pomembnosti družinskih vezi.

Čeprav hispanska skupnost pojmuje družinsko življenje v zelo tradicionalnem smislu, se tudi pri njenih pripadnikih opažajo sodobni trendi zmanjševanja klasične dvostarševske družine. Opazovanje podatkov o številu dvostarševskih in enostarševskih družin torej ne odraža popolne slike. Kot je zgoraj navedeno, je razširjena družina v hispanski skupnosti zelo pomembna. Člani razširjene družine

⁶⁸ Pomembni družinski prazniki so na primer: rojstni dnevi, poroke, krščanski obredi oz. prejem zakramentov (krst, birma), praznovanje mature ...

imajo pomembno vlogo, saj člani razširjene družinske skupnosti skrbijo za druge člane in se zbirajo v obdobjih kriz. Pojmovanje razširjene družine v hispanski skupnosti in njihove pozitivne povezanosti je lahko razširjeno tudi do stereotipnega pojmovanja družinskega življenja, ob katerem so negativne plati in nasprotovanja med družinskimi člani zanemarjeni (Falicov 2002: 279). Opazovanje pokazateljev trendov nuklearnih družin je primerno za primerjavo z drugimi rasami oz. etničnimi skupinami. Hispanska skupnost v primerjavi z belci na tem področju tudi v daljšem časovnem obdobju ne odstopa znatno, tako da lahko govorimo o podobnih trendih razpadanja dvostarševskih nuklearnih družin pri tej skupnosti. Trend črnske skupnosti je v tej primerjavi znatno drugačen.

Podatki za hispansko skupnost v letu 1970 niso razpoložljivi, od 1980. leta pa se je delež dvostarševskih družin z 74,1% znižal na 63,8%. Do porasta je prišlo predvsem pri deležu enostarševskih družin (mati in otrok), ki se je zvišal od 24% v letu 1980 na 31,2% v letu 1994. Delež enostarševskih družin (oče in otrok) se je v navedenem obdobju prav tako zvišal od 1,9% na 5,0%. Primerjalno z belo populacijo lahko ugotovimo, da je bil delež dvostarševskih družin pri njej nekoliko višji, in sicer je v letu 1994 zavzemal 75,3%, delež enostarševskih družin (mati in otrok) je znašal 20,7%, delež enostarševskih družin (oče in otrok) pa je bil 4,0%. Največje odstopanje v tem smislu beležijo pri črncih, kjer je delež dvostarševskih družin v letu 1994 znašal le okoli 35,2%, enostarševskih družin (mati in otrok) je bil kar 59,7% in enostarševskih družin (oče in otrok) le 5,1% (Rawlings in Saluter 1994: xvii).

Ne glede na navedene podatke o enakosti sodobnih trendov razpadanja nuklearne družine pri hispanski skupnosti, še vedno več teoretikov Hero (1992), Camarota (1998) in drugi v prikazovanju blaginje hispanske družine izhajajo iz dejstva, da je hispanska družina številčnejša, prisotno je pojmovanje razširjene družine.

4.7 Stereotipi

Stereotipi o manjšinski etnični skupini, ki se ustvarijo pri večinski populaciji, pomembno vplivajo na celoten socialno-ekonomski položaj etnične skupnosti. Stereotipi vplivajo na diskriminacijo in neenakopravno obravnavanje ter kategorizirajo ljudi na podlagi oblikovanja umetnih konstruktov, ki naj bi bili značilni za posamezno skupino. Skupino predstavljajo zanemarjajoč individualne karakteristike in razlike med pripadniki skupine. Kažejo se v manj spoštljivem obravnavanju posameznikov, nudenju slabših uslug kot pripadnikom večinske skupnosti in z žaljivim poimenovanjem. Negativni stereotipi o pripadnikih etnične manjšine zmanjšujejo možnosti zaposlovanja pripadnikov etnične skupnosti ali onemogočajo napredovanje in tako neposredno zmanjšujejo njihovo ekonomsko moč. Diskriminacija, ki izhaja iz stereotipov o pripadnikih etničnih skupin, se kaže na delovnem mestu, v šolah in v vsakdanjem življenju. Stereotipi imajo pomembno vlogo pri oblikovanju odločanja volivcev. Berinsky in Mendelberg navajata številne študije, ki so v center proučevanja postavile stereotype: Gilens 1999; Gilliam in Iyengar 2000; Golebiowska 2001; Huddy in Terkildsen 1993; Kahn 1994; Kinder in Sanders 1996; Nelson in Kinder 1996; Peffley in Hurwitz 1998; Sears, Sidanius in Bobo 2000; Sigelman in drugi 1995; Sniderman in Piazza 1993; Valentino, Hutchings in White 2002. Ob tem v nadaljevanju navajata, da je vpliv stereotipov močnejši, kot ga prizna literatura, ki se ukvarja z volitvami (Berinsky in Mandelberg 2005: 45). V nadaljevanju ugotavljata, da ljudje uporabljajo stereotype kot oznake, ki jim omogočajo hitro in enostavno presojo, kar sta dokazala Fiske in Taylor (1984). Stereotipi o socialnih skupinah večkrat vsebujejo tudi kulturne značilnosti, ki vsebujejo zgodovinske neenakosti posamezne skupine (Berinsky in Mandelberg 2005: 847).

Politični stereotipi predstavljajo zavestno oblikovanje mnenja, kako se skupina obnaša v politiki, in se lahko nanašajo na splošno pojmovanje politične orientiranosti posamezne skupine (Berinsky in Mandelberg 2005: 847), pri hispaniki skupnosti je to pripisovanje skupnosti, da pripada demokratični politični opciji v ZDA. Stereotipi vplivajo na dožemanje kandidatov posameznih skupin in na

odločanje o njihovi kandidaturi. Domnevamo lahko, da stereotipi vplivajo na obseg hispankega predstavnitva. Proučevanja političnih stereotipov o hispanki populaciji v ZDA še ni zaslediti predvsem zaradi tega, ker je merjenje stereotipov negotovo.

Hispanka populacija je pri večinskemu angloamerišskemu prebivalstvu dojeta negativno. Obvladujejo jo številni stereotipi, ki izvirajo predvsem iz manjše stopnje asimilacije hispanke populacije v obstoječo družbo. O hispanosih prevladujejo v ameriški družbi predvsem negativni stereotipi in predsodki, da so agresivni, revni in leni.

Rasni predsodki opredeljujejo hispanko populacijo kot mestice. **Mestici** so rasna mešanica, ki združuje indijanske in evropske poteze ali pa mulatski videz. Tej opredelitvi pripisujejo temnejši ten kože in temno barvo las. Če zunanje značilnosti hispancev ne ustrezajo zunanjim značilnostim, ki naj bi jih imeli, jih okolica težko sprejme kot hispance. Raziskava, ki je bila opravljena med hispanskimi igralci, kaže na to, da ne morejo dobiti vloge hispanca, če njihova zunanost ne ustreza stereotipu hispanca. Takšno obravnavanje le še pogloblja razširjen rasni stereotip o zunanjem videzu in ga tako prek množičnih medijev širi⁶⁹ (Pachon, DeSipio, Noriega in De la Garza 2000).

V povezavi z zunanjim videzom se hispanki populaciji pripisuje velika mera seksualnosti. Sam videz tako pri moških kot ženskah naj bi izražal seksualnost. Takšne stereotipe lahko pripisujemo kulturnim izvorom, kjer se zunanjemu videzu pripisuje velik pomen.

Ne glede na poznavanje angleščine pri posameznikih se pričakuje, da jo bodo hispanci govorili s španskim **naglasom**, mehko in izogibajoč se kontaktu z očmi.

⁶⁹ V raziskavi the Tomás Rivera Policy Institute, kjer so proučevali hispanke stereotipe, je na podlagi vprašalnikov 45,8% vprašanih označilo hispance kot tiste, ki imajo značilni videz mesticev, 29,1% jih je označilo kot tiste, ki jim angleščina ni prvi jezik, 24,1% jih je ocenilo na podlagi tega, da so servilni, 19,6% jim je pripisalo nagnjenost h kriminalu, 8,6% vprašanih jih je označilo kot izrazito seksualne, 6,2% pa jim je pripisalo mestni videz. Ostali vprašani so jih označili, kot da imajo mulatske poteze, zelo aktivne, amerikanizirane ali kako drugače (Pachon, DeSipio, Noriega in De la Garza 2000: 5, tabela 5).

Res je, da raziskave potrjujejo, da je prav poznavanje angleščine pri hispaniki populaciji slabo, saj je večina ne govori. To lahko povežemo s podatki, kateri generaciji priseljencev spadajo. Podatki tako govore tudi, da se poznavanje angleščine razlikuje glede na generacijo priseljencev. Po nekaterih ocenah že v tretji generaciji priseljencev postane uporaba angleščine dominantna, poznavanje in uporaba španščine pa se manjša. Ne glede na to je prodor nekaterih slavnih hispanskih imen v popularni glasbi in pop kulturi povzročil obraten proces, ko se mladi hispanci odločajo govoriti samo španščino. Zaradi velike razširjenosti hispanke populacije v nekaterih okoljih pa se je poznavanje španščine preneslo tudi na druge ljudi. Danes v ZDA znanje španščine marsikje predstavlja prednost, ki se izraža predvsem v večjih možnostih zaposlovanja.

Hispancem se pripisuje večja pokornost in ustrežljivost. Ta stereotip lahko povežemo z delovnim okoljem, v katerem je danes velika večina hispanke populacije, in z dejstvom, da njeni pripadniki opravljajo predvsem na zahodu ZDA dela, ki jih belci ne želijo. Hispanske ženske so se v veliki meri nelegalno priseljevale iz Mehike, opravljale so delo gospodinj - modernih služkinj. Socialni status hispancev je bil vseskozi podrejen in le z vestnim opravljanjem svojega dela so lahko hispanci delo zadržali. Ne glede na spremembe socialnega statusa se tudi danes pričakuje, da bodo hispanci v medsebojnih odnosih pokorni in ustrežljivi (Pachon, DeSipio, Noriega in De la Garza 2000).

Burna zgodovina hispanke populacije in zgodovinski konflikti so pripeljali do tega, da se danes hispancem v veliki meri pripisuje tudi **videz nevarnega človeka ali celo videz kriminalca**. Takšni negativni stereotipi povzročajo težave pri enakopravnem vključevanju hispanke populacije tako v ekonomsko sfero, kot tudi druge sfere javnega življenja (Pachon, DeSipio, Noriega in De la Garza 2000).

Na splošno hispanko populacijo v ZDA dojemajo kot manj produktivno, manj ambiciozno, manj tekmovalno, manj samodisciplirano, manj inteligentno in slabše prilagojeno. Njenim pripadnikom pripisujejo uporništvu, fizično nasilje in večjo stopnjo kriminalitete. Prav tako naj bi za hispance veljalo, da jim znanje in

ekonomski napredek pomenita manj. Več pa naj bi jim pomenili duhovnost in mistična izkustva. S tem v zvezi jim pripisujejo, da je pri njih pomemben občutek sreče, zadovoljstva in občudovanja, kar se veže predvsem na dožemanje zunanje podobe. Vsi ti predsodki so predvsem produkt množičnih medijev. Izkušnje ne izhajajo iz osebnih poznanstev s hispanskimi prebivalci ali s poznavanjem hispanske skupnosti (Fox 1996: 228-241, Pachon, DeSipio, Noriega in De la Garza 2000).

4.8 Povzetek

Opazovanje socialnih spremenljivk in njihovega vpliva na udeležbo v političnem procesu ali sodelovanja v različnih oblikah političnega odločanja je treba obravnavati v njihovi medsebojni primerjavi. Poenostavljeno zaključevanje, kot da uporaba španščine negativno vpliva na udeležbo hispanske skupnosti v volilnem udejstvovanju, je lahko zavajajoče. Na odnos skupnosti in posameznika do sodelovanja v političnem procesu istočasno vplivajo tudi drugi faktorji.

Pri hispanski skupnosti, ki je izrazito imigrantska skupnost, je to najprej odnos, ki ga je posameznik ali posamezna etnična skupina oblikovala do političnih vprašanj v državi, iz katere prihaja. Ugotovljeno je, da ima kubanska skupnost v ZDA veliko bolj pozitiven odnos do sodelovanja v političnem procesu, kar je v veliki meri razumljivo, saj je šlo prvenstveno v prvem obdobju imigracije predvsem za politične izseljence.

Vpliv kulturnih vrednot je nedvoumno velik pri asimilacijskih procesih imigrantskih skupin, same kulturne vrednote pa odločilno ne vplivajo na raven političnega udejstvovanja posamezne skupnosti, kot je dokazal Hero na primeru kubanske skupnosti. Majhen vpliv ima tudi pripadnost verski skupnosti. Religija je v današnjem času izgubila velik del svojega vpliva na politično odločanje, prešla je v privatno sfero pojmovanja posameznikov, tako da ocenjujemo, da religija nima večjega vpliva na hispansko skupnost pri odločanju za politično udejstvovanje. Poleg tega sta religija večine in hispanske manjšine vrednostno enake.

Stereotipi, ki jih ima večinsko prebivalstvo do hispanske skupnosti, hispancem ne prepisujejo težnje po večjem političnem angažiranju. Neposredno seveda vplivajo na asimilacijske procese hispancev, po drugi strani pa niso takšne narave, ki bi v večinski populaciji sprožali različne obrambne mehanizme. Večinska skupnost tako hispancem ne postavlja ovir za sodelovanje v političnem procesu. To se kaže predvsem v velikem številu organizacij, ki jih je ta skupnost ustanovila, in političnih organizacij. Nekatere med njimi imajo za seboj že daljše časovno obdobje delovanja.

Glede na navedeno lahko povzamemo, da so najpomembnejše ekonomsko-socialne spremenljivke, ki vplivajo na politično angažiranost hispanske skupnosti, izobrazba, obseg prihodkov in s tem povezana zaposlitev, ki jo posameznik ali skupina ima, ter jezik. Obseg prihodkov v večini primerov določa zaposlitev, ki jo imajo pripadniki skupnosti. Ne glede na napredek hispancev je obseg njihovih prihodkov še vedno zelo nizek. Ta etnična skupnost ima najnižje letne prihodke.

Znanje jezika večine je dejavnik pridobivanja ustreznih informacij o političnem dogajanju v skupnosti in hkrati dejavnik, ki neposredno vpliva na sposobnost posameznika ali skupnosti za komuniciranje z drugimi pripadniki v političnem procesu. V tem pogledu je hispanska skupnost prve generacije priseljencev v izrazito deprivilegiranem položaju. Z vzponom uporabe angleščine druge generacije priseljencev in skoraj izginotjem španščine v tretji generaciji priseljencev pa lahko zaključimo, da je vprašanje uporabe jezika hispanske skupnosti le omejenega vpliva. Jezik tako neposredno najbolj vpliva na politično angažiranost hispanske skupnosti prve generacije priseljencev. V povezavi s tem je treba upoštevati tudi geografsko naseljenost hispanske skupnosti, saj je v strnjenih okoljih, kjer španščina prevladuje, vpliv jezika veliko večji.

5. Politična participacija

5.1 *Obseg politične participacije hispanske skupnosti v Združenih državah Amerike*

Razlike med rasnimi oz. etničnimi skupinami v politični participaciji so kazalec demokratične vključenosti, ki ga zaznavajo tudi politične elite, ko nagrajujejo in mobilizirajo udeležence.

Volilna zakonodaja ima nedvoumen in neposreden vpliv na volitve in na oblikovanje predstavništva ter predstavlja institucionalno določenost politični participaciji. Vzpostavitev enakopravnega odnosa državljanov, da volijo in da so izvoljeni, hispanski skupnosti danes v ZDA na formalni ravni ne bi več smela predstavljati težav. Ogromno pozornost so proučevanju vpliva volilne zakonodaje namenili številni teoretiki, med njimi Rac (1967, 1971) s študijo Politične posledice volilne zakonodaje; Rae D. (1967), ki je prvi opozoril na pomembnost vpliva zakonodajnega določanja povprečnega števila predstavnikov volilnega okraja; Lijphart (1994) je s kolegi v nadaljevanju razvil njegovo teorijo z uporabo dodatnih podatkov, spremenljivk in meril (Powell 2004). Proučevanja optimiranja volilnih okrajev v zakonodaji ZDA in njihov vpliv na participacijo hispanske skupnosti pa do sedaj še ni zaslediti.

Ne glede na to, da lahko okvirno beležimo zakonodajno enakost sodelovanja hispanske skupnosti, ima lahko praksa omejevanja sodelovanja na volitvah številne administrativne ovire, ki imajo za rezultat manjše sodelovanje predstavnikov posamezne skupine na volitvah. Med takšno administrativno oviranje lahko štejemo težave z registracijo volivcev v ZDA.

V ZDA številne države nimajo avtomatskega registra volivcev. Nekatere države zahtevajo, da se registracija opravi na sodišču, med uradnimi urami, drugje pa je omogočena mobilna registracija. Večina držav ima omogočeno trajno volilno

registracijo, nekatere pa tega nimajo (Milbrath 1965: 94-95). Glede na Zakon o nacionalni volilni registraciji⁷⁰, ki je bil sprejet 1993. leta, je bila prebivalcem dana možnost prošnje za volilno registracijo za volitve na zveznem nivoju, kadar zaprosijo za podaljšanje vozniškega dovoljenja ali kadar zaprosijo ali prejmejo kakšne javne storitve. Zakon prav tako od držav zahteva, da sprejmejo registracijo po pošti (U. S. Election Assistance Commission 2005: 3). V nadaljevanju poročilo Komisije ZDA za pomoč pri volitvah 109. kongresu navaja priporočila državam, s ciljem povečanja registracije volivcev in zmanjšanja administrativnih ovir. Državam priporočajo, da naj elektronsko posredujejo in izmenjujejo podatke med uradi in agencijami ter da naj vzdržujejo podatke z elektronsko koordinacijo med državnimi in zveznimi bazami podatkov. Prav tako naj države razvijejo državne baze volilne registracije, ki bi omogočale spremljanje udeležbe registriranih volivcev na volitvah in bi omogočale sledenje registriranja (U. S. Election Assistance Commission 2005: 14).

Zaradi volilnega sistema »zmagovalec dobi vse« so manjšinske skupine v ZDA podpovprečno zastopane in imajo paritetni rezultat manj kot 1. **Paritetni rezultat hispanskih izvoljenih predstavnikov od leta 1960 do leta 1995** za 6 držav z največjim številom hispanske populacije (Arizona, California, Colorado, New Mexico in Texas) je prikazan v **Prilogi, Tabela 3**.

Izvoljeni predstavniki posamezne države so: izvoljeni državni predstavniki (guverner, izvršni guverner, državni finančni nadzornik⁷¹), predstavniki v državni zakonodaji (kongres in senat) in predstavniki v kongresu Združenih držav in v senatu Združenih držav. Do leta 1980 se je število izvoljenih hispanskih predstavnikov ugotavljalo na podlagi priimka, da pa bi lahko ugotovili tudi število izvoljenih hispanskih predstavnikov, je Zvezni urad za statistiko pripravil njihove sezname, ki kljub možni statistični napaki odsevajo trend izvoljenih hispanskih predstavnikov (Rosenfeld 1998: 1122).

⁷⁰ National Voter registration Act

⁷¹ governor, lieutenant governor, comptroller

V nadaljevanju Rosenfeld v svojem proučevanju ugotavlja, da vseh pet navedenih držav kaže povečanje hispanškega predstavništva v 70-ih letih, kot navajajo v svojem proučevanju tudi De la Garza, Browning, Marshall in Tabb (1984) in Guerra (1991) (Rosenfeld 1998: 1124). V svojem merjenju paritetnega rezultata hispanške populacije je Rosenfeld, na podlagi izsledkov Robinsona in Dye (1978), predpostavil, da je ravnovesje zastopanosti manjšine, če je paritetni rezultat 0,5 ali več. Na podlagi njegovega raziskovanja ugotavljamo, da je v obdobju med 70. in 80. letom v štirih državah (razen v New Mexico) prišlo do preboja hispanških izvoljenih predstavnikov. Preboj je bil precej obsežen in je v vrhuncu dosegal paritetni rezultat 1 in malo čez, vendar je začel v 90-ih letih padati, ni pa padel pod osnovno raven 0,5. Na podlagi tega lahko zaključimo, da se je kljub nihanjem v hispanškem predstavništvu, to uspelo obdržati kot pomemben politični faktor.

V proučevanju politične participacije hispanške skupnosti pa je prvi in najpomembnejši korak predstavljala Latinska nacionalna politična raziskava.

Latinska nacionalna politična raziskava⁷², ki jo v nadaljevanju navajamo kot LNPS, se je začela avgusta 1989 in končala aprila 1990⁷³. Izvedli so jo **De la Garza, DeSipio, Garcia, Garcia in Falcon**. LNPS je bila zasnovana, da na podlagi kombiniranja demografskih podatkov in podatkov o obnašanju hispancev odgovori na vprašanja temeljnih političnih vrednot hispancev v ZDA, kateri faktorji vplivajo na te vrednote, kakšni so vzorci, ki označujejo hispanške vrednote, kakšen je vpliv spola, države imigracije, socialno-ekonomskega statusa na politične vrednote in drugo.

V osmem poglavju so predstavljeni rezultati raziskovanja volilnega obnašanja hispancev in njihova politična participacija (De la Garza, DeSipio, Garcia, Garcia in Falcon 1992: 113-129). Raziskava je vključevala približno 3000 udeležencev, med njimi je vključevala tudi reprezentativni vzorec belcev (De la Garza, DeSipio, Garcia, Garcia in Falcon 1992: 7-9). V nadaljevanju podajamo preglednico iz

⁷²The Latino National Political Survey, okrajšano LNPS

⁷³ izdana je bila 1992. leta

navedene raziskave, ki prikazuje delež volilne udeležbe hispanske skupnosti glede na etnični izvor.

Predsedniške volitve 1988 - udeležba na volitvah glede na etnični izvor				
Udeležba na volitvah	Mehičani	Portoričani	Kubanci	anglosasi
da	49,3%	49,9%	67,2%	70,2%
ne	16,1%	13,9%	10,7%	7,6%
ni registriran	34,6%	36,2%	22,0%	22,2%
skupaj	100%	100%	100%	100%

Vir: De la Garza, DeSipio, Garcia, Garcia in Falcon 1992: 124, tabela 8.17

LNPS glede udeležbe na volitvah hispanske skupnosti kaže, da nekaj več kot 20% hispancev ni volilo nikoli, takšnih belcev je bilo okoli 10%, da se v letu 1990 kar okoli 35% hispancev ni registriralo, da bi volili, medtem, ko je bilo belcev okoli 20% (De la Garza, DeSipio, Garcia, Garcia in Falcon 1992: 122, tabela 8.13; 123, tabela 8.14). Ena od ugotovitev LNPS je tudi, da je sodelovanje na volitvah primerjalno od leta 1984 za nekaj odstotkov padlo, padec pa je bil največji med mehiškimi Američani (De la Garza, DeSipio, Garcia, Garcia in Falcon 1992: 122). Na splošno se je hispanska volilna udeležba na predsedniških volitvah v daljšem časovnem obdobju zviševala, kar je prikazano v **Prilogi, Tabela 4**.

Glede osnovnih kazalcev politične participacije hispanske skupnosti LNPS raziskava ugotavlja, da je politična participacija hispanske populacije v primerjavi z belo populacijo manjša, razlika v politični participaciji različnih etničnih skupin pa v primerjavi z belo populacijo ni tako velika.

Participacija v političnih aktivnostih glede na etnični izvor				
aktivnost	mehiški Američani	Portoričani	kubanski Američani	anglosasi
podpis peticije	29,9%	20,7%	23,8%	49,4%
pisanje tisku	12,1%	9,1%	14,4%	20,2%
udeležba na javnih zborovanjih	17,7%	16,6%	12,4%	21,1%
nošenje oznak volilne kampanje	17,9%	17,8%	18,1%	21,7%
udeležba pri demonstracijah	9,1%	7,9%	8,9%	9,2%
prostovoljno delo v politični stranki	7,0%	4,4%	4,5%	4,6%
finančni prispevek politični aktivnosti	9,0%	6,4%	7,2%	12,6%

Vir: De la Garza, DeSipio, Garcia, Garcia in Falcon 1992: 120, tabela 8.11

LNPS je po njenem uspehu sledilo več raziskav, ki pa niso zajemalo tako velikega vzorca oz. niso zajemale obširne problematike hispanske skupnosti, temveč so bile omejene na specifična vprašanja hispanske populacije.

Zaključimo lahko, da bodo hispanci manj verjetneje sodelovali na volitvah in da je njihova politična participacija v primerjavi s politično participacijo belcev manjša.

Takšen vzorec se pojavlja tudi, ko se proučuje raven dosežene izobrazbe v primerjavi s pripadnostjo posamični rasni ali etnični manjšini. Tudi v tej primerjavi se kaže, da so vse ravni izobrazbe hispanske populacije manj vključene v politične aktivnosti strank, po drugi strani iz podatkov izhaja, da je vključevanje vseh višje izobraženih skupin večje (Leighley 2001: 32-33).

Vpliv izobrazbe na politično participacijo kot pomembnega socialnega kazalca v primerjavi s pripadnostjo posamezni etnični skupini kaže, da je izobrazba pomemben dejavnik, ki vpliva na posamezne vrste politične participacije, da pa

je na drugi strani pripadnost etnični manjšini dejavnik, ki bistveno vpliva na politično participacijo.

Leighley (2001) dodatno poudarja, da je za obseg politične participacije etnične skupnosti **bistven faktor aktivnost političnih strank** in mobilizacija glede na rasno in etnično manjšino.

Verba, Scholzman in Brady (1995) so razvili najbolj sistematičen odgovor na vprašanje, kakšna je razlika sedanje ravni demokratične izključenosti v mobilizaciji in posledično politični participaciji med različnimi rasnimi in etničnimi skupinami. Leighley (2001) navaja, da je raven angažiranja v volilnih kampanjah rasnih in etničnih manjšin manjša od ravni angažiranja belcev. Tako je v te procese vključenih le 27,4% afriških Američanov, nekaj več kot 16,8% hispanskih državljanov, kar je znatno manj kot belcev, ki so bili v politične aktivnosti strank vključeni 47,1-odstotno (Leighley 2001: 42).

Politična participacija glede na izobrazbo in raso ali etnično skupino				
delo v kampanji	manj kot srednja šola	srednja šola	visoka šola	univerzitetna diploma
belci - anglosasi	2,2%	11,3%	21,8%	25,8%
črnci-afriški Američani	8,7%	11,4%	19,2%	37,4%
hispanci	5,9%	5,6%	14,1%	10,3%
hispanski državljan	7,7%	4,7%	16,0%	5,6%

Vir: Leighley 200: 35, tabela 3.1

Politična participacija glede na izobrazbo in raso ali etnično skupino				
Prispevek politični stranki	manj kot srednja šola	srednja šola	visoka šola	univerzitetna diploma
belci - anglosasi	5,6%	19,5%	37,9%	58,0%
črnci - afriški Američani	8,7%	18,2% ²	32,5%	54,5%
hispanci	5,9%	4,5%	18,3%	24,1%
hispanski državljani	6,2%	4,7%	24%	27,8%

Vir: Leighley 200: 35, tabela 3.1

Volivci na lokalnih volitvah	manj kot srednja šola	srednja šola	visoka šola	univerzitetna diploma
belci - anglosasi	61,4%	68,8%	72,7%	81,2%
črnci - afriški Američani	69,0%	55,6%	73,8%	80,5%
hispanci	62,5%	55,3%	55,3%	77,8%
hispanski državljani	56,3%	51,4%	53,3%	76,9%

Vir: Leighley 200: 35, tabela 3.1

Politična participacija glede na izobrazbo in raso ali etnično skupino				
Registrirani volivci	manj kot srednja šola	srednja šola	visoka šola	univerzitetna diploma
belci - anglosasi	62,9%	82,5%	88,3%	90,8%
črnci - afriški Američani	70,7%	76,55	85,0%	91,9%
hispanci	46,1%	59,6%	63,4%	65,5%
hispanski državljani	60,0%	62,5%	70,0%	83,3%

Vir: Leighley 200: 35, tabela 3.1

Najpomembnejši rezultat primerjave je, da anglosaška bela populacija v veliko večji meri sodeluje v različnih oblikah politične participacije. Opazovane so bile aktivnosti v oblikah politične participacije, kot so: podpis peticije, pisanje pisem, klicanje uradnikov, udeležba na javnih nastopih, nošenje oznak stranke, obešanje oznak stranke na hišah, udeležba na političnih zborovanjih ali govorih, prostovoljne aktivnosti pri političnem kandidatu, dajanje finančnih prispevkov volilni kampanji.

Socialno-ekonomski dejavniki pomembno vplivajo na politično participacijo. Volivci, ki ne sodelujejo na volitvah, verjamejo, da jim sodelovanje na volitvah ne more prinesiti posebne ugodnosti. S pričakovanji volivcev, da sodelovanje na volitvah prinese dobrobit, se je ukvarjalo več strokovnjakov. Hill in Leighley (1992) sta dokazala, da je večji obseg sodelovanja nižjega socialnega razreda povezan s pričakovanji po večjih javnih izdatkih. V raziskavi, ki so jo opravili Hill, Lighley in Hinton-Andersson (1995), so s primerjavo podatkov, ugotovili, da je večjo udeležbo nižjega socialnega razreda na volitvah med letoma 1978 in 1990 lahko neposredno povezati z bolj radodarnim državnim sistemom pomoči. Prav tako je večji obseg sodelovanja pričakovan od pozornosti, ki jih izvoljeni predstavniki namenjajo svojemu volilnemu okraju, in njihovega prepričanja, da izvoljeni predstavniki

prinašajo dobrobit njihovem kraju (Hill in Leighley 1992, Hill, Leighley in Hinton-Andersson 1995).

Istočasno elite nagrajujejo tiste oz. mobilizirajo k participaciji tiste posameznike, ki zagotavljajo največjo potencialno dobrobit volivcem, ki so dobro situirani, imajo razvito socialno omrežje in so dobro poznani v posameznem okolju, kot sta v svoji študiji ugotovila Rosenstone in Hansen. Rosenstone in Hansen (1993) sta v Ameriški nacionalni študiji volitev 1956–1988 s podatki dokazala, da so za stike s političnimi strankami najpomembnejši faktorji: izobrazba, prihodek, starost in povezanost članov politične stranke.

Hispanka populacija ima več značilnosti, ki zaznamuje njeno politično participacijo. Ena izmed teh značilnosti je, da je **mlada populacija**. Nekateri teoretiki zagovarjajo stališče, da bolj kot je mlada populacija, manjši je njen interes po aktivnem političnem delovanju (Milrath 1965, Blais 2000). Povprečna starost hispanke populacije je okoli 26 let, nekatere skupine znotraj nje pa so celo mlajše. Dve največji skupini hispancev pa sta celo v povprečju mlajši, to so mehiški Američani, ki so v povprečju stari 21 let, in Portoričani, ki so v povprečju stari 20 let. Na drugi strani je povprečna starost Kubancev v ZDA okoli 35 let (Census 2000).

Povezovanje samo socialno-ekonomskih kazalcev z nižjo politično participacijo tako ne zadošča za razumevanje celotne problematike majhnega obsega sodelovanja v političnem procesu. Za hispanko etnično skupnost v ZDA je zelo pomembna ugotovitev, da je v izvoru **imigrantska skupnost**. Povezovanje imigrantske vključitve hispanke skupnosti in politične participacije, ki nastane po naturalizaciji, so v začetku proučevali: Kellstedt (1974), Lamare (1982) in Uhlaner (1989). V zadnjem desetletju pa so tej problematiki posvetili posebno pozornost Bass in Casper (1999), DeSipio (1996) ter Hill in Moreno (1996) ter Ramarkrishnan in Espehenshade (2000), ki so se večinoma osredotočali na proučevanje udeležbe na volitvah med različnimi generacijami priseljencev.

Ramarkrishnan in Espehensshade (2000) ugotavljata, da je politična vključitev imigrantskih skupnosti različna pri različnih etničnih skupinah. Pri tem hispanska skupnost kaže povsem drugačne tendence politične participacije kot belci ali črnci, kjer se ugotavlja, da je politična participacija druge generacije priseljencev večja. Hispansko skupnost zaznamuje, da je verjetnost, da bodo volili, manjša med drugo in tretjo generacijo priseljencev, kot je verjetnost odhoda na volitve med prvo generacijo hispanskih priseljencev, in da jezikovne ovire niso glavni razlog nizke politične participacije. Ob tem sta v hispanski skupnosti zaznala odstopanje Kubancev v ZDA (Ramarkrishnan in Espehensshade 2000: 27-28). V zaključku Ramarkrishnan in Espehensshade (2000) ugotavljata, da je potrebno nadaljnje proučevanje imigrantske vključitve hispanske skupnosti in drugih oblik politične participacije, kot so delo v politični kampanji, prispevki političnim strankam, udeležba na političnih shodih, pisanje pisem zakonodajalcem ... (Ramarkrishnan in Espehensshade 2000: 29).

Zaključimo lahko, da je politična participacija hispanske skupnosti v primerjavi z drugimi etničnimi ali rasnimi skupnostmi v ZDA manjša, da pa znotraj nje obstajajo razlike. Poleg klasičnih značilnosti, ki jih ponujajo socialno-ekonomski kazalci, je ugotovljeno, da je prav pripadnost hispanski etnični manjšini vzrok manjše politične participacije. Ob obsežnem proučevanju mobilizacijskih aktivnosti v politični participaciji hispanske skupnosti, pa obstajajo ugotovitve, ki kažejo, da je politična participacija hispanske skupnosti druge in tretje generacije priseljencev manjša kot v prvi generaciji. Proučevalci hispanske politične participacije ugotavljajo številna odprta vprašanja in posebnosti hispanske skupnosti. S povečanim demografskim pritiskom hispanske skupnosti na naturalizacijo je, ob obsežni mladi hispanski skupnosti, ki bo kmalu postala polnoletna, in ob željah političnih strank, da bi to skupnost vzpodbudila k volitvam, pričakovati vse številčnejše in raznovrstnejše raziskave politične participacije.

5.2 Odnos med političnimi strankami in etničnimi manjšinami, mobilizacija hispancev

Hispanka nizka aktivnost, tako v procesih političnega angažiranja v aktivnostih političnih strank in posledično nizka udeležba na volitvah, je problematična z vidika enakopravnega normativnega opredeljevanja demokratične vključenosti državljanov, prav tako pa kaže sposobnost političnih strank za vključevanje posameznih etničnih skupnosti v njihove aktivnosti. Kot pomemben dejavnik politične participacije se torej kažejo politične stranke.

Verba, Nie in Kim (1978) navajajo, da je skupine z nižjih statusom treba politično bolj aktivirati, če se želi doseči, da bodo te skupine dosegle nivo politične angažiranosti višjih slojev. Nižje skupine potrebujejo kot razlog za motivacijo večje zavedanje o pomembnosti sodelovanja. Kot osnovo za to pa morajo imeti razvite organizacije. Proces, ki povzroča njihovo politično aktivnost, je jasen in lahko razumljiv. Skupine z nižjim socialnim statusom je tako po njihovem lažje vključiti v jasne konfliktno situacije, ko se te nanašajo na druge skupine. Zaradi tega so oblikovali stališče, da so politične organizacije najpomembnejše za socialno šibke (Verba, Nie in Kim 1978: 14-15). Verba, Schlozman in Brady (1995) so ta problem proučevali v delu *Voice and Equality*. V njem so podrobneje proučevali razlike med viri, od višine prihodkov glede na individualno naklonjenost do angažiranja v civilnih aktivnostih, v nadaljevanju pa, v kakšni meri posameznikov institucionalni položaj (njegova služba, pripadnost cerkvi in članstvo v prostovoljnih združenjih) vpliva na njihovo sposobnost politične participacije in neposredno vzpodbuja posameznika k politični participaciji.

Rosenstone in Hansen (1993) sta prav tako potrdila tezo, da je večjo aktivnost političnih organizacij možno povezati z večjim sodelovanjem na volitvah, kar je možno povezati tudi z napotki, ki jih nudijo politične organizacije pri lažjem registriranju za volitve. Kljub dejstvu, da je argument, da je politične skupine nižjega socialnega statusa treba bolj aktivirati z udejstvovanjem v političnih aktivnosti organizacij, je ta vidik institucionalnega vpliva na politično participacijo večkrat zanemarjen.

V tem pogledu je Leighley ugotovil, da so med različnimi etničnimi skupinami skoraj minimalne razlike v možnosti da bi bili posamezni pripadniki etničnih manjšin vzpodbujeni k aktivnemu delovanju ali v cerkvi, na delu ali v prostovoljnih organizacijah. Da bi jih v teh institucijah vzpodbujali k političnemu udejstvovanju, je sorazmerno neobičajno, razlike med etničnimi skupinami so majhne. V primerjavi s tem, pa so razlike med etničnimi skupinami, ki se nanašajo na vprašanje, ali so bili povabljeni v različne oblike političnega sodelovanja, precejšnje (Leighley 2002).

Dvakrat bolj verjetno je, da bodo belci zaprošeni, da kontaktirajo vladne uslužbence kot črnci ali hispanci, ter trikrat bolj verjetno je, da bodo belce naprosili, da se vključijo v lokalne politične aktivnosti. Prav tako je velik razkorak v obsegu sodelovanja različnih etničnih skupin pri raznih oblikah političnega sodelovanja v volilnih kampanjah. Okoli 45% belcev je bilo povabljenih v aktivnosti pri volilnih kampanjah, medtem ko je k takšnim aktivnostim bilo povabljenih le 25% črncev in 15% hispancev (Leighley 2002: 8). Iz tega izhaja, da so etnične razlike v obsegu mobilizacije občutne prav v političnih organizacijah, ki pa naj bi pomagale preseči razliko v politični participaciji. V tem pogledu bi bilo treba natančneje proučiti posledice aktivnosti političnih organizacij na rasne in etnične manjšine.

Večina raziskovalcev manjšinske participacije se je v glavnem usmerila v pomen politične moči kot v element povečanja manjšinske participacije. Bobo in Gilliam (1990) sta ugotovila, da črnci v geografskih področjih, kjer so v večini, v večji meri sodelujejo v političnih aktivnostih. Ta ugotovitev pa je v povezavi z večjo participacijo v močnih političnih institucijah, ki obstajajo v določen okolju. Ne glede na to, da lahko trdimo, da se ugotovitev nanaša na črnsko skupnost v ZDA, je Leighley (2001) ugotovil, da takšne povezave ne moremo zaznati pri hispanški populaciji.

Leighley (2002) je v odnosu med posamezniki in političnimi strankami prikazal, da sta za odnose med političnimi strankami in državljani pomembna faktorja prihodek

in rasa oz. pripadnost etnični manjšini tako, da je bolj verjetno pričakovati, da bo politična stranka vzpostavila stik z bogatejšimi državljani bele rase. V nadaljevanju so rezultati pokazali, da bo stike s takšno populacijo večkrat navezala republikanska stranka. Zanimivo je, da demokratska stranka v smislu preferenc rasnim ali etničnim manjšinam ni kazala razlike (Leighley 2002: 5).

Odnos med političnimi strankami in etničnimi manjšinami je zelo pomemben. Povezavo med državljani in njihovimi izvoljenimi predstavniki zaznamuje zgodovinska in neprestana borba za pravico do enakopravnega sodelovanja na volitvah, ali v smislu zagotavljanja pravice etničnim manjšinam, da volijo, pravice enakopravnih pravil oblikovanja volilnih okrajev in pravično upravljanje volitev. To zagotavlja polno pravico izvajanja pravice volitev v obstoječem političnem sistemu. Hispanska skupnost izkazuje težnjo manjšega sodelovanja na volitvah. Ne glede na to, da se manjšo politično participacijo lahko povezuje z nižjim socioekonomskim statusom, je možno ugotoviti, da ti kazalci niso edini, ki vplivajo na manjšo politično participacijo. Položaj in aktivnost političnih strank sta za obseg sodelovanja v političnem življenju zelo pomembna. Od njiju se pričakuje, da bosta vzpodbudila etnične manjšine k večjemu sodelovanju v procesih političnega odločanja. Kljub vsemu pa je glavni cilj političnih strank zmaga na volitvah. S ciljem zmage na volitvah politične stranke mobilizirajo ne samo volivce, temveč najprej njihove člane in somišljenike. Ko uspejo mobilizirati skupino privrženecv, je njihovo zanimanje za mobilizacijo večinske populacije manjše.

Problematika političnih strank hispanske skupnosti je v delih vodilnih proučevalcev hispanske skupnosti v ZDA analizirana le z vidika obstoja, časa nastanka in glavnih načel, ki jih zastopa. V veliki meri manjkajo raziskave glavnih političnih strank in njihovega odnosa do vprašanj hispanske skupnosti. Nekako logično se zaključuje, da je v ZDA demokratska stranka tista, ki zagovarja interese hispanske skupnosti, manjkajo pa podrobnejše raziskave, ki bi primerjalno analizirale odnos obeh največjih političnih strank demokratov in republikancev do niza vprašanj, ki so najpomembnejša za hispansko skupnost.

Če bo hispanska skupnost želela povečati svoj politični vpliv in obseg politične participacije, bo morala odgovoriti tudi na zgoraj navedena vprašanja. Pričakovati je, da bo napovedan demografski trend rasti hispanske populacije dal zagon raziskovalcem tudi na tem področju. Apatija hispanskih volivcev, o kateri se tako rado sklepa, da izhaja iz socialnega položaja pripadnikov hispanske skupnosti, je namreč lahko tudi v občutku, da njihovi glasovi ne spremenijo ničesar, saj so lahko v veliki meri izgubljeni. To pa je prav tako problematika, ki bi jo morale reševati politične stranke, predvsem z večjim angažiranjem pri zastopanju hispanske skupnosti.

5.3.1 *Demokrati ali republikanci*

Mnogo let je bilo dejstvo, da hispanska skupnost voli demokratsko stranko, pri republikanski stranki večinoma ignorirano. Republikanska stranka si je tako zadala nalogo, da v volitvah leta 2000 pritegne 40% hispanske skupnosti na svojo stran. Na predsedniških volitvah leta 1992 je za Billa Clintona glasovalo okoli 65% hispanskih volivcev in le 25% za Georga Busha. Še slabši kazalec uspešnosti glavnih dveh ameriških strank so bile volitve leta 1996, ko je Bill Clinton dobil 71% volilnih glasov hispanske skupnosti, Dole pa okoli 21%, kar je predstavljalo najmanjši obseg uspeha republikanske stranke do takrat. V tem letu sta vodilna republikanska politika, oba bivša predsednika ZDA, Gerald Ford in Ronald Reagan posredovala voditeljem republikanske stranke poziv, da je treba nagovoriti hispansko skupnost ZDA in zmanjšati prepad med njo in republikansko stranko (Hernandez, Medrano in Mejia 2001: 1).

Teksaški guverner Georg W. Bush je za svojo kampanjo v Ohio celo z letalom pripeljal hispanskega pevca Emilia, čeprav je Ohio država z majhno hispansko skupnostjo. Republikanska stranka verjame, da hispansko skupnost nagovarja na naslednjih področjih: uvajanje molitev v šolah, računi za izobraževanje⁷⁴, s stališči proti umetnim prekinitvam nosečnosti in z enakimi pogledi na družinske vrednote.

⁷⁴ school vouchers

Vodja kongresa demokrat Dennis Hastert, predstavnik za stike z javnostmi, se ni želel srečati z vodilnimi predstavniki hispanske skupnosti, kar je škodilo ugledu demokratske stranke. Njenemu ugledu so škodili tudi predlog, ki je imel cilj zmanjševanja stroškov za večjezikovno izobraževanje, predlog preoblikovanja Urada za imigracijo in naturalizacijo⁷⁵, predlog proti imigracijski zakonodaji in počasno imenovanje nekaterih hispanskih zveznih sodnikov (Guittierrea 2000). Navedeno je takratni demokratski predsednik Clinton v juniju 2000 v Texasu poskušal omiliti tako, da je člane južnozahodnega projekta izobraževanja za volilno registracijo pozval, da naj obvestilo volilno telo, da je glavni razlog za počasno imenovanje hispanskih sodnikov bilo nasprotovanje republikanske stranke. Sam je septembra 1999 predlagal odvetnika Eniriqueja Morena, ki je končal Harvard, prihajal pa je iz El Pasa za imenovanje, za sodnika 5. okrožnega prizivnega sodišča v New Orleansu, čemur pa sta nasprotovala teksaška senatorja Kay Bailey Hutchinson in Philip Gramm. Težave je povzročal tudi predsednik Sodnega odbora Orrin Hatch. Ta je povzročil, da je sodnik Richard Paez čakal na svoje imenovanje kar štiri leta. Podobno težavo je imela kandidatka za sodnico Kathleen McCree-Lewis iz Detroita, ki naj bi bila prva črna sodnica na 6. okrožnem sodišču (Mason in McDonald 2000).

Demokratska stranka v svojih volilnih aktivnostih poudarja več za hispansko skupnost pomembnih aktivnosti, kot so: Medicare, zdravstvena reforma, zviševanje najnižje plače, financiranje izobraževanja, zaščito socialno-varnostnih programov, in izkazuje podporo delavskim sindikatom.

Hispanska skupnost je tako bila v volilnem letu 2000 v središču obeh največjih političnih strank. Hispansko volilno telo je v letu 2000 predstavljalo okoli 7% volilnega telesa. Obe stranki sta se hispanskemu volilnemu telesu posvetili posebno v Kaliforniji in na Floridi, kjer sta člane hispanske skupnosti nagovarjali tudi z oglasi v španščini. To ni presenetljivo za demokratsko stranko, ki ima med hispansko populacijo zgodovinsko podporo (De la Garza, DeSipio in Garcia 1992:

⁷⁵ Immigration and Naturalization Service

3). Ne glede na to je v letu 2000 republikanska stranka verjela, da lahko pri pridobivanju hispanških volivcev močno napreduje.

Volilne raziskave leta 1988 kažejo, da so hispanci večinoma glasovali za demokrasko stranko, skoraj enak odstotek je glasoval za demokrasko stranko na podlagi volilne raziskave leta 1998. V volilnem letu 2000 se je delež glasov hispanške skupnosti, namenjenih demokraski stranki, dvignil. Ne glede na večje napore republikanske stranke je podpora republikanski stranki od leta 1988 do leta 1998 padla, trend padanja pa je bilo zaznati tudi v letu 2000. Sorazmerno je hispanška skupnost v večji meri začela podpirati neodvisne stranke. Zgoraj navedeni pozivi republikanski stranki za večje aktiviranje hispanških volivcev so prav zaradi navedenih podatkov razumljivi.

Podpora hispanške skupnosti različnim političnim strankam			
politična stranka	1988	1998 (ANES) ⁷⁶	2000
demokrati	51,7%	51%	56,6%
republikanci	44,3%	37%	24,5%
druga stranka – neodvisni	3,9%	11%	13,2%
zavrnili odgovor- nobeno	0,1%	2%	4,6%
skupaj	100%	100%	100%

Vir: za leto 1988 – lastni izračuni na podlagi De la Garza, DeSipio, Garcia, Garcia in Falcon 1992: 126 ; za leto 1998 in 2000 - Alvarez in Bedola 2001: 21.

V nadaljevanju je izvedena primerjava med različnimi etničnimi skupinami znotraj hispanške populacije in njihovim odnosom do različnih političnih strank v različnih časovnih obdobjih. Glede na različna časovna obdobja se kaže tendenca ohranjanja deleža posamičnih etničnih skupnosti glede na to, katero politično stranko podpirajo na volitvah.

⁷⁶ American National Election Study

V letu 1988 med etničnimi skupinami izstopa kubanska skupnost, ki je kar štirikrat raje glasovala za republikansko stranko. Čeprav je odstotek podpore med kubansko skupnostjo padel, podatki LNPS kažejo še vedno prevladujočo podporo republikanski stranki. V letu 2000 se je podpora tej stranki v kubanski etnični manjšini celo dvignila. Na splošno je možno zaključiti, da je podpora glavnima političnima strankama med pripadniki hispanske skupnosti sorazmerno stabilna in v opazovanem obdobju ne kaže večjih odstopanj.

Pripadnost različnih etničnih skupin različnim političnim strankam						
politična stranka	Mehičani		Portoričani		Kubanci	
leto	LNPS	2000	LNPS	2000	LNPS	2000
demokrati	67,5%	67%	69,3%	64,4%	21,3%	16,2%
republikanci	13%	12,6%	15,8%	19,5%	66,7%	69,9%
druga stranka-neodvisni	13,5%	13,3%	6,8%	9,0%	11,0%	10,7%
zavrnili odgovor	6,1%	6,2%	8,1%	7,1%	1,0%	3,2%
skupaj	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Vir: De la Garza, DeSipio, Garcia, Garcia in Falcon 1992: 124;

Alvarez in Bedola 2001: 21.

Pri opazovanju podpore demokratični in republikanski stranki med hispansko skupnostjo je opaziti razliko tudi med pripadniki hispanske populacije, ki so bili rojeni v ZDA, in tistimi, ki so se rodili v tujini, se pravi med priseljenci prve in druge generacije. Zanimivo je, da hispanci, ki so bili rojeni v ZDA, bolj podpirajo demokratsko stranko, kot tisti, ki so bili rojeni v tujini, torej priseljenci prve generacije. Še večji razkorak je med podporo republikanski stranki, kjer hispanci,

rojeni v tujini, v večji meri podpirajo republikansko stranko. Hispanci, rojeni v tujini, tudi manj volijo neodvisne ali druge stranke, kar je možno povezati z manjšim poznavanjem političnega okolja, v katerega so se naselili.

Pripadnost različnim strankam glede na državo rojstva		
politična stranka	hispanci rojeni v ZDA	hispanci rojeni v tujini
demokrati	60,4%	52,3%
republikanci	18,8%	30,7%
druga stranka- neodvisni	14,8%	11,5%
zavrnilo odgovor – drugo	6,0%	5,5%
skupaj	100%	100%

Vir: Alvarez Bedola 2001: 21

5.4 *Hispansko predstavništvo*

Nekateri teoretiki poudarjajo, da je eden izmed pomembnih kazalcev položaja posamezne skupine v političnem sistemu prisotnost te skupine oz. število predstavnikov določene skupine, v izvoljenih telesih (Browning, Marshall in Tabb 1984). Z drugimi besedami, število izvoljenih predstavnikov posamezne etnične skupine lahko služi kot kazalec položaja etnične skupine v političnem sistemu. Izvoljeni predstavniki imajo tako možnost legitimizirati in braniti interese etnične skupine na političnem področju, naj bo to v šolskih odborih, mestnih svetih, državnih zakonodajnih telesih ali v kongresu in tako neposredno prispevajo k politični moči etnične skupine. Število izvoljenih predstavnikov etnične manjšine se v nadaljevanju lahko poveže s povečanim številom zaposlenih predstavnikov etnične manjšine med vladnimi uslužbenci, s povečanim številom zaposlenih hispanških učiteljev in odgovornejšo javno politiko do etnične manjšine. Zaradi navedenega ima število izvoljenih hispanških predstavnikov pomemben vpliv na sedanji in tudi prihodnji politični položaj hispanške skupnosti.

V obdobju zadnjih desetletij je opaziti rast števila hispanskih predstavnikov. Sodna določila in sprejem napredne zakonodaje v 60-ih letih, ki so bila rezultat gibanja za civilne pravice, so ustvarila pogoje, v katerih so se pojavili hispanski kandidati tudi v javni sferi. Te strukturne spremembe v političnem sistemu so bile kombinirane z etnično mobilizacijo hispanske skupnosti in z aktivnostmi skupin, kot so: Mehiško ameriško zakonodajno obrambni in izobraževalni fond, Južnozahodni volilno registracijski in izobraževalni projekt ter Portoriško zakonodajno obrambni in izobraževalni fond⁷⁷ (Moore in Pachon 1985, Pachon 1999). Kot rezultat so hispanski kandidati v 70-ih, 80-ih, in 90-ih letih, tako moški kot ženske, bili izvoljeni na vseh vladnih ravneh.

Hispanski izvoljeni ali imenovani predstavniki glede na vladno raven	
<i>zvezna</i>	
član kabineta	1
U.S. Senator	0
U.S. Representative	18
<i>državna</i>	
guverner	0
državni direktorji	8
državni zakonodajalci	187
<i>lokalna</i>	
deželni uradniki	375
občinski uradniki	1345
sodniki	493
šolski odbori	1291
posebna okrožja	128
skupaj	3845

Vir: Tomas Rivera Policy Institute 1999, National Directory of Latino Elected Officials

⁷⁷ Mexican American Legal Defense and Educational Fund, The Southwest Voter Registration and Education Project in Puerto Rican Legal Defense and Educational Fund

Od leta 1984 Izobraževalni fond Nacionalnega združenja izbranih in izvoljenih hispanških predstavnikov (NALEO)⁷⁸ izvaja raziskave hispanških izvoljenih ali izbranih predstavnikov na nacionalni ravni. Na podlagi njihovih podatkov so v letu 1999 hispanški izvoljeni predstavniki zasedali 3,845 javno izvoljivih položajev širom celotnih združenih državah Amerike. **Hispanški izvoljeni predstavniki so tako predstavljali manj kot 1 odstotek vseh, saj je takšnih položajev bilo več kot 513,2000.** Ne glede na to, da je to število sorazmerno majhno, je število hispanških predstavnikov v posameznih državah večje. V devetih državah živi 82% hispanške populacije in v njih je 97% vseh izvoljenih ali imenovanih hispanških predstavnikov. V Texasu, Kaliforniji ali Novi Mehiki pa je več kot 80% vseh izvoljenih hispanških predstavnikov.

Kljub občutni prevladi števila hispanških predstavnikov na jugozahodu Združenih držav Amerike, se je število hispanških predstavnikov povečalo tudi v drugih državah. Posebno v New Yorku (v mestu New York), New Jerseyu, Floridi (posebno v Dade County v Miamiu) in v Illinoisu, ki ima več hispanških prebivalcev kot Arizona, Kolorado in New Mexico, kjer je več kot 246 hispanških predstavnikov na vseh vladnih ravneh v zadnjih letih (Hero, Garcia, Garcia in Pachon 2000).

Odkar je bil v letu 1964 sprejet Zakon o civilnih pravicah je bilo v politično življenje vključenih več Američanov, hispanci so se pokazali kot pomembna politična moč tako na lokalnem, državnem in zveznem nivoju. Posebno pozornost so hispancem posvečali tudi predsedniški kandidati, saj so koncentrirani v petih ključnih državah: Kalifornija, New York, Florida, Texas in Illinois, torej v državah, ki skupaj predstavljajo skoraj polovico potrebne volilne večine za predsedniško izvolitev.

V nadaljevanju podajam pregled izvoljenih ali imenovanih hispanških predstavnikov glede na posamezne države, kjer je hispanških prebivalcev največ.

⁷⁸ National Association of Latinos Elected to Office

Hispanski izvoljeni predstavniki v različnih državah, 1999				
Arizona	264		Montana	2
California	762		Nebraska	2
Colorado	151		Nevada	3
Connecticut	24		New Jersey	51
Delaware	2		New Mexico	602
D.C.	1		New York	78
Florida	83		Ohio	2
Georgia	1		Oregon	2
Hawaii	1		Pennsylvania	5
Idaho	1		Rhode Island	2
Illinois	34		Tennessee	1
Indiana	7		Texas	1724
Kansas	3		Utah	2
Louisiana	5		Washington	10
Massachusetts	10		Wisconsin	2
Michigan	4		Wyoming	1
Minnesota	3		Skupaj	3845

Vir: Tomas Rivera Policy Institute, 1999

5.4.1 Arizona

Arizona je bila pomembno prizorišče boja demokratske stranke na predsedniških volitvah leta 2000. Število prebivalcev Arizone se je od leta 1990 do leta 2000 povečalo za skoraj milijon in pol, v tem povečanju je delež hispanske populacije predstavljal okoli 41,3%⁷⁹. V Arizoni se je po podatkih Naleoa tako celoten delež hispanskega prebivalstva dvignil z 20% v letu 1990 na 25% celotnega števila hispanske skupnosti. Rast hispanske skupnosti v opazovanem desetletju je znašala okoli 45%, medtem ko se je število prebivalcev Arizone povečalo za 40% (Naleo 2004).

Na volitvah v letu 2000 je bilo v Arizoni okoli 304 000 registriranih hispanskih volivcev, kar je predstavljal 16% celotnega števila registriranih volivcev (Naleo 2004). Po podatkih Naleoa, je v nadaljevanju navedeno, da je bilo od leta 1996 do leta 2003 opaziti povečanje števila izvoljenih hispanskih predstavnikov. V skupnem

⁷⁹ Leta 1990 je bilo 3.665 228 prebivalcev Arizone, v letu 2000 se je število povzpelo na 5.130 632. V desetih letih se je delež prebivalcev povečal za 1.465 404, od tega je bilo hispanskih prebivalcev 607 279 (Naleo 2004).

številu se je njihovo število povzpelo za okoli 21%, od tega večinoma na lokalni ravni. V letu 2000 je Arizono na predsedniških volitvah s tesno zmago dobil Georg W. Bush. Podatki za Arizono so predstavljeni v **Prilogi: Tabela 5**.

5.4.2 Florida

Florida je svoje število prebivalcev od leta 1990 do leta 2000 povečala za 3, 044 452 ljudi, med njimi je bilo 36% hispanskih prebivalcev⁸⁰. Na Floridi se je po podatkih Naleoa celoten delež hispanskega prebivalstva dvignil z 12% v letu 1990 na 16,8% v letu 2000, rast hispanske skupnosti v opazovanem desetletju je tako znašala okoli 70%⁸¹. Na Floridi je bilo od leta 1996 do leta 2003 opaziti povečanje števila izvoljenih hispanskih predstavnikov. V skupnem številu se je njihovo število povzpelo za okoli 28%, od tega večinoma na lokalni ravni. V letu 2000 je na predsedniških volitvah v Floridi z minimalno prednostjo nekaj glasov zmagal George W. Bush (Naleo 2004). Podatki za Florido so predstavljeni v **Prilogi: Tabela 6**.

5.4.3 Illinois

Illinois je svoje število prebivalcev od leta 1990 do leta 2000 povečal za 988 691 ljudi, med njimi je bilo 63% hispanskih prebivalcev⁸². Celoten delež hispanskega prebivalstva v Illinoisu se je dvignil z 8% v letu 1990 na 12,3% v letu 2000, rast hispanske skupnosti v opazovanem desetletju je tako znašala okoli 61% (Naleo, 2004).

V Illinoisu je bilo od leta 1996 do leta 2003 opaziti okoli 90-odstotno povečanje števila izvoljenih hispanskih predstavnikov, od tega večinoma na lokalni ravni. V letu 2000 je v Illinoisu na predsedniških volitvah zmagal demokratski kandidat Al Gore (Naleo 2004). Podatki za Illinois so predstavljeni v **Prilogi: Tabela 7**.

⁸⁰ Leta 1990 je bilo na Floridi 12,937 926 prebivalcev, leta 2000 pa 15,982378 prebivalcev.

⁸¹ Leta 1990 je bilo 1.574 143 hispanskih prebivalcev, leta 2000 pa 2.682 715, Naleo (2004).

⁸² Leta 1990 je bilo v Illinoisu 11.430 602 prebivalcev, leta 2000 pa 12.419 293 prebivalcev.

5.4.4 *Kalifornija*

Število prebivalcev Kalifornije se je od leta 1990 do leta 2000 povečalo za malo več kot 4 milijone, v tem povečanju pa je delež hispanske populacije predstavljal okoli 80%⁸³. V Kaliforniji se je po podatkih Naleoa tako celoten delež hispanskega prebivalstva dvignil s 25,8% v letu 1990 na 32% v letu 2000, rast hispanske skupnosti v opazovanem desetletju je tako znašala okoli 30%⁸⁴. V nadaljevanju je navedeno, da je bilo od leta 1996 do leta 2003 opaziti povečanje števila izvoljenih hispanskih predstavnikov. V skupnem številu se je njihovo število povzpelo za okoli 40%, od tega večinoma na lokalni ravni. V letu 2000 je Kalifornijo na predsedniških volitvah s tesno zmago dobil Al Gore s 53% (Naleo 2004). Podatki za Kalifornijo so predstavljeni v **Prilogi: Tabela 8**.

5.4.5 *Kolorado*

Število prebivalcev Kolorada se je od leta 1990 do leta 2000 povečalo za malo več kot 1 milijon, v tem povečanju pa je delež hispanske populacije predstavljal okoli 31%⁸⁵. V Koloradu se je po podatkih Naleoa (2004) celoten delež hispanskega prebivalstva dvignil s 13% v letu 1990 na 17% v letu 2000, rast hispanske skupnosti v opazovanem desetletju je tako znašala okoli 42,4%⁸⁶. V nadaljevanju je navedeno, da je bilo od leta 1996 do leta 2003 opaziti padec števila izvoljenih hispanskih predstavnikov. V skupnem številu se je njihovo število zmanjšalo za okoli 9,5%, od tega večinoma na lokalni ravni. V letu 2000 je na predsedniških volitvah v Koloradu tesno zmagal Georg W. Bush z 51%. Podatki za Kolorado so predstavljeni v **Prilogi: Tabela 9**.

⁸³ Leta 1990 je bilo 29,760 021 prebivalcev Kalifornije, v letu 2000 se je število povzpelo na 33,871 648. V desetih letih se je število prebivalcev povečalo za 4,111 627, od tega je bilo hispanskih prebivalcev 3,278 618 (Naleo 2004).

⁸⁴ Lastni izračuni na podlagi podatkov Naleoa (2004).

⁸⁵ Leta 1990 je bilo 3,294 394 prebivalcev Kolorada, v letu 2000 se je število povzpelo na 4,301261. V desetih letih se je število prebivalcev povečalo za 1,006 867, od tega je bilo hispanskih prebivalcev 311 299 (Naleo 2004).

⁸⁶ Lastni izračuni na podlagi podatkov Naleoa (2004).

5.4.6 *New Mexico*

Število prebivalcev New Mexica se je od leta 1990 do leta 2000 povečalo za nekaj več kot 300 000 prebivalcev, v tem povečanju pa je delež hispanske populacije predstavljal okoli 39%⁸⁷. V New Mexicu je bilo v letu 2000 okoli milijon prebivalcev hispanskega izvora. Po podatkih Naleoa, je v nadaljevanju navedeno, da je bilo od leta 1996 do leta 2003 opaziti okoli 3-odstotno povečanje števila izvoljenih hispanskih predstavnikov večinoma na lokalni ravni. V letu 2000 je v New Mexicu na predsedniških volitvah zmagal demokratični kandidat Al Gore (Naleo 2004). Podatki za New Mexico so predstavljeni v **Prilogi: Tabela 10**.

5.4.7 *New York*

Število prebivalcev države New York se je od leta 1990 do leta 2000 povečalo za okoli 1 milijon, v tem povečanju pa je delež hispanske populacije predstavljal okoli 66%⁸⁸.

V New Yorku se je celoten delež hispanskega prebivalstva dvignil z 12% v letu 1990, na 15,1% v letu 2000. Od leta 1996 do leta 2003 je v New Yorku opaziti 27-odstotno povečanje števila izvoljenih hispanskih predstavnikov. V letu 2000 je v državi New York na predsedniških volitvah zmagal Al Gore s 60% glasov (Naleo 2004). Podatki za New York so predstavljeni v **Prilogi: Tabela 11**.

5.4.8 *Teksas*

Število prebivalcev Teksasa se je od leta 1990 do leta 2000 povečalo za več kot 3.800000 prebivalcev, v tem povečanju pa je delež hispanske populacije predstavljal okoli 60%⁸⁹. V Teksasu je bilo v letu 2000 okoli 6 milijonov in pol prebivalcev hispanskega izvora (Naleo, 2004). Po podatkih Naleoa je navedeno, da je bilo od leta 1996 do leta 2003 opaziti 15-odstotno povečanje števila izvoljenih hispanskih

⁸⁷ Leta 1990 je bilo 1,515 069 prebivalcev New Mexica, v letu 2000 se je število povzpelo na 1,819 046. V desetih letih se je število prebivalcev povečalo za 303 977, od tega je bilo hispanskih prebivalcev 186 162 (Naleo 2004).

⁸⁸ Leta 1990 je bilo 17.990 455 prebivalcev New Yorka, v letu 2000 se je število povzpelo na 18.976 457. V desetih letih se je število prebivalcev povečalo za 986 002, od tega je bilo hispanskih prebivalcev 653 557 (Naleo 2004).

⁸⁹ Leta 1990 je bilo 16,986 510 prebivalcev Teksasa, v letu 2000 se je število povzpelo na 20,851 820. V desetih letih se je število prebivalcev povečalo za 3,865 310, od tega je bilo hispanskih prebivalcev 2,329.761 (Naleo 2004).

predstavnikov, od tega večinoma na lokalni ravni. V teksaškem predstavniškem domu so v letu 2004 predstavniki hispanske skupnosti predstavljali 45% vseh izvoljenih demokratskih predstavnikov (Naleo 2004). Podatki za Teksas so predstavljeni v **Prilogi: Tabela 12**.

6. Politične organizacije hispanske skupnosti

Za razumevanje hispanske populacije v ZDA je nujno tudi poznavanje političnih organizacij, ki jih je ta skupnost oblikovala. Bolj kot črnsko skupnost v ZDA hispansko skupnost zaznamuje raznolikost, kar je vzrok za nehomogenost skupine. To se kaže tudi v velikem številu političnih organizacij, ki so bile ustanovljene z zelo različnimi cilji. Na splošno hispanska skupina v ZDA podpira demokratsko stranko, tako v smislu registracije volivcev, kot tudi glede samih volitev, kljub temu pa njihove povezave z njimi niso tako močne in izražene kot v primeru črnske skupnosti. V veliko primerih hispanska skupnost nastopa kot interesno združenje, tako da je splošne opredelitve zelo težko podati.

Za razpoznavanje formalnega statusa organizacije, ločevanje med političnimi organizacijami in neprofitnimi združenji, je velikokrat pomembno tudi opazovanje njihovih finančnih virov. Stabilnost in moč finančnih virov je pokazatelj uspešnosti organizacije, saj je brez zadostnih finančnih sredstev težko financirati različne projekte. Veliko hispanskih organizacij prejema finančna sredstva Ministrstva za trgovino, Agencije za razvoj manjšinskega podjetništva⁹⁰ ter Ministrstva za dom, zdravje in socialne zadeve. Ob državnih virih so hispanskim organizacijam v pomoč pri zagotavljanju finančnih virov za delovanje tudi privatna sredstva, ki jih v večini primerov zagotavljajo velike gospodarske družbe, kot so: Ford Foundation, General Motors, Xerox, Phillip Morris in druge. Prepletanje različnih organizacijskih oblik je pogosto, saj so nekatere politične organizacije nastale iz mestnih ali zveznih

⁹⁰ Minoriti Business Development Agency

združenj in so zaradi tega tudi ohranile različne oblike delovanja, ki so jih imele prej, kot so različni centri pomoči (De la Garza 2003).

Politične aktivnosti so usmerjene tako na vplivanje na ameriško kot tudi na mehiško, kubansko in portoriško vlado. Cilji so postavljeni precej ambiciozno, glavna težava političnih organizacij pa je predvsem v njihovi razdrobljenosti in neenotnosti, ki izvira iz kraja imigracije, iz različnih političnih usmeritev, glede na politični položaj v državi, iz katere imigrantje izhajajo. Poleg tega so organizacije vodstveno šibke in so v preveliki meri odvisne od politične aktivnosti oz. pripravljenosti za politično delovanje posameznikov. Politične organizacije so v več primerih nastale kot rezultat politične aktivnosti ob posameznem problemu v določenem okolju, kjer so se zelo aktivirali posamezniki. Ti so prevzeli vodstveno vlogo, ob preoblikovanju iz združenja ali civilne iniciative v politično organizacijo pa so prevzeli njeno vodenje. Iztrošenost voditeljev ali spremenjene osebne okoliščine voditelja tako pripeljejo tudi do zamrtja političnega delovanja posamezne organizacije (Garza 2003).

V 19. in 20. stoletju je hispanska populacija razvila številne socialne in politične organizacije, s ciljem reševanja vprašanj svoje skupnosti. Večina od njih se je pojavila po II. svetovni vojni. Pri uresničevanju politične participacije je imela hispanska populacije pred seboj številne ovire. Te so se kazale v različnih ukrepih, kot so testi pismenosti, volilne takse ter socialna, izobrazbena in zaposlovalna segregacija. Kljub temu je ta skupnost z lobiranjem uspela v nekaterih državah sprejeti zaščitno zakonodajo, njeni predstavniki pa so uspeli zasesti tudi pomembne položaje. To se kaže predvsem v Teksasu, kjer hispanska skupnost predstavlja večinsko skupnost, največja politična participacija pa je tudi zaradi zgodovinskih razlogov in najštevilčnejše hispanske populacije v New Mexico. Najpomembnejši dosežki hispanske populacije pa so na območju celotnih ZDA nastali kot rezultat gibanja za civilne pravice⁹¹ (Garza 2003).

⁹¹ Civil Rights Movement

Najstarejša in najbolj množična organizacija hispanske skupnosti je **LULAC**⁹². Ustanovljena je bila 1929. leta in ima sedež v 34 državah. Njen cilj je združiti ukrepe in aktivnosti civilnih organizacij ter izboljšati položaj hispanske skupnosti. V zadnjih letih je sodelovala v številnih aktivnostih in bojkotih, ki so zajemala različna hispanska vprašanja. Kot tak primer lahko pojmuje pripravo bojkota verige trgovin H. E. Butt v Teksasu, ki je uporabljal diskriminatorne ukrepe pri zaposlovanju. Glavna aktivnost je finančna podpora izobraževalnim in zaposlovalnim programom hispancev. Lulac se aktivno vključuje v politično življenje. Aktivno spremljanja zakonodajo, ki bi lahko prizadela hispansko skupnost, v zadnjem času pa se ukvarja predvsem z aktivnim izobraževanjem hispanskih voditeljev⁹³. Lulac izdaja mesečnik Lulac News in prireja letne konference, kjer izbirajo nacionalne predstavnike (Lulac 2005).

The American G.I. Forum je bil ustanovljen 1948. leta, predstavljal je vodilo pri reševanju in opozarjanju v številnih primerih hispanskih vprašanj, med njimi je najbolj razpoznavna vloga pri reševanju veteranskega programa in pri zagovarjanju civilnih pravic. Rezultat njegovih aktivnosti in sodelovanja z Lulacom, je bila ustanovitev hispanskega veteranskega programa, ki je omogočal izobraževalne programe hispanskim veteranom⁹⁴. Na višku svojega delovanja je G. I. Forum imel predstavništva v 23 državah, v njem pa je bilo združenih okoli 20.000 članov (Vigil 1987). Kot priznanje dosežkom je bil ustanovitelj dr. Hecter Garcia iz Texasa nagrajen z ameriškim zveznim priznanjem American Medal of Freedom, ki mu ga je podelil predsednik Ronald Reagan 26. marca 1984. Forum izdaja mesečnik The Forumer in vsako leto organizira letne volilne konference.

The National Council of La Raza – NCLR je razširjena organizacija z več kot 100 pridruženimi članicami, katerih glavna usmeritev je povečana socialna pomoč in pomoč pri ekonomskem napredku hispancev. Deluje kot dopolnilna dejavnost

⁹² League of United Latin American Citizens. Zgodovinski nastanek organizacije je opisan v poglavju 3.2.1.

⁹³ Za izobraževanje hispanskih voditeljev so ustanovili LULAC Federal Training Institute, ob letni konferenci 2005 so izvedli celodnevni izobraževalni program voditeljev.

⁹⁴ Program je nosil naziv SER-Jobs for Progress in je bil del nacionalnega ekonomskega razvojnega programa.

oblikam javne in občinske pomoči. Oblikuje tudi posebne programe razvoja medijev, ki delujejo v prid hispanским vprašanjem. NCLR pomaga okoli 1 milijonu ljudem, izdaja mesečnik Agenda in ima letne konference. Njegovo osebje šteje okoli 40 zaposlenih, deluje v Chicagu, Phoenixu in Albuquerqueju (Garza 2003).

6.1 Organizacije mehiške skupnosti

Mehiški Američani so tesno povezani z demokratsko stranko. Tako kažejo podatki, da je v Arizoni 77% volivcev mehiških Američanov demokratov in samo 15% je republikancev. V isti državi je od vseh registriranih volivcev demokratov 43%, 45% pa jih je republikancev. Podoben položaj je v Kaliforniji, Texasu in Novi Mehiki, kjer je delež registriranih volivcev hispanških Američanov demokratske stranke med 75% in 85% (Hero 1992: 69).

Velika zastopanost mehiške skupnosti v demokratski stranki kaže, da se hispanška skupnost zaveda nujnosti podpiranja in vključevanja v večje nacionalne stranke, veliko število političnih organizacij mehiške skupnosti pa kaže na drug vidik, da te stranke niso uspele zastopati interesov mehiške skupnosti na ravni ZDA, ali državni ali mestni ravni v obsegu, ki bi zadoščal mehiški skupnosti. Mehiška skupnost se tako zaveda, da ima prav zaradi manjšega števila njenih pripadnikov v takšnih političnih strankah le omejen vpliv. Seveda so na večje število političnih organizacij mehiške skupnosti vplivali tudi zgodovinski razlogi.

6.1.1 Mestna in zvezna združenja

Večina organizacij mehiške skupnosti je osredotočena na vključevanje mehiških imigrantov v ameriški politični sistem. Kmečki del mehiških imigrantov je tako ustanovil **mestna in zvezna združenja**⁹⁵, katerih glavna naloga je povezovanje pravkar prispelih imigrantov v njihovo domačo skupnost (Zabin, Escala Rabada 1998, Leiken 2000, Garza 2003). Organizacije jim pomagajo v procesu

⁹⁵ Hometown Associations (HTAs),

prilaganja novemu okolju. V svojem razvoju so ta združenja kasneje oblikovala finančne fonde, za financiranje razvojnih projektov. V osnovi združenja niso bila politična, so pa s svojim delovanjem v zadnjem času postala tudi politično aktivna. Večina združenj je nastalo v 70-ih letih, nekatera tudi prej, v njihovem delovanju pa jih podpira mehiška vlada. Njihove aktivnosti so v glavnem usmerjene k zagovarjanju različnih imigracijskih projektov, ki bi pomagali obogatiti vsakodnevno življenje imigrantov (Leiken, 2000). Takšen primer je projekt Casa Guanajuato v Dalasu⁹⁶, katerega glavni namen je zmanjšati število mladih hispanskih pripadnikov druge generacije v pouličnih tolpah in povečanje njihovega kulturnega ponosa (Garza 2003: v, 56).

Zabin in **Escala Rabada** (1998), ki sta proučevala mestna združenja mehiške skupnosti v Los Angelesu, sta dodatno ugotovila, da ni povsem jasno, čeprav imajo organizacije velik vpliv na izboljšanje življenjskih pogojev Mehičanov, ali imajo mestna združenja tudi pomembno politično vlogo. Kljub temu Garza (2003) ugotavlja, da so se nekatera mestna združenja uspela preoblikovati v politične organizacije, kar pa postaja problem njihovega pravnega statusa.

Pravno so skupnosti večinoma registrirane kot neprofitne organizacije, ker pa povečujejo svoj politični vpliv in delovanje, morajo ob tem paziti, da ne izgubijo statusa neprofitnih organizacij. Da bi rešile zaplet, so nekatere med njimi ustanovile povezane profitne organizacije. Takšna je organizacija Zatacecan Federation v Los Angelesu, ki je v podporo politični kampanji Ricarda Montreala Avila za guvernerja, ustanovila politično organizacijo **The Civic Front**⁹⁷ (Garza 2003: v, 21).

Delovanje teh organizacij je v širši ameriški skupnosti uspelo povečati zavedanje širše skupnosti o problemih hispanske skupnosti, prav tako pa člani teh združenj predstavljajo bodoče člane v političnih združenjih in organizacijah hispancev.

⁹⁶ Projekt je predstavljal mladinski center, ki je nudil občolske dejavnosti, kot so učenje angleščine, karateja, plesa, pripravljali pa so tudi kulturne prireditve.

⁹⁷ Frente Civica

6.1.2 *Politične organizacije*

Politične organizacije sestavljajo večinoma ljudje, ki so že bili aktivni v Mehiki in so postali v poslovnem življenju v ZDA uspešni. Organizacije so večinoma aktivne v mestih in imajo manj članov kot združenja, ki večinoma združujejo kmetijske delavce. V posebnih pogojih imajo moč združevanja hispancev, saj imajo politične izkušnje in vodstvena znanja. Njihov glavni cilj je lobiranje v ameriškem kongresu, da bi sprejel zakonodajo, ki bi v čim večji meri omogočala nelegalnim imigrantom, da bi postali ameriški prebivalci⁹⁸. V primerjavi z združenji se politične organizacije hispancev organizirajo ne glede na kraj izvora imigracije, njihov glavni cilj pa je vplivanje na obe vladi, tako ZDA kot mehiško, da postavlja vprašanja imigracije čim večkrat na dnevni red, tako na notranjem političnem področju, kot tudi v medsebojnih stikih obeh držav (Garza 2003: vi).

Pri politični organizaciji **COMMO**⁹⁹ je vodstvo mestnega združenja prevzelo tudi vodstvo politične organizacije, tako da lahko v nekaj primerih govorimo tudi o smeri razvoja oz. rasti mestnih oz. zveznih združenj v oblike politične organizacije. Proces je tudi obraten, saj člani političnih organizacij aktivno delujejo v mestnih oz. zveznih združenjih (Garza 2003: 35).

Večina političnih organizacij izhaja iz specifičnih političnih okoliščin. Na primer, **CIME**¹⁰⁰ je bila ustanovljena novembra 1999 kot rezultat zelo nepriljubljenih ukrepov mehiške vlade, ko je ta dvignila takso za prihod vozil iz tujine z 11 \$ na od 400 \$ do 800 \$. Ta ukrep je neposredno prizadel mehiške Američane, saj so morali plačati takso vsakič, ko so obiskali svoja rodna mesta. Ukrep je povzročil združevanje mehiških emigrantov in združenj, nastanek CIME, ti so skupaj nastopili proti mehiški vladi (Garza 2003: 35).

⁹⁸ Predlog za to sta pripravila mehiški predsednik Vicente Fox in ameriški predsednik George Bush septembra 2001.

⁹⁹ Coordination of Mexican Organizations of the Midwest, predsednik COMMO je predhodno vodil združenje v San Luis Potosi v Chicagu, Association of Organizations from the state San Luis Potosi.

¹⁰⁰ International Coalition of Mexican Abroad

Politične organizacije imajo tako cilj vplivati na obe vladi, tako na vlado ZDA kot na mehiško vlado. Večina imigrantskih političnih organizacij mehiških Američanov želi svoj vpliv povečati ne le v ZDA, temveč tudi v Mehiki. Njihov cilj je pridobitev volilne pravice oz. dobiti možnost voliti na mehiških volitvah. Ambicioznost političnih ciljev teh organizacij predstavlja zahteva po 40 sedežih v zbornici namestnikov in 10 sedežih v senatu, ki bi pripadali mehiškim imigrantom.

Kljub temu skupnemu cilju ta ne omogoča združevanja mehiških političnih organizacij v ZDA. Te so še vedno razdeljene na različne politične organizacije, prvenstveno z vidika, kateri politični stranki v Mehiki so bliže. Tako so nekatere bliže levim strankam kot je Stranka demokratične revolucije ali **PRD**¹⁰¹, druge pa so bliže desni stranki Nacionalni akcijski stranki ali **PAN**¹⁰². Prav zaradi zavedanja, da je njihov politični vpliv ob takšni razdvojenosti manjši, je med temi strankami v zadnjem času prišlo do intenzivnega dialoga. Kot rezultat tega dialoga je decembra 2001 nastala nova politična organizacija Koalicija za politične pravice Mehičanov v tujini ali **CDPME**¹⁰³. Ta organizacija nima kot cilj samo vprašanja, kakšno zakonodajo bo sprejel mehiški kongres, temveč so njeni člani sprejeli tudi vsebinske okvirje, za kakšne rešitve določenih vprašanj bodo lobirali pri mehiških oblasteh na vseh ravneh, kar kaže na določen potencial teh organizacij v ZDA, da lahko ali bi lahko vplivale na posamezne zakonodajne rešitve v Mehiki, torej v tujini. Kljub temu politična razdeljenost političnih organizacij mehiških imigrantov glede na politično razdeljenost v Mehiki predstavlja glavno oviro pri združevanju teh političnih organizacij v ZDA (Garza 2003: 30).

Nekatere politične organizacije pa so prvenstveno umerjene v delovanje za izboljšanje položaja mehiške skupnosti v ZDA. To se kaže predvsem pri politični organizaciji Mehiški emigrantje za spremembe ali **MIMEXCA**¹⁰⁴. Organizacija je bila v osnovi ustanovljena za podporo politični kampanji Vincenta Foxa za predsedniške volitve leta 2000, kasneje je prerasla v stalno politično organizacijo,

¹⁰¹ Party of Democratic Revolution

¹⁰² National Action Party

¹⁰³ Coalition of the Political Rights of Mexican Abroad

¹⁰⁴ Mexican Immigrants for the Change

katere glavni cilj je vplivati na sprejem zakonodaje ZDA, ki bo omogočila urejanje zakonitega statusa nelegalnim mehiškim priseljencem. Ta organizacija nima le političnega cilja, temveč je njen cilj močno povezan tudi z zagotavljanjem različnih storitev mehiškim imigrantom v ZDA. To se kaže predvsem z ustanavljanjem različnih centrov namenjenih oblikovanju različnih pomoči pri vključevanju mehiških imigrantov v novo okolje (Garza 2003: 38).

6.1.3 Organizacije civilne družbe

Organizacije civilne družbe poskušajo zagotavljati čim več storitev mehiškim imigrantom v ZDA, v več primerih pa so povezane s katoliško cerkvijo. Glavna usmerjenost je k sodelovanju in organiziranju kampanj za obrambo imigrantskih pravic in k podpori ilegalni imigrantski amnestiji. Njihove storitve so v glavnem zagotavljanje pravne pomoči imigrantom, pomoč pri razvijanju njihovih zaposlitvenih sposobnosti in zagotavljanje dodatnega usposabljanja za delo. Večkrat nastanejo kot odziv na specifično situacijo, v kateri so imigrantje diskriminirani, kot takšen primer pa lahko navedemo Tepeyac Association¹⁰⁵ (Garza 2003: 40). Organizacije se uspešno bojujejo tudi proti nepravilni praksi hispancev in jo poskušajo prepovedati s pravnimi instrumenti, kot so posamezne tožbe, ki nato oblikujejo pravni red¹⁰⁶ (Garza 2003: 53). Organizacije so povezane tudi s civilnimi okoljevarstvenimi gibanji in imajo močan vpliv predvsem v občinah, posebno pa so uspešne v kriznih obdobjih, kot se je pokazalo v New Yorku, 11. septembra 2001 ob napadu na Svetovni trgovski center. Njihova največja slabost je, da temeljijo na delovanju posameznih karizmatičnih voditeljev in da lahko ob njihovem odhodu kmalu nehajo delovati.

¹⁰⁵ Tepeyac Association je nastala v New Yorku 1997. leta, ko je nek delodajalec hudo pretepel nelegalnega priseljenca. Po ostrem protestu hispanskega (mehiškega) jezuitskega duhovnika in drugih, ki so se zbrali ob njem v kampanji proti delodajalcu, je gibanje postalo stalno in je preraslo v združenje (Garza 2003: viii).

¹⁰⁶ V Chicagu je Hispanic Council sprožil in dobil tožbo proti podjetju Money-Gram, ki je zaračunavalo dodatne pristojbine za posredovanje denarja v Mehiko in druge države.

6.2 Organizacije portoriške skupnosti

Portoriška skupnost je po Vigilu (1987) najmanj politizirana hispanska skupnost. Zaradi posebnega statusa, ki ga imajo Portoričani, tudi ni razvila posebnih političnih organizacij. Portoričani so večinoma v mestu New York, kjer politično večinoma podpirajo demokratsko stranko. Falcón in Hanson-Sánchez (1996) ugotavljata, da je bil spremenjen odnos Portoričanov na povečano volilno telo opazen pri posameznih kandidatih tako pri demokratski kot pri republikanski stranki. Nista pa se stranki kot politični organizaciji posebej angažirali pri vključevanju problematike portoriške skupnosti (Falcón in Hanson-Sánchez 1996: 17).

O političnih organizacijah portoriške skupnosti v ZDA je posebno težko govoriti. Portoriško skupnost najbolj zaznamuje tesna vez s Portorikom in pričakovanja priseljencev, da se bodo nekoč vrnil v Portoriko. Pojmovanje začasnega statusa je tako najbolj otežilo razvoj političnih organizacij. V zgodnji fazi političnega angažiranja portoriške skupnosti so njihovi vodje, večinoma predstavniki manjših cerkva ali podjetniki, bili apolitični in se niso vključevali v volilni proces. V nadaljevanju se ti vodje niso razvili v politike, ki bi po izvolitvi nagradili okolje, okraje in volivce, ki so pripomogli k njegovi izvolitvi. Poleg tega je to načelo v zadnjem času pojmovano kot napačno, saj morajo izvoljeni predstavniki zagovarjati interese celotne skupnosti. Portoriška skupnost se je tako v oblikovanju političnega položaja prebila iz apolitičnega položaja v položaj, v katerem aktivno sodeluje v volilnem procesu. Ni pa bila sposobna oblikovati političnih organizacij, ki bi imele za osnovo etnično pripadnost (Jennings 1988).

Med organizacijami portoriške skupnosti je pomembna **Alianza Dominicana**, občinska organizacija, ki prvenstveno zagotavlja dodatne storitve za otroke in mlade družine v New Yorku. V zadnjih 13-ih letih, odkar je bila ustanovljena, je postala najpomembnejša organizacija portoriške skupnosti v ZDA. S svojim delovanjem skuša pretrgati spiralo revščine, otrokom pa omogočiti izpolnitev njihovih potencialov (National Directory of Hispanic Organizations 2001: 144).

6.3 Organizacije kubanske skupnosti

Kubanski Američani so svojo identiteto najmanj oblikovali na podlagi nacionalnosti, kar je vplivalo tudi na njihovo politično prepričanje in v nadaljevanju tudi na oblikovanje njihovih političnih organizacij (Suro 1998: 173). Po velikem priseljevanju v 80-ih letih je bilo opaziti tudi povečanje političnega delovanja kubanskih Američanov. Kljub temu je bilo njihovo politično angažiranje močno povezano s projekti, ki jih je takrat vodila republikanska vlada R. Reagana.

Najpomembnejša kubanska ameriška organizacija je **CANF**¹⁰⁷, ki je bila ustanovljena 1980. leta (Stepick in Stepick 2002, National Directory of Hispanic Organizations 2001). CANF je neodvisna neprofitna organizacija, ki se ukvarja s političnim in ekonomskim napredkom kubanskih ljudi, tako na Kubi kot v ZDA. Podpira koncept svobodne in demokratične Kube ter aktivnosti, ki zvišujejo javno zavedanje o težavah na Kubi. V tem pogledu lobiranja v ameriški politiki. CANF je lobiral za več projektov, med njimi za ustanovitev Radio José Martí, ki je bil postavljen na Kubi (Torress 1988: 90-92). CANF je zvezni vladi prav tako pomagal pri drugih projektih v tujini, ki se niso nanašali le na Kubo, kot je na primer podpora invaziji na Grenado, zbiranju sredstev za upornike v Angoli ... (Torress 1988: 92). Poleg CANF delujejo še večje organizacije, kot Independent and Democratic Cuba (CID), Federation of Cuban organizations of Illinois (FOCI) in Cuban Patriotic Council.

Večina kubansko ameriških organizacij se ne prišteva med politične stranke in v politiki delujejo bolj v smislu lobiranja. Njihove politične aktivnosti so v največji meri usmerjene v politične aktivnosti, ki bi spremenile politični sistem na Kubi. V političnem delovanju v ZDA v večini podpirajo republikansko stranko. Manjša neprofitna združenja, ki so nastala zaradi izbruha specifične situacije v ZDA, pa se ukvarjajo samo s političnim delovanjem, ki je usmerjeno v notranjo politiko ZDA. V takšnih primerih gre večinoma za razna lokalna gibanja, ki prerastejo v izražanje političnih zahtev in se politično angažirajo ob lokalnih volitvah.

¹⁰⁷ Cuban American National Foundation

7. Sodobni socialno-ekonomski trendi hispanske populacije in njihov vpliv na politično življenje Združenih držav Amerike

Sodobni socialni trendi kažejo na spremembe v hispanski populaciji in na vprašanja, na katera bodo morale politične stranke odgovoriti, če bodo želele povečati politično mobilizacijo hispancev. Sodobni socialno-ekonomski trendi se bodo odrazili tudi na politični participaciji te skupnosti v prihodnosti, kot so ugotavljali Hill in Leighley (1992) ter Hill, Leighley in Hinton-Andersson (1995). Sodobni socialno-ekonomski trendi hispanske populacije bodo imeli vpliv na širši politični položaj celotne hispanske skupnosti v ZDA, predstavljali pa bodo tudi ključna vprašanja ameriške notranje politike. Tako bodo vplivali tudi širše. Način reševanja problematike hispanske populacije oz. oblikovanje konkretnih politik bo tudi dejavnik, na podlagi katerega se bodo odločali ameriški volivci.

Vprašanje zaposlovanja tuje delovne sile je pomembno za vsako razvito državo, posebno za ZDA, ker je tesno povezano s priseljevanjem hispanske populacije. Odnos politike do imigrantov neposredno vpliva na notranjo politiko ZDA. Politične stranke si z določanjem odnosa do tega vprašanja želijo pridobiti hispanske volivce, ki imajo volilno pravico, še bolj pa računajo na tiste, ki bi jim z določenimi administrativnimi ukrepi podelili volilno pravico. Obsežna ilegalna imigrantska skupnost se ob spremembah lahko spremeni v odločujočo skupnost, ki bo imela neposreden vpliv tako na lokalne, državne, zvezne, kot tudi na predsedniške volitve. Povečana imigracija, kot je navedeno zgoraj, najbolj vpliva prav na manj izobraženo skupnost, to je na hispansko skupnost. Ob drastičnih spremembah bi tako povečano priseljevanje neposredno vplivalo na ekonomski položaj hispanske skupnosti, ki bi se kazalo v nižjih prihodkih hispanske skupnosti.

Pritisk na zmanjševanje plač se torej razlikuje glede na izobrazbene skupine in je večji na etnične skupine. Raziskave so pokazale, da je največjemu zmanjševanju letnih prihodkov zaradi migracije izpostavljena hispanska skupnost (Kochhar 2003).

Januarja 2004 je predsednik Bush (Bush 2004) predlagal **imigracijski načrt**, ki neposredno vpliva na trg dela. Plan ima tri komponente:

- Legalizacijo statusa približno 10 milijonom nelegalnim priseljencev, ki sedaj bivajo v ZDA z oblikovanjem začasne delavske vize, ki bi veljala 3 leta in bi jo bilo možno večkrat podaljšati.
- Začasne delavske vize bi bile na razpolago osebam, ki sedaj žive v tujini in jim je zaposlitev ponudil ameriški delodajalec. Plan ne določa število teh viz in številne ameriške delavce postavlja v neposreden tekmovalen položaj s potencialnimi tujimi delavci.
- Program začasnih delovnih viz bi omogočal potencialnim delavcem pridobitev statusa stalnega priseljenca s tem, da bi jim omogočal pridobiti zeleno karto, kar bi povzročilo celotno povečanje števila zelenih kart.

Ameriški urad za državljanstvo in priseljence¹⁰⁸ predvideva, da je v ZDA v letu 2000 bilo okoli 4,8 milijona ilegalnih mehiških priseljencev, legalnih mehiških priseljencev pa je bilo 9,2 milijona, kar je skoraj polovica. Če bi bili nelegalni priseljenci iz Mehike enako usposobljeni kot legalni mehiški priseljenci, bi ta nelegalna populacija zavzemala polovico od 7,4% izgube letnih prihodkov, ki jo imajo rojeni Američani, ki so opustili šolanje. Če pa bi bili nelegalni priseljenci slabše izobraženi od legalnih mehiških priseljencev, bi delež, ki vpliva na zmanjšanje višine letnih prihodkov neizobraženih rojenih Američanov, bil še večji (Borjas 2004). Ob tem Borjas opozarja, da je preteklo obsežno priseljevanje zmanjšalo plače delavcev in povečalo dobičke podjetjem, ki so zaposlovala priseljence.

¹⁰⁸ U.S. Citizenship and Immigration Service je del Department of Homeland Security

Zagovorniki programa, ki ga je predlagal predsednik Bush 2004, utemeljujejo program s tem, da bi cele panoge industrije izginile, če ameriški delodajalci ne bodo imeli dostopa do poceni tuje delovne sile. Kot dokaze navajajo, da v New Yorku opravlja delo taksistov okoli 82% voznikov, ki se niso rodili v ZDA, nasprotniki programa pa, da v Cincinnatiju in Detroitu to delo opravlja le okoli 10% voznikov, ki so bili rojeni izven ZDA (Borjas 2004).

Zaključimo lahko, da podpiranje odprte imigracijske politike ne vodi nujno neposredno v povečevanje politične moči stranke, ki bi to zagovarjala. Problematika je zapletena, kar se zaveda tudi politika, ki s korenitimi spremembami politike do tega vprašanja odlaša.

Oblike zdravstvenega varstva, dostopnost tega in povečanje finančnih izdatkov za zdravstveno varstvo je ob hkratnem staranju prebivalstva zelo pomembno notranje politično vprašanje ZDA. Zdravstveno varstvo hispanske skupnosti je nizko. To se odraža predvsem v nižjem zdravstven statusu in dostopnosti do zdravstvene oskrbe, ki jo ima hispanska skupnost.

Brown in Yu (2002: 241) navajata, da je brez zdravstvenega zavarovanja kar okoli 40% vse hispanske populacije, 53% jih je vključeno v zdravstveno zavarovanje na osnovi zaposlitve, 4% so vključeni v program Medicaid, ostali pa v privatne ali vladne zdravstvene zavarovalne programe. Med različnimi hispanskimi skupnostmi je najmanj zdravstveno nezavarovanih oseb med kubansko skupnostjo. Kot vzrok za to sta Brown in Yu (2002: 249) v raziskavi ugotovila, da podjetja, v katerih so zaposleni hispanski delavci, ne ponujajo zdravstvenega zavarovanja. Ne zadostno zdravstveno zavarovanje je pomembno tako za etnično skupnost kot za politiko. Za večino nezavarovanih oseb se namreč ugotavlja, da zaradi nizkih prihodkov ne more skleniti raznih oblik zdravstvenega zavarovanja.

Poleg tega Brown in Yu (2004: 237) ugotavljata, da ima hispanska skupnost še naslednjo značilnost, da veliko manj, kljub obstoječemu zavarovanju, obiskuje zdravnika, kar je posebno zaskrbljujoče pri otrocih. Posledice se po Hayes-Bautisti

(2002, 218) kažejo v tem, da imajo matere hispanskih otrok manjšo zdravstveno varstvo med nosečnostjo, kar pa po drugi strani ne vpliva na porodno težo otrok in njihovo stopnjo umrljivosti. Tudi splošna stopnja umrljivosti hispancev (Hayes-Bautista 2002: 223) kaže na povprečno stopnjo umrljivosti v ZDA. V proučevanju vzrokov umrljivosti hispancev se kaže večja stopnja umrljivosti kot pri beli populaciji zaradi diabetesa, virusa HIV oz. aidsa in umorov. Pri vseh treh vzrokih umrljivosti hispanska populacija še vedno močno zaostaja za črnsko populacijo v ZDA. Največjo stopnjo umrljivosti hispanska populacija beleži pri bolezni jeter, to je pri cirozi jeter, kar izhaja iz pivskih navad te populacije.

Kljub slabem zdravstvenem varstvu hispanska populacija dosega sorazmerno dolgo življenjsko dobo. Hayes-Bautista kot možni vzrok navaja hispansko kulturo, ki ima glavno vlogo pri obstoju »epidemiološkega paradoksa« pri hispanski populaciji (Hayes-Bautista 2002: 232). Ne glede na navedeno so nizki prihodki glavna ovira za večje vključevanje hispanske populacije v različne oblike zdravstvenega zavarovanja. Pomembno politično vprašanje je, kako poiskati ustrezne načine za večjo vključenost hispanske populacije.

V hispanski skupnosti igra pomembno vlogo **družina**. Sodobni trendi v hispanski skupnosti kažejo velike spremembe tudi v delovanju njihovih družin. Največji vzrok temu je plačano domače delo, ki ga hispanske ženske opravljajo na domu storitve, večinoma čiščenje hiš, varovanje otrok in opravljanje hišnih opravil. Kar 75% hispanskih žensk, ki opravlja domača dela, ima svoje otroke, od tega jih je 40% svoje otroke pustilo v državi, iz katere so se preselile (Hondagneu-Sotelo 2002, 266). Večina teh žena je v ZDA prišlo ilegalno in težijo po ureditvi legalnega statusa, ki omogoča tudi združitev z njihovimi otroki. Zaradi dolge časovne odtujenosti med materjo in otrokom prihaja do težav, posebno v družinah s slabšim socialnim stanjem. Po uvodnem zadovoljstvu z združitvijo z materjo se morajo kmalu soočiti z veliko odsotnostjo mater, ki so zadržane od doma zaradi dela, z manjšo pozornostjo matere, ki imajo tudi može (posebno če to niso njihovi očetje) in z nizkim socialnim statusom, ki ga ima družina v družbi. V nadaljevanju so ti otroci

v šolah manj uspešni in velikokrat postanejo pripadniki pouličnih tolpa (Hondagneu-Sotelo 2002: 259-273).

Navedene spremembe v družini vplivajo neposredno na slabši učni uspeh otrok. **Nizka stopnja izobrazbe** hispanski populaciji zagotavlja le stalni status delavcev v nizko plačanih poklicih. Dodatno je trende sprememb v izobrazbeni stopnji hispanskih otrok težko pričakovati, še vedno je okoli 50% učiteljev bele polti, na višjih stopnjah pa je odstotek belih profesorjev čez 70%, ki večinoma govorijo samo en jezik, čeprav je večina študentov hispanske populacije (Moll in Ruiz 2002). Dodatno se pri ohranjanju nizke stopnje izobrazbe navaja kot ključno vprašanje možnosti šolanja v materinem jeziku oz. uvajanja večjezikovnega izobraževanja. Praktične težave pri uvajanju večjezikovnega izobraževanja otrokom hispanske skupnosti ne omogočajo enakovredne možnosti učenja. To se je pokazalo pri uvajanju večjezikovnega poučevanja, ko hispanski učitelji niso v dovolj velikem številu izpolnjevali pogojev. K pomanjkanju hispanskih učiteljev so prispevale tudi reforme, ki so zmanjšale število otrok v razredih, kar je bila v osnovi dobra odločitev, imela pa je negativen vpliv na hispansko populacijo (Orfield 2002: 394, 395). K slabšemu učnemu uspehu hispanskih učencev so dodatno prispevali tudi testi iz angleščine, ki so bili ponekod uvedeni kot merilo šolskega uspeha in so povzročili, da so bili hispanski učenci v veliko odstotkih neuspešni. S hispansko izobrazbeno krizo se skuša spopasti tudi zvezni program Title I Program, ki do sedaj ni dosegel velikih sprememb in uspehov, saj so hispanske šole še vedno pod zelenimi standardi, minimalno opremljene in kadrovske na slabšem. Pričakovati je, da bodo hispanski starši z večjim angažiranjem v šolskih odborih uspeli uresničiti reforme, ki jih zvezna vlada in državne vlade podpirajo (Orfield 2002).

Izobraževanje hispanske skupnosti tako postaja pomembno politično vprašanje celotnih ZDA. Če v praksi ne bo napredka, bo hispanska skupnost v celoti zaostajala za večinsko skupnostjo. Spremembe se kažejo tudi na kulturnem področju. Nezmožnost mladih, da napredujejo v višji socialni razred, povzroča apatijo, večjo možnost jemanja nelegalnih substanc in občutek socialne ujetosti. Hispanski priseljenci prve generacije so želeli s svojo asimilacijo doseči višji ekonomski

položaj. Druga generacija obupava in ne najde vzvoda za spremembe. Življenje v getu postaja za mnoge mlade realnost, ki ji ne bodo uspeli pobegniti vse življenje. Pri mladih to povzroča poudarjanje etnične pripadnosti in pripadnosti getu ali poulični tolpi, začaran krog revščine in odvisnosti od socialnih pomoči (Suro 1998). Ob splošnem neuspehu mladih hispancev je nezaupanje v politiko vedno večje in pričakovati je, da ob takšnih trendih politična participacija hispanske skupnosti ne bo napredovala, kakor bi glede na število lahko.

8. Zaključne ugotovitve in preverjanje postavljenih hipotez

8.1 Zaključne ugotovitve

Hispanka etnična skupnost v ZDA je najhitreje rastoča etnična skupnost v ZDA, prihodnji demografski trendi kažejo, da bi lahko imela tudi pomemben vpliv na politično življenje ZDA. V sedanjem obdobju je hispanka skupnost deprivilegirana etnična skupnost in zelo zaznamovana z imigracijskimi vprašanji.

Obsežen problem politične participacije hispancev v ameriški družbi je povezan z njihovim zelo nizkim socialno-ekonomskim položajem. Maurilio Vigil (1987), Hero (1992), Verba in Nie (1972), Rosenstone in Hansen (1993), ki so proučevali politično participacijo hispancev, dokazujejo, da obstaja povezanost med socioekonomskimi kazalci, kot sta izobrazba in višina prihodkov, in ravno politične participacije. Rosenstone in Hansen (1993) sta ugotovila, da je za zmanjšanje politične participacije pomemben tudi upad institucij, ki mobilizirajo politično udejstvovanje.

Politično participacijo hispancev močno zaznamuje njihova različnost, ki izhaja iz zgodovinskih okoliščin naseljevanja hispanske populacije v ZDA. V nadaljevanju je hispanka skupnost v ZDA večinoma imigrantska skupnost, tako na obseg politične

participacije močno vplivajo tudi asimilacijske težnje skupnosti. Pomemben dejavnik politične participacije je, poleg nizkega socialno-ekonomskega položaja hispancev v ZDA, pripadnost hispanski etnični manjšini. Poznavanje jezika večinske skupnosti ni odločilno za politično participacijo, saj raziskave politične participacije med prvo in drugo ali tretjo generacijo priseljencev kažejo na manjšo politično participacijo zadnjih. Na podlagi navedenih raziskav v nalogi lahko ugotovimo, da je proučevanje vpliva socialno-ekonomskih dejavnikov na obseg politične participacije hispanske skupnosti precej obširno, v zadnjem desetletju pa so obsežne raziskave tudi drugih vidikov politične participacije.

Pričakovati je, da se socialno-ekonomski položaj hispancev tudi v prihodnosti ne bo bistveno izboljšal in da se bo politična participacija te skupnosti povečala. Ob demografskih projekcijah, ki kažejo na obsežno povečanje te skupnosti v ZDA, lahko predvidevamo, da se bo raven politične izključenosti ohranila, če ne tudi povečala, posebno pa na to kažejo raziskave, ki povezujejo imigrantsko vključenost in politično participacijo.

V nadaljevanju iz naloge izhaja, da so politične organizacije hispanske skupnosti precej razvite, vendar je zaradi različnosti hispanske skupnosti težko pričakovati oblikovanje enotne politične organizacije hispanske skupnosti. Kot ugotavljata Rosenstone in Hansen (1993), so politične organizacije s svojo mobilizacijsko dejavnostjo, dejavnik za povečanje politične participacije. Hispanska skupnost lahko pričakuje, da bodo politične organizacije večinske skupnosti pokazale večje mobilizacijske aktivnosti v okoljih, kjer ta etnična skupina tvori večinsko skupnost. Na JV ZDA se to že dogaja, obe prevladujoči politični stranki se aktivno ukvarjata s hispansko problematiko, mobilizacijske aktivnosti, usmerjene v hispansko skupnost, pa imajo tako pri demokrati kot tudi pri republikanski stranki.

Število hispanskih izvoljenih in imenovanih predstavnikov se povečuje, glede na povečan obseg te etnične skupine pa se ne beleži sorazmernega porasta hispanskih predstavnikov. Če lahko govorimo o obsežnem proučevanju hispanskega predstavnštva, pa ne moremo zaslediti proučevanja, koliko hispanskih kandidatov

je kandidiralo na izvoljive položaje in koliko jih je bilo nato izvoljenih. Na ravni celotnih ZDA bi to bilo zaradi obsežnosti podatkov verjetno precej težje, bi pa pričakovali, da bodo raziskave o tej problematiki potekale predvsem tam, kjer je hispanska skupnost najobsežnejša, torej na JV ZDA.

Hispanci so najrazličnejša skupina prebivalcev ZDA. Njihov izvor najdemo v okoli dvaindvajsetih različnih narodih. Prav tako so različne njihove izkušnje, ki jih imajo pri bivanju v ZDA. Nekateri hispanci lahko svoje družinske korenine iščejo več generacij nazaj v ZDA, na drugi strani so tisti, ki so se pravkar naselili v ZDA in predstavljajo prvo generacijo imigrantov. Prav vprašanje imigracije v veliki meri razdvaja hispansko skupnost, saj so vzroki za imigracijo in država imigracije temeljno vprašanje razlikovanja. Nekatere skupine so v ZDA imigrirale zaradi političnih, druge zaradi ekonomskih vprašanj.

Naslednji dejavnik razlikovanja je njihov ekonomski položaj, nekateri živijo pod pragom revščine, medtem ko so drugi napredovali do srednjega razreda. Pri hispanski populaciji je različen tudi jezik, večinoma govorijo španščino, nekateri pa govorijo samo angleščino, posebno tretje generacije priseljencev. Razlike močno vplivajo na politično obnašanje in politično združevanje hispanske skupnosti v celoti.

Ne glede na res številne razlike pa lahko zasledujemo tista **ključna vprašanja**, ki hispansko populacijo **združujejo** in ki bodo morda predstavljala tisti dejavnik, ki bodo vzpodbudila hispansko skupnost k večji politični participaciji.

Zakonodajca s področja izobraževanja in zakonodajca, ki pomaga družinam, ponavadi v hispanski skupnosti dobi veliko podporo. Večina hispanske populacije je močno naklonjena in podpira dvojezično izobraževanje, kot orodje pomoči otrokom, posebno imigrantskim otrokom, katerih znanje angleščine je zelo borno. Mnogo hispancev prav tako podpira imigracijske reforme, posebno zakone, ki se nanašajo na vprašanja urejanja statusa ilegalnih imigrantov. Vprašanja urejanja statusa imigrantov so v ZDA močno povezana z vprašanjem konkurenčnosti z ameriškimi

delavci. Nekatera določila Zakona o kontroli in reformi priseljevanja iz leta 1986¹⁰⁹ so med hispanko populacijo bila zelo kritizirana, prav zaradi represivnega učinka, ki ga bi ta lahko prinesel med hispanske delavce. Člen tega zakona, ki zelo sankcionira delodajalca, ki zaposluje ilegalne delavce, je bil v teoriji prikazan kot dobro orodje proti zaposlovanju ilegalnih delavcev. Hispanski aktivisti so temu močno nasprotovali zaradi sekundarnih učinkov, ki jih to določilo lahko ima na hispanske delavce z urejenim statusom, saj delodajalci ne bodo najemali hispanskih delavcev iz strahu, da imajo neurejen status, in ker je te dokumente lahko ponarediti. Njihova trditev se je izkazala za pravilno, saj je Zvezni urad za računovodstvo¹¹⁰ tri leta kasneje poročal, da je to določilo vodilo v diskriminacijo hispanskih delavcev. Na drugi strani so določila tega zakona, ki so dobila veliko podporo v hispanski skupnosti, bila vezana na program, ki je dovoljeval ilegalnim delavcem pridobitev legalnega statusa, če so ti lahko dokazali, da neprestano bivajo v ZDA od 1982. leta dalje.

Imigracijska zakonodaja in vprašanja povezana z omejevanjem in kontrolo ilegalnih priseljencev se zelo razlikujejo med političnimi strankami in njihovimi kandidati. Med njimi so najpogosteje: uvajanje osebne izkaznice in oblikovanje zveznega računalniškega registra delavcev, v katerem bi lahko delodajalci preverili pravni status delavcev. Med njimi so tudi omejevanje zdravstvenih in izobraževalnih koristi ilegalnim priseljencem in njihovim otrokom, kot ukrep, ki naj bi odvrčal ljudi od priseljevanja v ZDA. Med te predloge pa spadajo zahteve po razširitvi mejne kontrole in uporaba enot nacionalne garde v namene kontrole meje. Patrick Buchanan (skrajno desničarski predsedniški kandidat) je postavil najradikalnejšo zahtevo z izgradnjo zidu na meji med ZDA in Mehiko. Čeprav so koristi ilegalnih delavcev dokazane tudi za gospodarstvo ZDA, posebno v južnih kmetijskih območjih, se večina političnih kandidatov raje osredotoča na vprašanja omejevanja migracij.

¹⁰⁹ Immigrant Reform and Control Act - IRCA

¹¹⁰ General Accounting Office

Naslednje področje, ki združuje hispansko skupnost, je področje jezika. Do leta 1990 je kar sedemnajst držav sprejelo zakonodajo, v kateri prepoznava angleščino kot uradni jezik njihove države. V splošnem to pomeni, da je angleščina edini jezik, ki se lahko uporablja v uradnih dokumentih in uradnih postopkih države. V teoriji lahko to privede, da se strogo spoštovanje zakonodaje lahko odraža tudi v zakonskih težavah pri izvajanju dvojezičnega izobraževanja, kar bo neposredno prizadelo hispansko skupnost. Zakoni, ki uvajajo samo uporabo angleškega jezika, bi tako morali biti sprejeti samo na zvezni ravni, kar se do sedaj še ni zgodilo. Z vzponom konzervativizma se tudi to lahko spremeni.

8.2 *Preverjanje postavljenih hipotez*

Na podlagi LNPS in drugih raziskav sem v nalogi dokazala, da je politična participacija hispanske populacije v primerjavi z belo in črno populacijo manjša. Med socialnim položajem hispanske skupnosti in njeno politično participacijo obstaja pozitivna korelacija. Volilna udeležba hispanske skupnosti je nizka, število izvoljenih hispanskih kandidatov pa je v primerjavi z demografskimi trendi hispanske skupnosti manjše. Iz naloge izhaja, da je glavni razlog nizke politične participacije pripadnost etnični manjšini, ki je po svojem izvoru večinoma imigrantska, da pa je treba pri proučevanju upoštevati tudi druge dejavnike.

Iz naloge izhaja, da se je hispansko predstavništvo povečevalo s povečevanjem števila hispancev, posebno je to vidno v državah na JV ZDA, kjer je delež hispanskih prebivalcev največji, največ pa je tudi hispanskih predstavnikov, kljub temu pa se število hispanskih predstavnikov ne povečuje skladno s povečanjem števila hispancev. Hispanske organizacije so se v teh okoljih tudi najbolj razvile in so povečale svoj vpliv.

Na podlagi navedenih raziskav v nalogi izhaja, da različne oblike združevanja omogočajo večjo politično participacijo predvsem s svojo mobilizacijsko funkcijo. To ni omejeno le na politične organizacije, k večji politični participaciji hispanske

skupnosti prispevajo tudi druge oblike združevanja, ki so pri hispanski skupnosti precej razvite. Proučevanja vpliva hispanskih političnih organizacij na politično participacijo hispanske skupnosti ni zaslediti.

Hispanka skupnost v ZDA ni oblikovala enotnega političnega združenja hispanske skupnosti, ki bi zastopalo enotne interese hispanske skupnosti. Enotno politično združenje bi hispanski skupnosti omogočalo optimizacijo političnega nastopanja in bi rešilo problem zastopanja interesov in vprašanj hispanske skupnosti. Mobilizacijske aktivnosti prevladujočih političnih strank, usmerjene k hispanski skupnosti, so vedno bolj prisotne, vendar se kaže, da hispanske skupnosti ne morejo vzpodbuditi k večji politični participaciji. Na problematiko kažejo raziskave, ki ugotavljajo, da je politična participacija druge in tretje generacije hispanskih imigrantov nižja.

Nizka politična participacija hispanske skupnosti je vidna v nizki volilni udeležbi na volitvah, ki zelo odstopa v primerjavi z belo populacijo ZDA. Nizka politična participacija se kaže tudi v majhnem številu izvoljenih kandidatov, saj hispanski predstavniki v ZDA zasedajo le 1% vseh izvoljivih in imenovanih pozicij. Iz naloge je razvidno, da je nizka politična participacija hispanske skupnosti posledica kombinacije več dejavnikov in dejstva, da je večinoma imigracijska skupnost in da imajo njeni pripadniki nizek socialno-ekonomski položaj.

9. Literatura

1. **Adam** Frane (1987): *Politična participacija kot sestavina kvalitete življenja*, ISU (poročilo), Družboslovne razprave, Let. 8, št. 12 (1991), str. 102-117
2. **Ainslie** Ricardo C. (2002): *The Plasticity of Culture and Psychodynamic and Psychosocial process in Latino Immigrant Families*, v *Latinos Remaking America*, Chapter 14, David Rockefeller Center for Latin American Studies Harvard University in University of California Press.
3. **Alvarez** Michael R. in **Bedolla** Lisa García (2001): *The Foundations of Latino Voter Partisanship: Evidence from the 2000 Election*, Western Political Science Association, Las Vegas, Nevada.
4. **Barrera** Mario (1979): *Race and Class in the Sourdwest: A Theory of Racial Inequality*, University of Notre Dame Press.
5. **Barrera** Mario (1985): *The Historical Evolution in Chicano Ethnic Goals, Race Relations Abstracts 10, no. 1: 1-48.*
6. **Blais** André (2000): *To vote or not to vote?: the merits and limits of rational choice theory*, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh.
7. **Borjas** George J. (2004): *Increasing the Supply of Labor Through Immigration-Measuring the impact on native-born Workers*, Center for Immigration Studies, Washington.
8. **Brezovšek** Marjan (1995): *Politična participacija*, Teorija in Praksa, XXXII, 3-4, 199-211
9. **Brown** Richard in **Yu** Hongjian (2002): *Latinos' Access to Employment-based Health Insurance*, v *Latinos Remaking America, Chapter 11*, David Rockefeller Center for Latin American Studies Harvard University in University of California Press.
10. **Calvo** Maria in **Rosenstone** Steven. J. (1989): *Hispanic Political Participation*, Southwest Voter Research Institute, San Antonio, Texas.
11. **Camarota** Steven. A. (1998): *The Wages of Immigration*, Center for Immigration Studies, Washington.
12. **Dahl** Robert (1961): *Who Governs?*, New Haven, Yale University Press.
13. **Dahl** Robert (1998): *Democracy and Its Critics*, New Haven, Yale, University press.
14. **De la Garza** Rodolfo O., **DeSipio** Louis, **García** F. Chris, **Garcia** John in **Falcon** Angelo (1992): *Latino Voices- Mexican, Puerto Rican & Cuban perspectives on American Politics*, Westview, Colorado.
15. **De la Garza** Rodolfo O. (1992): *Latino Voices: Mexican, Puerto Rican, and Cuban Perspectives on American Politics*. Boulder: Westview Press.

16. **De la Garza** Rodolfo O. (2000): *Latinos and the National Interest – Introduction*, Rowman & Littlefield.
17. **De la Garza** Rodolfo O. (2003): *Looking backward moving forward: Mexican organizations in the U. S. as agents of incorporation and dissociation*, The Tomás Rivera Policy Institute, Claremont.
18. **De la Garza** Rodolfo O. (2004): *Latino politics*, Annual Review of Political Science, Vol.7: 91-123, (May).
19. **De Sipio** Louis (1996): *Counting on the Latino Vote: Latinos As a New Electorate*, Charlottesville, University Press of Virginia.
20. **Falcón** Angelo in **Hanson-Sánchez** Christopher. (1996): *Latino Imigrants an Electoral Participation (Puerto Ricans, Dominicans and South Americans in tne New York City Political System)*, PRLDEF Institute for Puertorican policy, New York.
21. **Falicov**, C. J. (2002). *Ambiguous Loss- Risk and Resilience in Latino Immigrant Families*, v Latinos – Remaking America, David Rockefeller Center for Latin American Studies Harvard University in University of California Press.
22. **Fox** Geoffrey (1997): *Hispanic Nation - Culture, Politics, and the Constructing of Identity*, University of Arizona Press.
23. **García** F. Chris (1997): *Pursuing Power. Latinos and the Political System*, Notre Dame, Notre Dame Press.
24. **García** F. Chris (1991): *Latinos and Politics: A Selected Research Bibliography*, Austin, Center for Mexican American Studies, University of Texas at Austin.
25. **García** F. Chris in **De la Garza** Rodolfo (1977). *The Chicano Political Exparience*. N. Scituate, Mass.: Duxbury Press.
26. **Griego** Manuel Garcia (1998): *The Bracero Program*, Mexico-United States Binational Migration Study, U. S. Coomission on Immigration Reform and Mexican Ministry of Foreign Affairs, Texas, Morgan Printing Austin.
27. **Guerra** Fernando (1998): *Latino politics in California: the necessary conditions for success*, Racial and Ethnic Politics in California, Berkeley, California.
28. **Guittierrea** Jose Angel (2000): *The End of the White Electoral Domination in Houston, Texas*, Center for Mexican American Studies, University of Houston.
29. **Hayes-Bautista** David E. (2002): *The Latino Health Research Agenda for the Twenty-first Century*, Berclay, California, University of California Press.
30. **Hero** Rodney E. (1992): *Latinos and the U. S. Political System: Two-Tiered Pluralism*, Philadelphia, Temple University Press.
31. **Hero** Rodney E. (1998): *Faces of Inequality*, Oxford University Press, New York.

32. **Hill** Kim Quaile in **Leighley** Jan E. (1992): *The Policy Consequence of Class Bias in State Electorates*, American Journal of Political Science 36: 351-65.
33. **Hill** Kim Quaile, **Leighley** Jan E. in **Hinton-Andersson** Angela (1995): *Lower class Mobilization and Policy Linkage in the U. S. States*, American Journal of Political Science 39: 75-86.
34. **Hondagneu-Sotelo** Pierrette (2002): *Families on the Frontier*, Berclay, California, University of California Press.
35. **Hundsdofer** Tim (2003): *Latino/a Politics in Colorado*, University of Colorado.
36. **Jaeger** David. (1996) "*Skill Differences and the Effect of Immigrants on the Wages of Natives.*" U.S. Bureau of Labor Statistics Working Paper No. 273. (march 1996).
37. **Jennings** James (1988): *The Puerto Rican Community*, Notre Dame, University of Notre Dame Press.
38. **King** Desmond S. (2000): *Making Americans: immigration, race and the origins of the diverse democracy*, Harvard University Press.
39. **Kochhar** Rakesh (2003): *Job Lost, Job Gained: The Latino Experience in the Recession and Recovery*, Pew Hispanic Center, Washington D.C..
40. **Leighley** Jan E. (2001): *Strenght in Number? The Political Mobilization of Racial and Ethnic Minorities*, Princeton, Princeton University Press.
41. **Leighley** Jan E. (2002): *Race, Ethnicity and Electoral Mobilization: Where's the Party?*, Program in American Democracy, University of Notre Dame.
42. **Leiken** Robert S. (2000): *The Melting Border, Mexico an Mexican Communities in the United States*, Washington D. C., Center for Equal Opportunity.
43. **Lindblom** Charles E. (1980): *The Policy – Making Process*, Englewood Cliffs, Prentice Hall, New York.
44. **Linton** April (2002): *Spanish for Americans? The politics of bilingualism in the United States*, University of Washington, Washington D. C..
45. **Lowell** Lindsay B. in **Suro** Roberto (2002): *The improving educational profile of Latino immigrants*, Pew Hispanic Center, Washington D.C..
46. **Mac Manus** Susan in **Cassell** Carol A. (1982): *Mexican – Americans in City Politics: Participation, Representation and Policy Preferences*, The Urban Interest 4:57-69.
47. **Milbrath** Lester W. (1965): *Political participation: how and why do people get involved in politics?*, Rand Mc Nally, Chicago.
48. **Mines** Richar, **Boccalandro** Beatriz in **Gabbard** Susan (1992): *The Latinization of U. S. Farm Labor*, NACLA Report on the Americas Vol. XXIX, No 3, (Nov/Dec).
49. **Moll** Luis in **Ruiz** Richard (2002): *The Schooling of Latino Children*, v Latinos: Remaking America (362-374). Berekley, California, University of California Press.

50. **Orfield** Gary (2002): *Commentary, v Latinos remaking America*, Berclay, California, University of California Press.
51. **Pachon** Harry P. (1992): *The Latino Vote in 1992*, Washington, DC: National Association of Latino Elected and Appointed Officials (Naleo) Education Fund.
52. **Pachon**, Harry P., **DeSipio** Louis, **Noriega** Chon A. in **De la Garza** Rodolfo O. (2000): *Still Missing: Latinos In an OUT of Hollywood*, The Tomás Rivera Policy Institute.
53. **Powell** Bingham Jr. (2004): *Political Representation in Comparative Politics*, Annual Review of Political Science, Vol. 7 (May).
54. **Ramarkishnan** S. Karthic in **Espenhade** Thomas J. (2000): *Immigrant Incorporation and Political Participation In The United States*, The Center for Migration and Development, Princeton University.
55. **Ramirez** Ricardo (2001): *Latino Political Incorporation in California, 1990-2000*, University of California, Berkeley.
56. **Rawlings** Steve W. in **Saluter** Arlene. F. (2004). *Household and Family Characteristis: March 1994*, US Bureau of the Census, Current Population Reports, P20-483, US Government Printing Office, Washinton D.C..
57. **Rosenstone** Steven in **Hansen** John Mark (1993): *Mobilization, Participation and Democracy in America*, New York, Macmillan.
58. **President's Advisory Commission on Educational Excellence for Hispanic Americans** (2003). *From Risk to Opportunity – The Final Report*, Washington D.C..
59. **Samora** Julijan in **Vandel** Simon Patricia (1977): *The History of Mexican American*, University of Notre Dame Press.
60. **Sassen** Saskia (1992): *Why Migration?*, NACLA Report on the Americas Vol. XXVI, No 1, (July).
61. **Stepick** Alex in **Stepick** Carol Dutton (2002): *Power and Identity: Miami Cubans*, California, University of California Press.
62. **Stone** Clarence N., **Whelan**, Robert K. in **Murin**, William J. (1996): *Urban Policy and Politics in a Bureaucratic Age*, Englewood Cliffs, Prentice Hall, New York.
63. **Suro**, Roberto (1998): *Strangers among us - Latino Lives in a Changing America*, Vintage Books, New York.
64. **Suro** Roberto in **Passel** Jeffrey S. (2003): *The Rise of the Second generation: Changing Patterns in Hispanic Population Growth*, The Pew Hispanic Center.
65. **The Pew Hispanic Center** (2002): *National Survey of Latinos: The Latino Electorate*, The Pew Hispanic Center/Kaiser Family Foundation, Washington D.C..
66. **Torress** Maria de los Angeles (1988): *From Exiles to Minorities: The Politics of Cuban Americans*, Notre Dame, University of Notre Dame Press

67. **U. S. Census Bureau** (2000)
68. **U. S. Commission on Immigration Reform in Mexican Ministry of Foreign Affairs** (1998): *Migration Between Mexico and the United States: Binational Study*, Morgan Printing, Austin, Texas.
69. **Verba** Sidney in **Nie** Norman H. (1972): *Participation in America: Political Democracy and Social Equality.*, Harper & Row, Publishers, New York, Evanston, San Francisco .
70. **Verba** Sidney, **Nie** Norman H. in **Kim** Jae-On (1978): *Participation an political Equality*, Cambridge, Cambridge University Press.
71. **Verba** Sidney, **Scholzman** Kay Lehman in **Brady** Henry (1995): *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*, Cambridge, Harvard University Press.
72. **Vigil** Maurilio E. (1987): *Hispanics in American politics*, University Press of America.
73. **Weintraub** Sidney (1998): *IRCA and the Facilitation of U. S.-Mexico Migration Dialogue*, v Mexico-United States Binational Migration Study, U. S. Coomission on Immigration Reform and Mexican Ministry of Foreign Affairs, Texas, Morgan Printing Austin.
74. **Yinger** Milton J. (1985): *Assimilation in the United States: The Mexican-Americans*, Washington D. C., Urban Institute Press.
75. **Zittel** Thomas (2003): *Participatory Democracy and Political Participation*, Joint Sessions of Workshops of the European Consortium of Political Research, Edinburgh.
76. **Zabin** Carol, **Escala Rabada** Luis (1998): *Mexican Hometown Association an Mexican Immigrant Political Empowerment in Los Angeles, Washington D.C., The Aspen Institute.*
77. **Zentella** Ana Celia (2002): *Latin@Languages and Idetities, v Latinos remaking America*, Berclay, California, University of California Press.

DRUGI VIRI:

1. **Berinsky** Adam J. in **Mandelberg** Tali (2005): *The Indirect Effects of Discredited Stereotypes in Judgments of Jewish Leaders*, American Journal of Political Science, Vol. 49, No. 4, October 2005, Pp. 845–864. Dostopno na: <http://web.mit.edu/berinsky/www/stereotype.pdf> (6. 11. 2005)
2. **Buchanan** Pat : *Protecting America's borders- immigration reform 2000*. Dostopno na: <http://www.buchanan.org/000-c-immigration.html> (26. 8. 2003)
3. **Bush** George : *Statement on Signing the Immigration Act of 1990*, (29. 11. 1990), George Bush Presidential Library and Museum. Dostopno na: <http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90112910.html> (26. 8. 2003)
4. **Bush** George W.: *President Discusses American Dream*, Remarks by the President Via Satellite to the League of United Latin American Citizens Annual Convention. Dostopno na: <http://usinfo.state.gov/usa/diversity/s070804.htm> (27. 4. 2004)

5. **Camarota** Steven A. in **McArdle** Nora (2003): *Where Immigrants Live: An Examination of State Residency of Foreign Born by Country of Origin in 1990 and 2000*, Washington, D.C.: Center for Immigration Studies. Dostopno na: <http://www.cis.org/articles/2003/back1203.html> (21. 9. 2004)
6. **Census 2000** (2001): *Celotni podatki*. Dostopno na: <http://www.census.gov/main/www/cen2000.html> (27. 7. 2004)
7. **Census 2000** (2001): *Paints Statistical Portrait of the Nation's Hispanic Population*. Dostopno na: <http://www.census.gov/Press-Release/www/2001/cb01-81.html> (27. 7. 2004)
8. **Crawford** James (1997): *Best Evidence: Research Foundations of the Bilingual Education Act*, Washington, DC: National Clearinghouse for Bilingual Education. Dostopno na: <http://www.ncela.gwu.edu/pubs/reports/bestevvidence/index.htm> (5. 10. 2005)
9. **Crawford** James (2002): *Bilingual Educational Act 1968 – 2002*. Dostopno na: <http://ourworld.compuserve.com/homepages/JWCRAWFORD/T7obit.htm> (4. 10. 2005)
10. **Duignan** Peter (1998): *Bilingual Education: A Critique*. Dostopno na: <http://www-hoover.stanford.edu/publications/he/22/22a.html> (13. 10. 2005)
11. **GAO**: *Immigration Reform: Potential Impact on West Coast Farm Labor 1989*. Dostopno na: <http://www.gao.gov/docsearch/abstract.php?rptno=HRD-89-89> (26. 8. 2003)
12. **Garcia** Maria - Cristina (2004): *Hispanic – Americans: an under-represented group in American politics*, American Studies today, United Kingdom, Liverpool, 2004. Dostopno na: <http://www.americansc.org.uk/Online/garcia.htm> (22. 9. 2003)
13. **Guzman** Betsy (2001): *Census 2000 Paints Statistical Portrait of the Nation's Hispanic population*, U.S. Census Bureau. Dostopno na: <http://www.census.gov/Press-Release/www/2001/cb01-81.html> (23. 9. 2003)
14. **Congressional Hispanic Caucus Institute** (2001). *National Directory of Hispanic Organizations*. Dostopno na: http://www.chci.org/publications/pdf/directory/nat_directory'01.pdf (23. 9. 2004)
15. **Hernandez** Andy, **Medrano** Laura Barbarena in **Mejia** Patricia (2001): *The Latino vote in 2000, 2002 and 2004*, The United States Hispanic Leadership Institute, Chicago. Dostopno na: <http://www.hispaniconline.com/pol&opi/report/Latinoreport.pdf> (2. 5. 2005)
16. **Lawrence** Jill (2002): *Both Parties Are Pursuing Hispanic Voters*, USA TODAY. Dostopno na: <http://www.jessejacksonjr.com/issues/i080102597.html> (29. 7. 2004)
17. **LULAC** (2005): *Pregled aktivnosti LULAC*. Dostopno na: <http://www.lulac.org/index.html> in <http://www.lulac.org/programs.html> (1. 6. 2005)
18. **LULAC** (2005): *Program letne konference Lulac 27. junij do 2. julij 2005 Little Rock, Arkansas*. Dostopno na: <http://www.lulac.org/events/convention/agenda.pdf> (1. 6. 2005)

19. **Mason, J., McDonald, G.** (2000). *Clinton Hints GOP Foils Judicial Diversity*. Houston Chronicle. June 20, 2000.
20. **NALEO**, Educational Fund (2004): *Latinos in Congress and State Houses after election 2004: a State-by-State summary*. Dostopno na: http://www.naleo.org/PRA/Post_Election_Profile_2004.pdf (18. 1. 2005)
21. **NALEO**, Educational Fund (2004): *Latino Election Profiles*. Dostopno na: <http://www.naleo.org/PRA/PRAelec2004.htm> (18. 1. 2005)
22. **Nieves Angel David**: *Latino/a USA: Redefining Race & Nation in a post-Industrial America*. Dostopno na: http://www.pbs.org/mattersofrace/essays/essay1_latino_usa.html (23. 5. 2004)
23. **Population Reference Bureau**: Population Buletin, Vol 38, No 3, Washington 1983
24. **Republiška volilna komisija**: Dostopno na: <http://www.gov.si/rvk/> (12. 2. 2005)
25. **Smith James P.** in **Edmonston Barry** (1997): *The New Americans, Economic, Demographic, and Fiscal Effects of Immigration*, Panel on the Demographic and Economic Impacts of Immigration, Committee on Population and Committee on National Statistics, Commission on Behavioral and Social Sciences and Education, National Research Council, TABLE 3.2 Fertility Estimates for U.S. National Population Projections by Race/Ethnicity and Immigrant Generation, 1995-2050 National Academy Press, Washington, D.C.. Dostopno na: <http://books.nap.edu/books/0309063566/html/index.html> (27. 7. 2004)
26. **U. S. Bureau of the Census**: Foreign-Born Population in the United States: 2000, Washington DC. Dostopno na: <http://www.census.gov/population/www/socdemo/foreign/ppl-145.html> (25. 7. 2004)
27. **U. S. Election Assistance Commission** (2005): The Impact of the National Voter Registration Act, 2003-2004., Dostopno na: http://www.eac.gov/election_resources/NVRA-2004-Survey.pdf (13. 9. 2005)
28. **U. S. Equal Employment Opportunity Commision** (2001): *Job Patterns for Minorities and Women in private industry*, 2001. Dostopno na: www.eeoc.gov/stats/jobpat/2001/index.html (25. 7. 2004)
29. **U. S. Immigration information**. *Immigration Reform and Control Act of November 6, 1986 (IRCA)* Comprehensive immigration legislation. Dostopno na: <http://uscis.gov/graphics/shared/aboutus/statistics/legishist/561.htm> (23.7.2004) in *Immigration Act of November 29, 1990*. dostopno na: <http://uscis.gov/graphics/shared/aboutus/statistics/legishist/568.htm> (23.7.2004)
30. **U. S. Information Agency (1999)**: *Changing America: The United States Population in Transition*, Electronic Journal of the U.S. Information Agency, Volume 4, Number 2, June

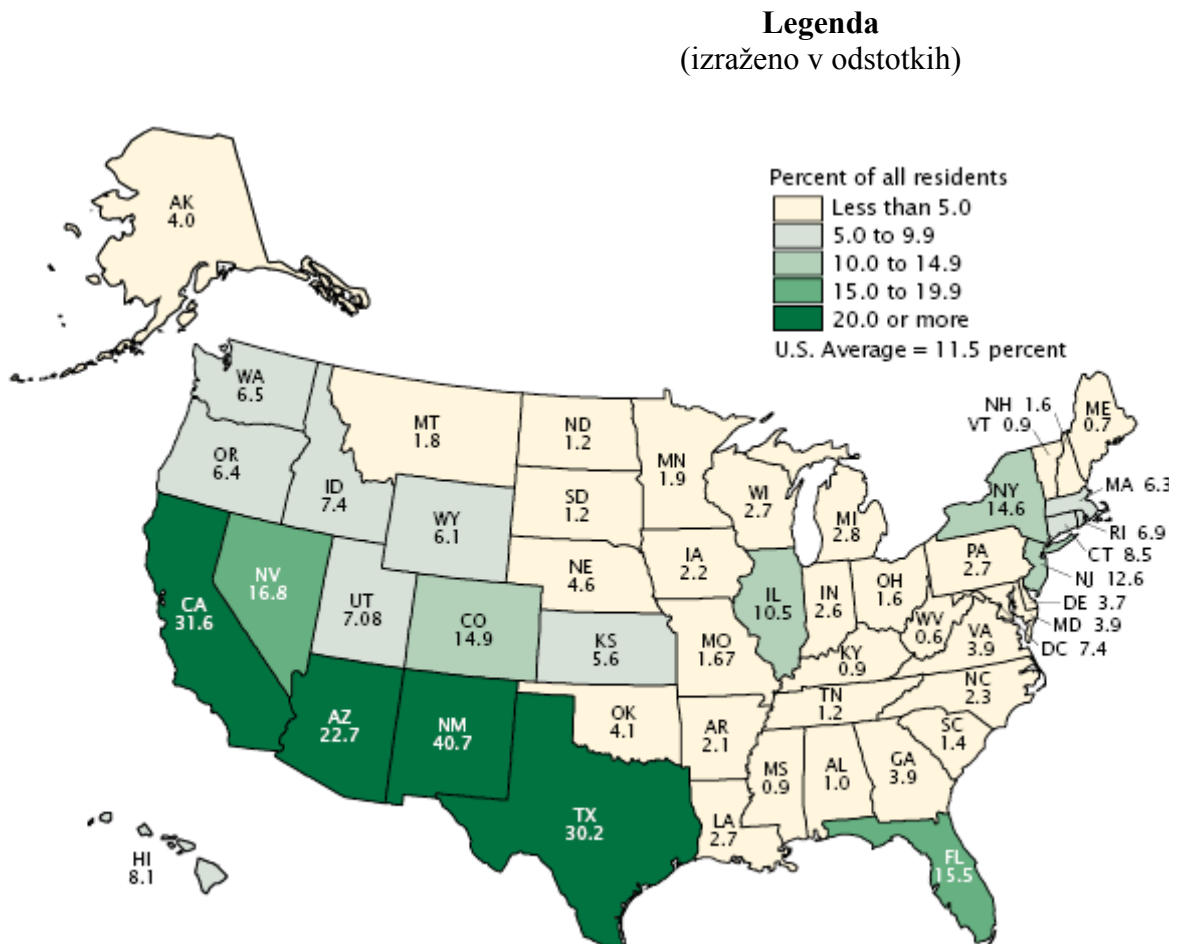
1999. Dostopno na: <http://usinfo.state.gov/journals/itsv/0699/ijse/ijse0699.pdf> (27. 7. 2004)

31. **U. S. Social Security Administration.** *Immigration Reform and Control Act of 1986 - 08/26/99*. Dostopno na: <http://policy.ssa.gov/poms.nsf/lnx/0500501440> (23. 7. 2004)

32. **William C. Velásquez Institute (WCVI)** (2004): *National Survey of Latino Oriented Battle Ground States*. Dostopno na: http://www.wcvi.org/latino_voter_research/polls/battle_ground_latino_poll/toplines_092004.html (2. 11. 2004)

10. Priloge

Tabela 1: Zemljevid hispanske populacije v ZDA

Vir: Census 2000

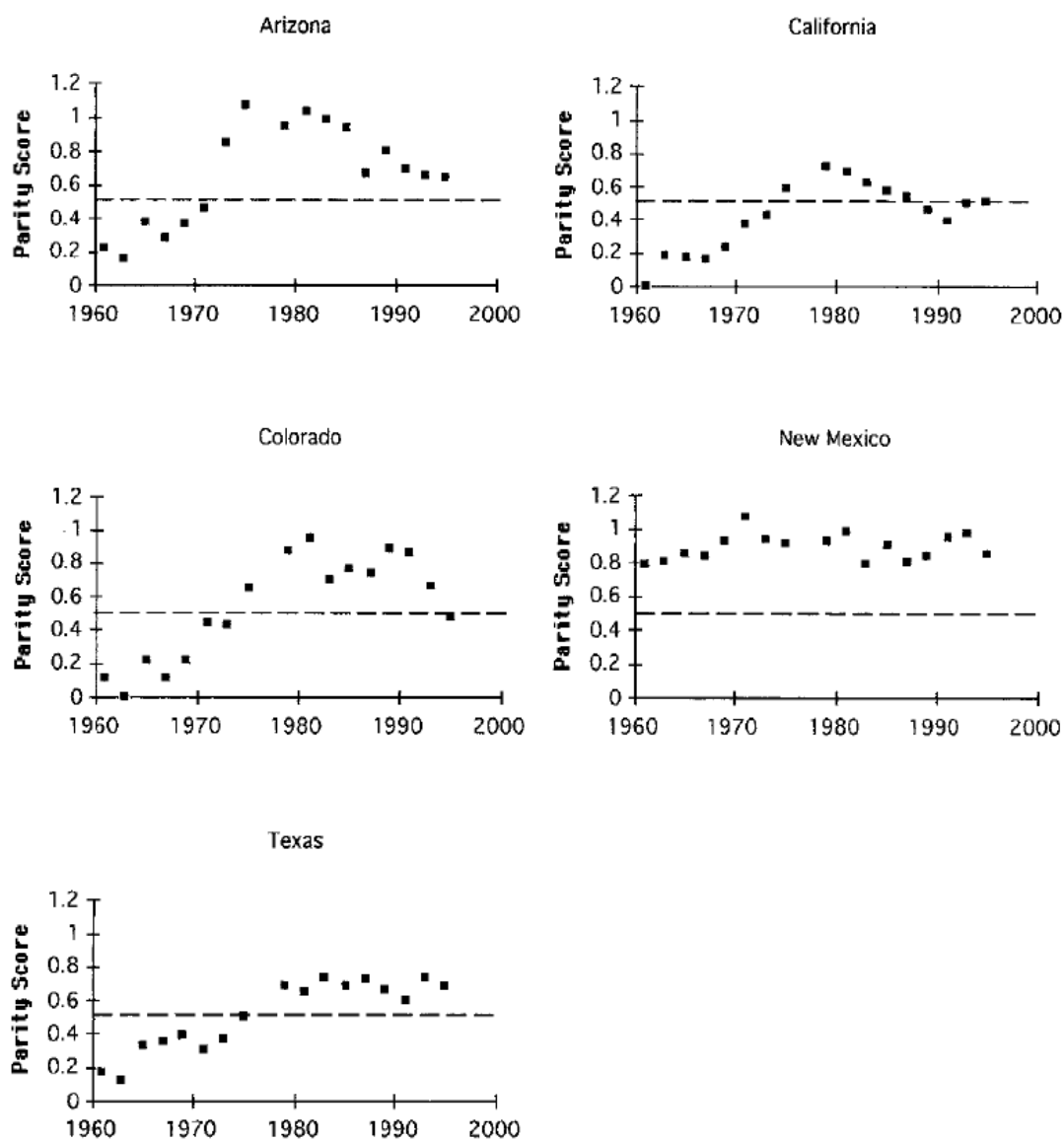
Tabela 2: Obseg hispanske populacije v ZDA

Splošne karakteristike	Število hispancev	Število prebivalcev
Skupno populacija	35,305,818	281,421,906
moški	18,161,795	138,053,563
ženske	17,144,023	143,368,343
Povprečna starost (years)	26	35
pod 5 let	3,717,974	19,175,798
18 let in čez	22,963,559	209,128,094
65 let in čez	1,733,591	34,991,753
Socialne karakteristike	Število hispancev	Število prebivalcev
Populacija 25 let in več	18,270,377	182,211,639
z dokončano srednjo ali višjo šolo	9,577,031	146,496,014
z diplomo ali več	1,908,039	44,462,605
rojeni v tujini	14,157,817	31,107,889
doma govore drug jezik kot angleščino (populacija nad 5 let)	24,804,832	46,951,595
povprečna velikost gospodinjstva (člani)	4	3
povprečna velikost družine (člani)	4	3
Ekonomske karakteristike	Število hispancev	Število prebivalcev
aktivna delovna sila (populacija nad 16 let)	14,835,741	138,820,935
povprečen prihodek gospodinjstva 1999 (v dolarjih)	33,676	41,994
povprečen družinski prihodek 1999 (v dolarjih)	34,397	50,046
skupni prihodek 1999 (v dolarjih)	12,111	21,587
družine pod ravno revščino	1,495,297	6,620,945
posamezniki pod ravno revščino	7,797,874	33,899,812

Vir: Census 2000

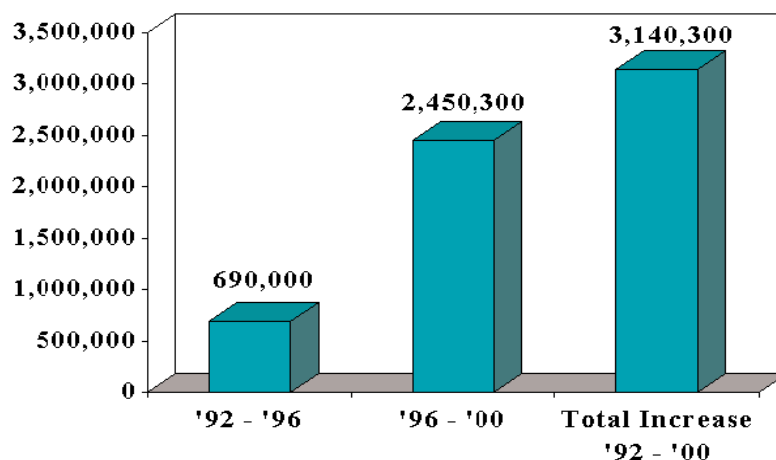
Tabela 3: Hispanski izvoljeni predstavniki na JV ZDA med letoma 1960 in 1995

(paritetni rezultat)

Vir: Rosenfeld 1998: 1123, tabela 1

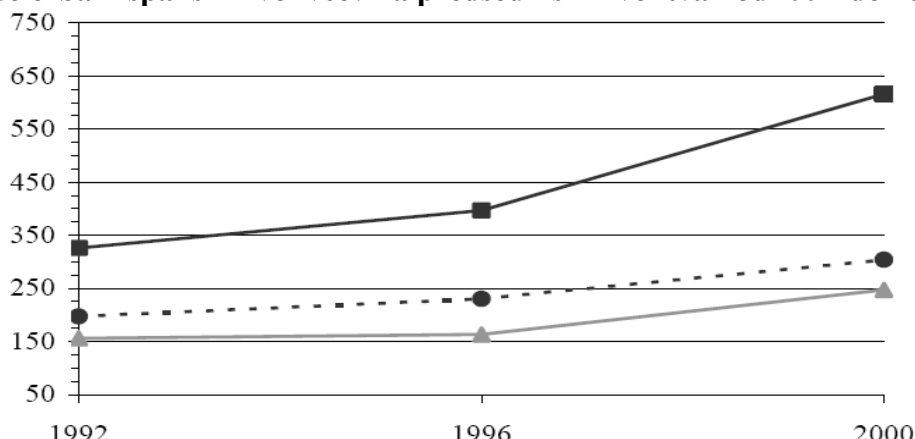
Tabela 4: Povečanje hispanske volilne udeležbe na predsedniških volitvah

Vir: Hernandez, Medrano in Mejia 2001: 3

Tabela 5: ARIZONA - hispanska volilna udeležba in hispaniki izvoljeni predstavniki

Udeležba hispanskih volivcev na predsedniških volitvah od 1992 do 2000

Legenda (število v tisočih):

Število v tisočih

- volilna starost hispancev
- ▲— dejanski hispaniki volivci
- -●- - registrirani hispaniki volivci

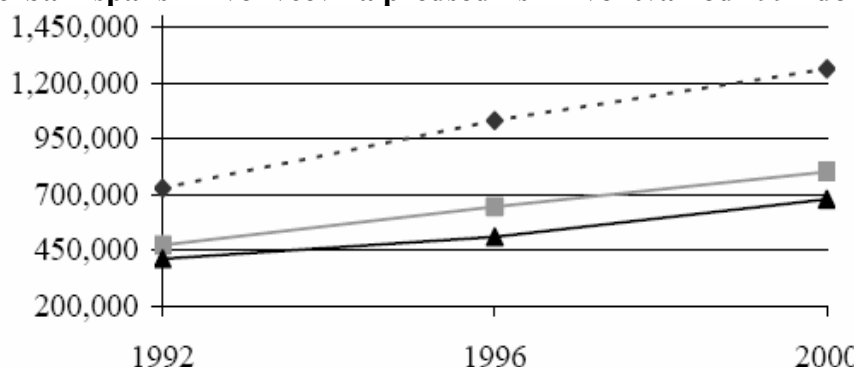
Hispaniki izvoljeni predstavniki

	1996	1998	2000	2002	2003
člani kongresa	1	1	1	1	2
hispanski državni zakonodajalci	8	9	11	14	15
lokalni izvoljeni uradniki	290	263	256	304	346
država skupaj	299	273	268	320	363

Vir: Naleo, Primary election profiles 2004, Arizona tabele: Latino Performance in Past Presidential Elections, e-dostop: http://www.naleo.org/PRA/az_profile.pdf

Tabela 6: FLORIDA - hispanska volilna udeležba in hispanski izvoljeni predstavniki

Udeležba hispanskih volivcev na predsedniških volitvah od 1992 do 2000

Legenda (število):

- ◆--- volilna starost hispancev
- ▲— dejanski hispanski volivci
- registrirani hispanski volivci

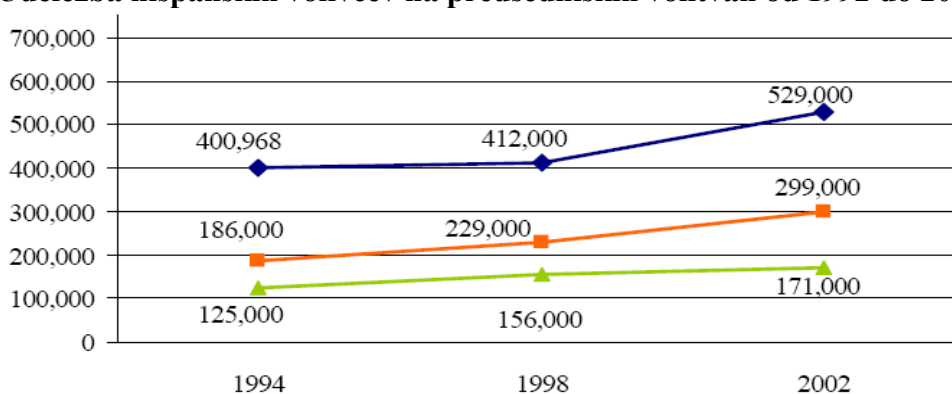
Hispanski izvoljeni predstavniki

	1996	1998	2000	2002	2003
Člani kongresa	2	2	2	2	3
hispanski državni zakonodajalci	13	14	15	15	16
lokalni izvoljeni uradniki	56	69	75	72	72
država skupaj	71	85	92	89	91

Vir: Naleo, Primary election profiles 2004, Florida tabele: Latino Performance in Past Presidential Elections, e-dostop: http://www.naleo.org/press_releases/FL-Profile_03-04fin.pdf

Tabela 7: ILLINOIS - hispanska volilna udeležba in hispanski izvoljeni predstavniki

Udeležba hispanskih volivcev na predsedniških volitvah od 1992 do 2002

Legenda (število):

- ◆— volilna starost hispancev
- ▲— dejanski hispanski volivci
- registrirani hispanski volivci

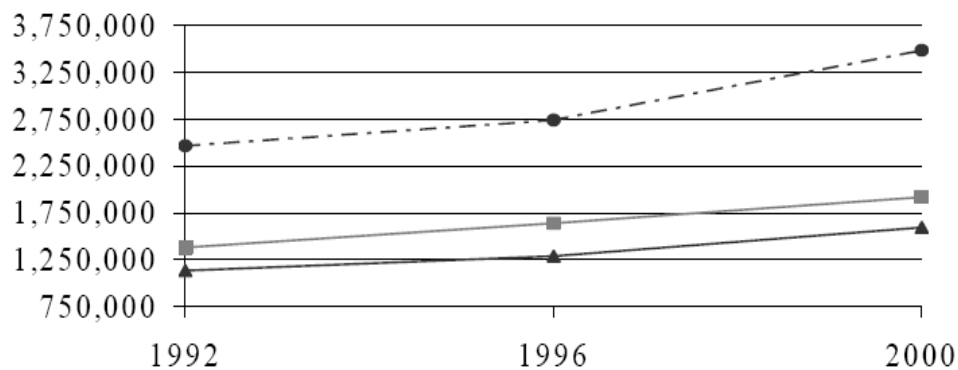
Hispanski izvoljeni predstavniki

	1996	1998	2000	2002	2003
Člani kongresa	1	1	1	1	1
hispanski državni zakonodajalci	6	6	6	6	11
lokalni izvoljeni uradniki	34	24	37	52	66
država skupaj	41	31	44	59	78

Vir: Naleo, Primary election profiles 2004, Illinois table: Latino Performance in Past Presidential Elections, e-dostop: http://www.naleo.org/press_releases/ILProfile_fin_03-04.pdf in http://www.naleo.org/IL_Primary_Profile_FIN_3_7_06.pdf

Tabela 8: KALIFORNIJA - hispanka volilna udeležba in hispanski izvoljeni predstavniki

Udeležba hispanških volivcev na predsedniških volitvah od 1992 do 2000

Legenda (število):

- volilna starost hispancev
- ▲— dejanski hispanski volivci
- registrirani hispanski volivci

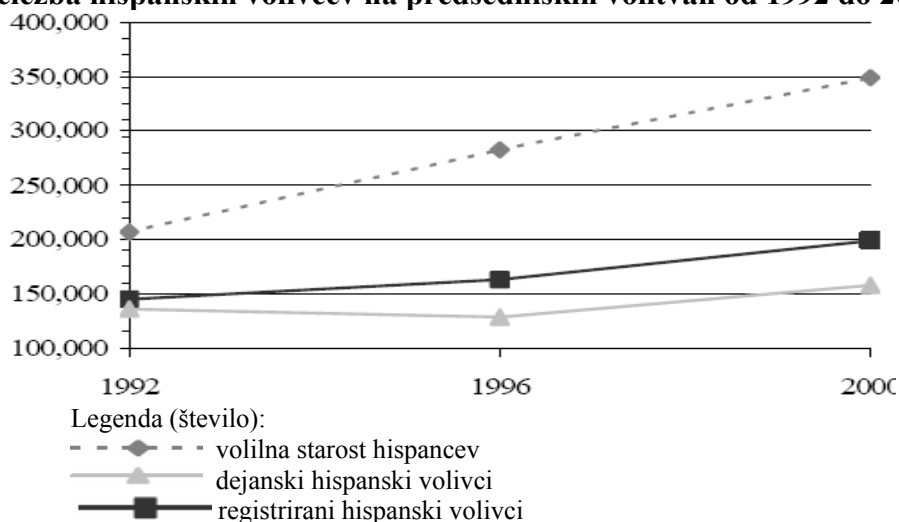
Hispanski izvoljeni predstavniki

	1996	1998	2000	2002	2003
Člani kongresa	4	5	6	6	7
hispanski državni zakonodajalci	14	18	23	26	27
lokalni izvoljeni uradniki	675	766	727	871	952
država skupaj	693	789	757	904	987

Vir: Naleo, Primary election profiles 2004, Kalifornija table: Latino Performance in Past Presidential Elections, e-dostop: http://www.naleo.org/press_releases/CA_Profile_02-04_fin.pdf

**Tabela 9: KOLORADO - hispanška volilna udeležba
in hispanški izvoljeni predstavniki**

Udeležba hispanških volivcev na predsedniških volitvah od 1992 do 2002

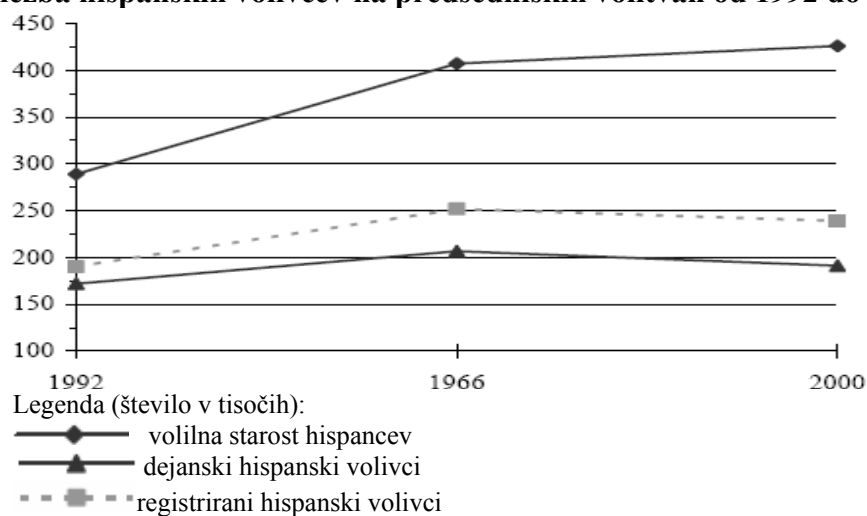
Hispanški izvoljeni predstavniki

	1996	1998	2000	2002	<u>200</u> <u>3</u>
Člani kongresa	0	0	0	0	0
hispanški državni zakonodajalci	6	8	10	8	8
lokalni izvoljeni uradniki	157	151	138	145	140
država skupaj	163	159	149	154	149

Vir: Naleo, Primary election profiles 2004, Kolorado, tabele: Latino Performance in Past Presidential Elections, e-dostop: http://www.naleo.org/PRA/CO_Profile.pdf

**Tabela 10: NEW MEXICO - hispanška volilna udeležba
in hispanški izvoljeni predstavniki**

Udeležba hispanških volivcev na predsedniških volitvah od 1992 do 2002

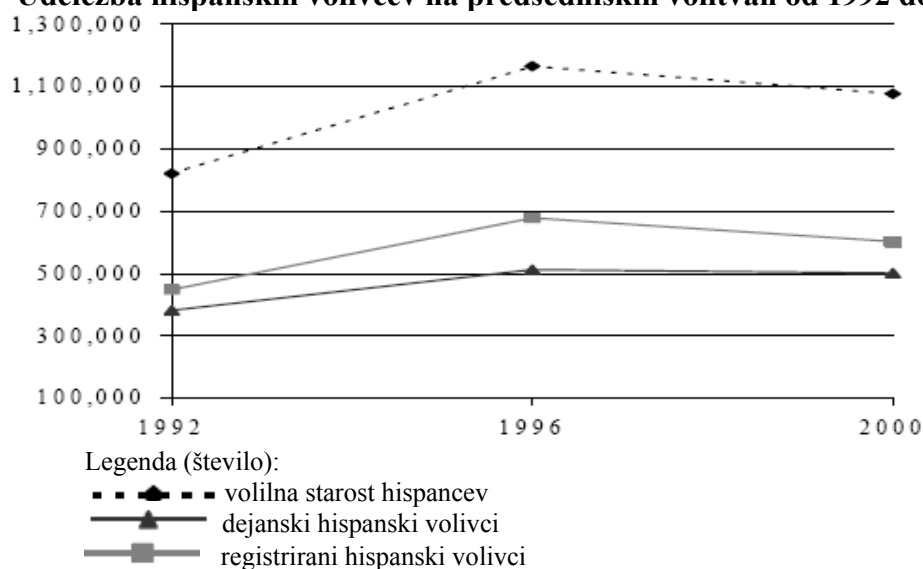
Hispanski izvoljeni predstavniki

	1996	1998	2000	2002	2003
Člani kongresa	1	0	0	0	0
hispanski državni zakonodajalci	36	39	42	46	45
lokalni izvoljeni uradniki	576	558	553	589	584
država skupaj	618	602	600	639	634

Vir: Naleo, Primary election profiles 2004, New Mexico, tabelo: Latino Performance in Past Presidential Elections, e-dostop: http://www.naleo.org/PRA/nm_profile.pdf

Tabela 11: NEW YORK - hispanška volilna udeležba in hispanski izvoljeni predstavniki

Udeležba hispanških volivcev na predsedniških volitvah od 1992 do 2002

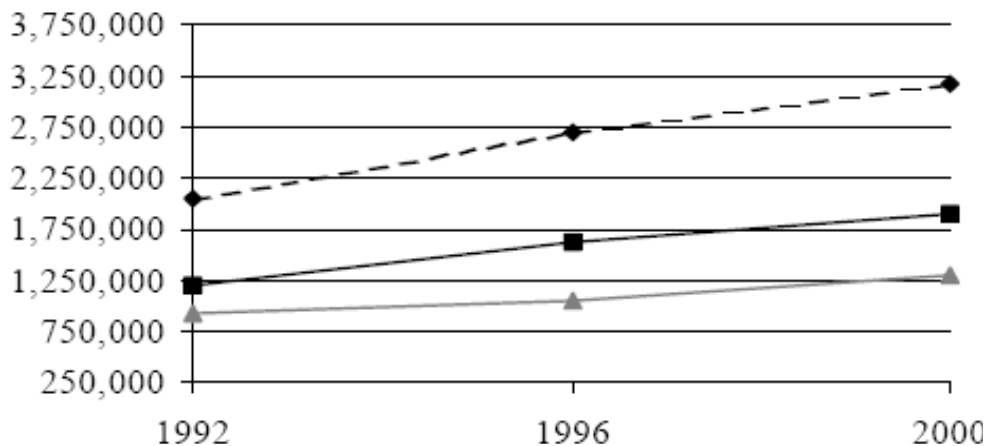
Hispanski izvoljeni predstavniki

	1996	1998	2000	2002	2003
Člani kongresa	2	2	2	2	2
hispanski državni zakonodajalci	10	12	12	12	15
lokalni izvoljeni uradniki	65	66	59	74	72
država skupaj	77	80	73	88	89

Vir: Naleo, Primary election profiles 2004, New York, tabelo: Latino Performance in Past Presidential Elections, e-dostop: http://www.naleo.org/press_releases/NY_Profile_02-04_fin.pdf

Tabela 12: TEKSAS - hispanska volilna udeležba in hispanski izvoljeni predstavniki

Udeležba hispanskih volivcev na predsedniških volitvah od 1992 do 2002

Legenda (število):

- ◆--- volilna starost hispancev
- ▲— dejanski hispanski volivci
- registrirani hispanski volivci

Hispanski izvoljeni predstavniki

	1996	1998	2000	2002	2003
Člani kongresa	5	6	6	6	6
hispanski državni zakonodajalci	33	36	35	35	37
lokalni izvoljeni uradniki	1649	1706	1813	1923	1923
država skupaj	1689	1749	1855	1965	1967

Vir: Naleo, Primary election profiles 2004, Texas, tabele: Latino Performance in Past Presidential Elections, e-dostop: http://www.naleo.org/press_releases/TXProfile_03-04fin.pdf